

הישיבה המאתיים-ושבעים-ושש של הכנסת השמינית

יום רביעי, ח' אדר ב' תשל"ו (10 מארס 1976)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:03

א. הצעות לסדר-היום

1. עיסקת נשק מצרים — ארצות-הברית

היוז"ר ש. ז. אברמוב :

סוריה, שכדי שתתגונן מפניה מכרה לה ארצות-הברית נשק.

כאשר ארצות-הברית חותמת חוזה למכירת נשק, במיליארדים, לערב הסעודית, שגם היא שותפה למל"חמה נגד ישראל, היא מתרצת זאת בכך שצריך לאפי"שר לערב הסעודית, שהיא רחוקה מישראל, להגן על המפרץ הפרסי, כדי שעורק הנפט לעולם המערבי יהיה פתוח. פעם מכרו נשק לסעודיה כדי להגן עליה בפני מצרים; היום יש סכנות אחרות — עיראק, גור-מים אחרים.

אבל כל זה לא חל על מצרים. על מצרים לא מאיימת שום מדינה ערבית ושום מדינה אחרת. האם יש אדם שפוי בדעתו שמאמין שמדינת ישראל מאיימת על מצרים? האם הממשל בארצות-הברית חושב לרגע שמדינת ישראל תיוסם מלחמה או פעולה צבאית כלשהי נגד מצרים? הרי ברור שרק למטרה אחת ויחידה זקוק סאדאת לנשק, רק למטרה אחת ויחידה רוצה סאדאת לחזק את צבאו הגדול והרב: רק כדי שיוכל לאיים במלחמה על ישראל, ומחר — כדי שיוכל לממש את האיום שלו במלחמה נגד ישראל.

זה, כמובן, על אף הסעיף הראשון באותו הס"כס"ביניים, שלצדדי הרב, באי-תבונה הגדולה הח"ליטה הממשלה לחתום עליו. שם כתוב שמצרים לא תשתמש ולא תאיים בשימוש בכוח. אבל רק לפני שבוע שמענו שמפושש מפי דוברת המוסמך ביותר של מצרים, שאם ישראל לא תסוג מכל השטחים ואם לא תיפתר בעיית הפלשתינאים, לא תהיה ברי"רה אלא לחזור לדרך המלחמה. למטרה זו בלבד מעוניינת מצרים בנשק, אך ורק כדי לאיים בו על ישראל ולנצל אותו כדי לפתוח במלחמה או להשתתף במלחמה נגד ישראל.

אדוני היושב-ראש, אין, כמובן, לזלזל בחומרת הצעד הזה, ואנחנו חייבים לצאת למערכה קשה בכל האמצעים העומדים לרשותה של מדינת ישראל ואירידיה בארצות-הברית — והם רבים — נגד מגמה זו של הממשל בארצות-הברית. אני זוכר שבתחילת שנות ה-50, כאשר נחתמה עיסקת הנשק מצרים — צי"כה, באה אז משלחת של הקהילה היהודית בארצות-הברית לשר החוץ דאז, דאלס, שלא היה מידידי ישראל, ותבעה ממנו שתי תביעות: האחת — שארצות-הברית לא תיכנס למירוץ עם רוסיה למכירת נשק למצרים; והשנייה — שארצות-הברית תיתן ל-

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. אנחנו ניגשים עכשיו לדון בשורה של הצעות לסדר-היום. הנושא הראשון הוא עיסקת נשק מצרים — ארצות-הברית — ארבע הצעות לסדר-היום, וישיב על כולן ראש הממשלה.

ההצעה הראשונה היא זו של חברי-הכנסת יהודה בן-מאיר. רשות הדיבור לחברי-הכנסת בן-מאיר.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הבית הזה והעם כולו מאוחדים בהתנגדותנו הנמרצת, ובמחאתנו החריפה, למגמותיה של ממשלת ארצות-הברית למכור נשק למצרים, או כדברי דובריה, לכוון יחסים של אספקה צבאית.

הנשק הזה מכוון אך ורק נגד מדינת ישראל. חימושה של מצרים, המסרבת לעשות שלום עם ישראל, המסרבת לסיים את המלחמה אתנו, של אותה מצרים אשר לא ויתרה על שאיפתה להשמיד את ישראל, הוא צעד עויין לישראל, צעד המסכן את שלום מה ובטחונה של המדינה. הרובה ששר ההגנה של ארצות-הברית מוכן למכור למצרים מכוון נגד לבם של חיילי צה"ל ונגד לבת של מדינת ישראל.

אדוני היושב-ראש, לאיוז מטרות זקוקה מצרים לנשק? בשל איומיו של מי זקוקה מצרים לחימוש כה רב? כנראה בטעות, בניגוד להוראותיו של שר החוץ הממונה של ארצות-הברית, גילה סגנו את הסוד שה"כוונה לא רק לשישה מטוסי הקרולס, ולא רק לנשק מסייע אלא, בעצם, גם לכמויות גדולות של נשק. למה זקוקה לכך מצרים? מי מאיים על מצרים? האם לוב של קדאפי היא איום צבאי על מצרים? האם מצרים חוששת מסודאן של גומיירי, האם היא חוששת מערב הסעודית? האם סוריה יכולה לאיים על מצרים? מי מאיים על מצרים, והיא זקוקה לנשק זה?

במשך שנים, כאשר ארצות-הברית מכרה נשק לירדן — שגם היא נמצאת במלחמה עם ישראל, גם היא יצאה לפני תשע שנים למלחמה בישראל, גם היא השתתפה במלחמת יום-הכיפורים נגדנו — תירצה ארצות-הברית את הדבר — אמנם לדעת זה תירוץ — ואמרה שצריך לתת נשק לירדן שהיא, כביכול, במחנה המערבי, נשק הגנתי לא נגד ישראל אלא נגד סוריה שכנתה המאיימת עליה. והנה היום ירדן מכור נגד בכלל פדרציה ותיאום צבאי מלא עם אותה

הצבעתי נגדה בכנסת, נסיגה שבאה למען העניין האי-מריקני, כביכול, למען נוכל להעמיק את היחסים הטובים עם ארצות-הברית. מה על כל ההתחייבויות שארצות-הברית התחייבה לנו באותו הסכם? דובר לכאורה על כך שסופק לנו נשק רב מארצות-הברית, נחתמו חווי רכש לטווח ארוך. כל זה איננו, לא קיים. באותו הסכם-ביניים יש מיזכר-הבנה ובו נאמר שארצות-הברית מסכימה עם ישראל שאין מי-קום להסדר-ביניים נוסף, שההסדר הבא עם מצרים צריך להיות הסדר סופי לשלום, והוא הדין בירדן. והנה ימים ספורים לאחר השלמת הנסיגה מדברים כבר על הסדר-ביניים נוסף — בלי שליח. ואומר שר המשפטים שאיננו יכולים לסרב, לא יכולנו לסרב, להיענות לדרישתה של ארצות-הברית, וזאת על דבר שהיא עצמה חתמה מיזכר-הסכם אתנו שלא תעמיד דרישה כזו. אז מה הערך של מיזכר-ההסכם?

ואני חייב לשאול: לאן מובילים את מדינת ישראל? ומה הכוונה? והאם אכן בכונת הממשלה — ואם כן, אני מברך על כך, אם כי זה מאוחר, מאוחר מדי, אבל הלוואי שזה גם לא יהיה מעט מדי — להיות נכונה לעימות עם ממשלת ארצות-הברית בדעת-הקהל האמריקנית, בקונגרס האמריקני, עימות שאני מאמין שנוכל להצליח בו אם אכן נעמוד בו יחד?

אדוני היושב-ראש, אני חייב הערה אחרונה. אני חושב שכאשר אנחנו עומדים לפני עימות מבחון אי-סור לנו לעטוף בפילוגים מבפנים, לא נוכל לעמוד בעימותים אלה אם לא נפעל כולנו לאחדות העם. ואני שואל: מדוע בתקופה זו צריך לצאת בהתקפה נגד ציבור שלם במדינה ולהגיד שהציבור הזה חוייב לתקופות הפורשים? ואת זה לומר לפני תלמידי תיכון? זוהי תקופה שהביאה כבוד כזה לעם ישראל שצריך להזכיר אותה — תקופה של הפורשים וה"סוון"? למי מציעים שימסרו את חברי "גוש אמונים"? הרי הבריטים כבר לא קיימים היום בארץ, וזאת הרי היתה אז כוונת ה"סוון" — למי ימסרו אותם? הלוואי ותלמידינו לא היו צריכים ללמוד פרשה עגומה זאת, שאם אני יכול להשתמש בביטוי של ראש הממשלה, אגיד שלא הוסיפה כבוד למדינת ישראל. הפצע הזה עומד להגליד. צריך לפתוח אותו מחדש ולומר על ציבור שלם במדינה, ציבור נהדר, חלוצים מגשימים, שאין להם לא כוונות פוליטיות ולא מרדניות, להגיד עליהם שהם הפורשים? מי הם הפורשים, אדוני היושב-ראש? הפורשים? האלה יושבים בממשלה; משום שרובם המכריע של חברי המפלגה הדתית-לאומית הם אוהדים וחסידים ופעילים ב"גוש אמונים". ואני רוצה להדגיש שהמפלגה הדתית-לאומית בכל החלטותיה וההכרעותיה בירכה על המאמץ החלוצי ועל החלוציות של הנוער הזה, שאנחנו רואים בו נוער שלנו. אוהדי "גוש אמונים" נמצאים בנהלל, בעין-חרוד, בדגניה. מי הם הפורשים שמדברים עליהם?

מאיר פעיל (מוקד):

מה זה שייך לנשק אמריקני למצרים? מה שייך "גוש אמונים" לזה?

ישראל נשק מגן, כאיוון, כמשקל-נגד לנשק שמספקת צי"ח למצרים. על הבקשה השנייה לא נענה שר החוץ האמריקני בהיוב. אבל על הבקשה הראשונה, על זה הוא אמר בצורה חד-משמעית: ארצות-הברית לא תחמש את מצרים ולא תספק לה נשק על אף העיסקה הסובייטית, כל זמן שהיא נמצאת במלחמה עם ישראל.

והנה, זו הפעם הראשונה, הפעם הראשונה כמעט, נדמה לי, מאז קום המדינה, שמדובר בעיסקה גדולה או במה שהאמריקנים קוראים "לכונן יחסים של אספקת נשק" עם מצרים, מצרים שהיא עדיין האויב הראשי של מדינת ישראל, שהיא עדיין ממי-שיכה במלחמה שלה נגד ישראל.

אדוני היושב-ראש, הייתי שמח מאוד, ואני אומר זאת בכנות, אילו יכולתי להסתפק בדברים אלה, כפי שאמרת, מאחדים את כולנו. אין מחלוקת בעם לגבי חומרת הסכנה. אני שמח שגם הממשלה — אם כי באיחור רב, ואני מקווה שגם ראש הממשלה בוודאי יעמוד על כך בדבריו — החליטה לצאת למערכה קשה נגד המגמה הזאת. ואני מבין שגם רירנו בארצות-הברית, לפי הוראותיו של ראש הממשלה, אכן כבר אמש או אולי לפני יום דיבר באופן גלוי וחרף נגד המגמה הזאת. ואני אומר: הלוואי ויכולתי להסתפק בכך, ולא הייתי חייב, בדברי על חומרת העיסקה הזאת, לומר גם דברים שלצערי אי-נשם מאחדים אותנו. אבל, לצערי, אין לי ברירה, ואני רק מקווה שירשם ב"דברי הכנסת" שלא ידי ולא ידי חברי שפכו את הדם הזה; לא אנחנו האחרים לכך שאין ממשלת אחדות לאומית בישראל, שאילו היתה, יכולנו כלנו לומר בצורה מאוחדת, לא אנחנו נושאים באחריות להחלטה של הממשלה, שלדעתי היא אומללה, חמורה ומוטעית, על הסכמתה לביטול בקשר לסיים מצב המלחמה, החלטה שאני רואה בה נסיגה מן השלום כיעד מרכזי של המדיניות הישראלית. ולא אני וחברי, אדוני היושב-ראש —

מאיר פעיל (מוקד):

איש השלום של השנה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

— לא אני ולא חברי, אדוני היושב-ראש, איננו עוסקים בדברי הסתה נגד חלק חשוב ונכבד של העם הזה.

לכן אני חייב לומר, ואינני יכול להתעלם מכך, שהעיסקה הזאת של מכירת נשק, או המגמות של מכירת נשק — אני מקווה שנצליח להכשיל אותן — עולות שבעות מספר בלבד לאחר ביקורו של ראש הממשלה בארצות-הברית, ביקור שבו הושג, כביכול, תיאום אסטרטגי-מדיני עם ארצות-הברית. ואני חייב לשאול: האם זה התיאום? האם אלו הן התוצאות של התיאום מדיני עם ארצות-הברית? אינני יכול להתעלם מכך, אדוני היושב-ראש, שהדיבורים על העיסקה הזאת באו שבעות מספר לאחר שצה"ל סיים את הנסיגה, נסיגה משמעותית גדולה זו הפעם הראשונה מאז מלחמת ששת-הימים, ללא תמורה משמעותית מצד הערבים, נסיגה גדולה שקוראים לה בשם היפה "הסדר-ביניים" בינינו לבין מצרים, שאני

יצחק מודעי (הליכוד):

בעל-בית חדש בכנסת. יש יושב-ראש.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
הסברתי לך.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני פונה מעל במה זו, במיוחד אל ראש הממשלה. ראש הממשלה הוא ראש הממשלה של כולנו; זוהי הממשלה החוקית של מדינת ישראל. ראש הממשלה צריך להיות מנהיג של הממשלה ושל העם, לא רק של מפלגתו ולא רק של הוויכוחים במפלגתו. לראש הממשלה יש נתונים להיות מנהיג, המאחד ומלכד של העם הזה. הוא היה רמטכ"ל של צבא-ההגנה במלחמת ששת-הימים, ואני, כש-הייתי בציבא באותה תקופה, יכול להעיד: רמטכ"ל שהיה נערץ על חייליו-פיקודיו. ואני פונה אל ראש הממשלה: כל ילך בדרך הזאת. טוב אולי להשאיר לאחרים להשתמש בביטויים של "פורשים", של "סכנה לדמוקרטיה", דברים המעוררים רגשות לא חיוביים. אנחנו צריכים לדבר במונחים של אחדות. יכיר לים להיות חילוקי-דעות. אבל למה לתקוף ציבור שלם במונחים כאלה, להתחיל לפתוח פצעים מחדש ול-עורר מחדש דברים שטוב שנשכח אותם? יכולים להיות חילוקי-דעות, אפשר להתווכח. אני עומד על כך ברגע זה מפני שזה בהחלט קשור לעיסקה הזאת, כי העיסקה הזאת פתחה את עיניהם של אלה שעד היום לא רצו לראות שאנחנו צריכים בלידת-ברירה להיכנס לעימות עם הממשל בארצות-הברית, ארצות-הברית שיש לה מדיניות די-משמעת שאיננה זהה עם האינטרסים שלנו. וכדי לעשות זאת צריך לאחד את העם כאן, צריך לעבוד מתוך אחדות, ולא לדבר דברים המכוונים נגד ציבור שלם. לא צריך להורקיע שום איש אלא להיפך — צריך לעודד כל גילוי טוב, צריך לקבל אותו בברכה, גם אם יש חילוקי-דעות.

אני מקווה, אדוני היושב-ראש, שהממשלה אכן תצא למאבק נגד עיסקת הנשק ואני מאמין שאם הממשלה תתמיד בזה — היא תצליח במשימה הזאת. אני פונה עוד פעם אל העומדים בראשות הממשלה לחשוב אם אכן לא הגיעה השעה היום — יופה שעה אחת קודם — ללכד את השורות, לגבש את העם, להקים אחדות לאומית אמיתית בכל הדרגים. אם נקים אחדות בדרג הפוליטי, היא תהיה גם בדרגים האחרים. רק בכוח האחדות נוכל לעמוד במערכה הגדולה העומדת לפנינו. אם נעמוד בה, אכן נוכל להצליח בה.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדיבור, באותו נושא, לחבר-הכנסת לנדאו.

חיים לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בימים אלה נמרסר רשמית לישראל כי הממשל בארצות-הברית החליט לקיים קשרי אספקה צבאיים עם מצרים ולציידה במטוסי חובלה כבדים, הליקופטרים, מערכות מכ"ם, ועוד. ההסבר שהתלווה להודעה אמר כי אספקת הנשק למצרים נועדה לחזק את משטרו המתון של סאדאת, הנתון במצב קשה לאחר שעשה צעד אמיץ לקראת

שלום, והיא לטובת האינטרסים האמריקניים, הישר-אלים ושל כל מדינות האזור.

עתה, נותרה בפני ממשל ארצות-הברית השאלה: מה ומתי יסופק לסאדאת המתון לאחר שוך הסערה נגד ההחלטה, אם אמנם תבוא? מה יינתן לו ב-1976, שהיא שנת הבחירות בארצות-הברית, האם רק שישה מטוסי חובלה "הרקולס"? ומה יינתן לו לאחר מכן?

חברי הכנסת, להשלמת התמונה עלינו לראות כמה עיסקאות נשק נוספות: א) עתה הושלמה עיסקת נשק בין ארצות-הברית לסעודיה, המסתכמת מאז ספטמבר 1976 ב-4.5 מיליארד לירות. בין סוגי הנשק טאנקים, טילים נגד טאנקים, נגמ"שים, טילי אוויר-קרקע מתוחכמים, תותחים ועוד, נשק העלול להימצא בחזית ממולנו.

ב) בגלל העיסקאות עם סעודיה, שיטופקו לה טאנקים מודרניים מטיפוס 60, תוכל ישראל לקבל בשנת 1977 טאנקים מטיפוס נחוט 5.4K8 במקום 60.ט.

ג) מצרים מוסיפה לקבל מברית-המועצות חלקי חילוף לנשקה הרב, והיא רוכשת נשק וציוד מודרני מאנגליה ומצרפת.

ד) מחסני הנשק בסוריה מלאים מדם אל דם באספקה סובייטית בלתי-מוגבלת.

ה) אספקת הנשק לישראל מארצות-הברית צומצמה. מהרשימה המקוצצת שהוגשה, לאחר שקודמתה שהובטחה לנו היתה "מופרזת ולא הביאה כבוד", אוש-רו לנו רק 6%-7%, ואספקתם נדחתה לשנים 78-1977.

פירושן של עיסקאות אלה, ושל זו שהובטחה למצרים עתה, הוא אחד: הממשל הנוכחי בוויינגטון מבצע קו פרו-ערבי ואנטי-ישראלי, משטרו לחזק את הערבים וללחוץ על ישראל לווייתורים ולנסיגות אשר מהותם, לאחר פירסום מאמרו של מר שיהאן, ברורה והיא: נסיגה ישראלית לקווי יוני 1967 והקמת מדינה פלשתינאית ביהודה, בשומרון ובעזה.

חברי הכנסת, חובתנו להזכיר לכנסת כי בחודש-שיים האחרונים התרענו מעל במה זאת מפני מתן נשק אמריקני למצרים ותבענו פעולה למניעתו. ב-1 בנובמבר 1975 אמרנו: "עתה נודע, כי הממשל החליט לספק לסאדאת נשק מודרני לרוב, וכבר ב-1976 יוחל בהקמת שני כורים גרעיניים במצרים, ותינתן לה גם טכנולוגיה אטומית. לאור הבטחה זו" — אמרנו — "חובה עלינו לפנות אל העם האמריקני, לנציגו בבתי-הקונגרס ולממשל באזהרה כי מתן נשק מודרני לסאדאת מבטל כל סיכוי לשלום באזור, והנשק אשר יינתן לו יורע מלחמה. חובתנו וחובת כל בני העם היהודי לעשות הכל כדי למנוע זאת". הממשלה לא רק שהתעלמה מאזהרתנו זו אלא גם הודיעה, מתוך קלות-דעת, כי לא יסופק נשק אמריקני למצרים.

ב-9 בפברואר 1976 חזרנו ואמרנו מעל במה זו: "אויבנו סביב, מכווית עד אלג'יריה, מקבלים נשק סובייטי, אנגלי, צרפתי ואמריקני לרוב. עתה עומדת גם מצרים לקבל נשק רציני מארצות-הברית, כפי

תונאי אדוורד שיהאן ולהסיק מהן את המסקנות ההכרחיות, ובטרם יהיה מאוחר.

על-פי ממצאי מתברר, כי הנשיא ניקסון הבטיח, בנוכחות ד"ר קסינג'ר, לסאדא, לאסאד ולחוסין שאר-צות-הברית נוטה לחידוש מהותי של גבולות 1976 בכל החזיתות, והנשיא פורד אישר לסאדא עמדת ניקסון זו בפגישתם בואלצבורג ביוני 1975. אין ספק, כותב שיהאן, שקסינג'ר הניח לערכים לחשוב כי הוא אמנם נוטה לנסיגה גמורה של ישראל. וסאדא אישר לשיהאן כי יש בידו הבטחות מאת ד"ר קסינג'ר בדבר נסיגה ישראלית גמורה. מתברר מממצאי מר שיהאן כי ד"ר קסינג'ר, המקובל בממשלה כידידה הגדול, נוהג עמה בדרכי מירמה והולכת שולל, בתכסיסי רמייה מחושבים, בפיתויים ובאימים. הוא אשר מנע מישראל נצחון מכריע במלחמת יום-הכיפורים, כדי שיוכל לאחר מכן, בשימוש באותן שיטות, להכתיב לה נסיגות וויתורים ולהעמידה כ"קליינט" ממושע המקבל את התכתיב שלו, הוא בחר בשיטה של "צעד אחרי צעד" שבה ייקל, לדעתו, להכניע את ממשלת ישראל כדי שלא תצטרך לטפל, לדבריו, "בכל הלחצים בבת-אחת", אך לקבל בסופה של הדרך את הבטחת נשיאו למנהיגי ערב.

בדיונינו עם ממשלת ישראל הופיע קסינג'ר כסופר-דואר לעתידנו, המיואש מכך שידידיו הישראלים מחב-לים בעצמם ועל כן עליו להציל מידי עצמם, אך באותו זמן לפרס לרגליהם מלכודות כדי להכשילם בקונגרס ובעיני דעת-הקהל בארצות-הברית, כדי להכניעם לרצונו ולתביעות אויביהם. כך גם תימרן בברני הסיוע, שהובטח כתמורה אמריקנית לויתורים ישיש-ראל כבר עשתה, למען וויתורים נוספים. כך הצליח למחול התחייבויות אמריקניות ולהמירן בהתיעצויות, ו"מיזכר-ההבנה" האחרון שהושג — ואשר היה לנצחון בפי הצוות הישראלי — נראה בעיניו "כפיסת גייר", "כמבלבל את השכל". ולאחר כל זה הוא, כמוכן, מגיע למסקנה כי "אין לממשלת ישראל מדיניות חוץ אלא פוליטיקה פנימית" וכי "רבין, פרס ואולן, לא כצוות הם נושאים וגותנים, אלא כל אחד מהם חותר לשאיפות אישיות משלו".

אדוני ראש הממשלה, כזה הוא הידיד שבטוחים בו אתה וממשלתך. זו דרכו. כך נראית ממשלת ישראל בעיניו וכך הוכנסה על-ידו מדינת ישראל לתקן של מדינת-חסות. אבל את הערכת מעמדנו, כתוצאה מה-כניעות, ניתן ללמוד מדברי שר ההגנה לשעבר, מר שלזינגר, שאמר: "כל עוד הייתם בטוחים בעצמכם וכל עוד האמנתם בכוחם הצבאי והוכחתם אותם, היו האמריקאים לצדכם והפנטאגון והצבא במיוחד, אך מאז התחלתם לילך ולהירעת — נשתנה היחס. האמריקאי אחד את ישראל האיתנה והמנצחת. ישראל הנאנחת היא בעיה ומי אוהב בעיות?". אכן, ד"ר קסינג'ר דאג שלא נהיה מנצחים ושנהיה לבעיה. על ממשלת רבין הצליח לכפות מדיניות שביטא ראש הממשלה בארצות-הברית, לאמור: תנו לנו נשק כדי שנוכל לקבל על עצמנו סיכונים. נכון, בא גם נשק, במבוקר, אך בעיקר באו הסיכונים.

אדוני היושב-ראש, טעות פאטאלית תהיה אם המע-רכה המדינית תרוכזו עתה רק סביב ביטול ההחלטה להספקת הנשק למצרים. אם גם זה היעד המיידי —

שפורסם ונמסר לראש הממשלה בווישינגטון. תמוה מאוד" — הוספנו — "כי על אספקת הנשק האמריקני למצרים לא מצא ראש הממשלה לנחון להש-מיע אף לא מלה אחת, כי לדעתו פני סאדא לש-לום". ראש הממשלה ידע על ההחלטה לספק שישה מטוסי "הרקולס" למצרים והחריש, והדבר גודע לנו מן העתונות. לצערנו לא נעשתה על-ידי ממשלת יש-ראל שום פעולה בקשר לכך, וכדברי ד"ר קסינג'ר באטלנטה-סיטי בשבוע שעבר, ידע מר רבין כל כך "וישראל אינה מתנגדת למכירת שישה מטוסי תו-בלה אלה אלא חוששת שעסקה זו עלולה להביא למכירות נשק נוספות".

אדוני היושב-ראש, רק החליטה הממשלה, בשעה ה-12, לצאת בגלוי נגד החלטת הממשל האמריקני, ויהדות ארצות-הברית מתגייסת להתנגדות נמרצת — החל ד"ר קסינג'ר מיד להוריק, כדרכו, וריקות אר-געה. רק שישה מטוסי תובלה יסופקו למצרים בשלב זה, הודיע לשגריר דיניץ. העיקר, לדעתו, להוליך שו-לל, ליצור תקדים ללא התנגדות ואחר כך לנוע קדי-מה. בעקבותיו יצא גם הנשיא פורד בהודעה מר-גיעה כי אספקת ששת המטוסים לא תפגע במאזן הכו-חות באזור.

חברי הכנסת, הנבלע גלולות ארגעה אלה? האומ-נם נסתפק בדחיית ביצועו של הקו האנטי-ישראלי לחודשים מספר, כפי שמיעצים לנשיא פורד ידידיו, בגלל מערכת הבחירות, ונוסיף להחריש?

חובתנו לומר לנשיא פורד, עם כל הכבוד שאנו רוחשים לו, כי לא בשישה מטוסי תובלה המדובר, אלא בראשיתו של תהליך הרה-אסון, העלול להמיט עלינו ועל כל האזור שפך דם והרס רב, ואין בדע-תנו ליצור לקראתם לא מתוך התנדבות ולא מתוך השלמה. על כן נעשה כל אשר ביכלתנו, אדוני הנ-שיא האמריקני, לבלום את הקו המוטעה של הממ-שלה ולשכנע את העם האמריקני כי דרך זו לא רסם מסכנת את בטחוננו אלא גם נוגדת את האינט-רסים האמיתיים של ארצות-הברית, והיא עלולה להנ-חית בסופה את הסובייטים בלבד של האזור, כאשר הם כבר בשני קצותיו, בסומאלי ובאנגולה. מדיניות דומה ניהל פוסטר דאלס המנוח אחרי מיבצע-קדש בראשית 1957, ואת תוצאותיה שילמנו אנחנו ומש-למת ארצות-הברית עד היום הזה.

אך חייבים אנו גם להביע דאגה, לאור דבריו של ראש הממשלה בישיבת הממשלה, כפי שהתפר-סמו בעתונות, לאמור: "אם רוצים לסכל את המהלך האמריקני, תנאי ראשון לכך הוא פנייה לאפיק פעו-לה אחר", כאשר כוונת דבריו אינה למערכת התג-דות בארצות-הברית אלא למהלכים מדיניים, שעל-פי הנסיון אלה ויתורים ונסיגות ישראליות נוספות. אני חושש כי דברים אלה הם איתנות לארצות-הברית כי ללחצים נוספים אמנם יש סיכוי להביא לויתור ישראלי נוסף.

אדוני היושב-ראש, למה על מדינת ישראל להי-ערך עתה, מול הקו המסוכן של הממשל האמריקני? האם רק באספקת נשק למצרים המדובר? אנו מציי-עים להתייחס ברצינות לדברים המהימנים שפירסם הע-

של סאדאט, למנוע מרד הצבא נגד סאדאט. בעלותה על דרך של אספקת נשק למצרים, אספקת נשק מכל המינים ומכל הסוגים, כשמכירת 6 מטוסים מסוג "הרקולס" היא רק פריצת דרך, פועלת ארצות-הברית למעשה נגד רוח ההבנה בינינו ובינה ונגד מטרותיה של ארצות-הברית באזור. היא פועלת בראש ובראשונה נגד רוח ההבנה בינינו לבין ארצות הברית, כי בשעה שנחתמו הסכמי הביניים עם מצרים הועלתה השאלה הזאת, ואם מדברים על תיאום מדיני-אסטרטגי בינינו לבין ארצות-הברית יש לכלול את הנושא הזה כחלק של התיאום הזה. היא פועלת גם נגד מטרותיה של ארצות-הברית למנוע מל-חמה באזור ולקדם את תהליכי השלום.

אדוני היושב-ראש, אם אנחנו שואלים את עצמנו מדוע תהליך השלום אינו מתקדם ביתר מרץ וביתר תאוצה באזור זה, הרי אחת הסיבות העיקריות לכך היא העובדה שיש יתרון פוליטי וכלכלי לארצות ערב כלפינו. ארצות ערב רואות שיש להן עוצמה, גם פוליטית וגם כלכלית, בידיהן נשק הנפט, והן מתפ-תות למחשבה שאין צורך להזדרז בהשגת השלום ואולי יש להן עוד סיכויים להשמיד את מדינת ישראל. לכן, במידה שההרגשה הזאת של עוצמה פוליטית-כלכלית תת-צפ, ולעוצמה הזאת תיתוסף גם עוצמה צבאית, סיכויי השלום לא יגדלו אלא יקטנו, וגם תתעורר המחשבה אצל מדינות ערב שבסופו של דבר אמריקה אולי תזנח אותנו, תנטוש אותנו, כפי שעשתה ביחס למדינות אחרות.

דבר שני: אם אמריקה כל כך מעוניינת כעת במדינת מלחמה באזור — והיא מעוניינת בכך, כי יש לה כלכלה מעורערת ורק כעת היא צועדת צעדים חשובים להתאוששות, ומפני שהיא חוששת מאמבארנו של נפט וכו' — הרי אחת הסיבות העיקריות למניעת מלחמה באזור מאז מלחמת יום-הכיפורים היא העליונות הצבאית שלנו, הידיעה הברורה שיש לערבים שבכוחנו להכות את כולם יחד. אבל כאשר ארצות-הברית סוטה מההתחייבות שניתנה על-ידי מנהיגיה, שתשמור על מאזן הכוחות בינינו לבין ארצות ערב — מאזן כוחות שאמנם נותן יתרון כמותי 1:3 לארצות ערב, אבל נותן לנו עדיפות ויתרון איכותי — והפער האיכותי הזה יצומצם; ואספקת נשק מערבי בעל טכנולוגיה יותר מתקדמת יביא ליצמצום הפער הכמותי והאיכותי גם יחד — כי-אז ודאי שהערבים עלולים להתפתות שוב לנסיון לפתוח במלחמה נגדנו. וכפי שאספקת נשק בשפע רב נמצא על-ידי הסובייטים והגוש המזרחי דחפו אותו למלחמת ששת-הימים, כך אספקת נשק בשפע, על-ידי המערב ועל-ידי ארצות-הברית, לסאדאט, עלולה לדחוף אותו לנסות גם הוא את מזלו.

לכן אני סבור שהצעד הזה, שהממשל האמריקני עומד לעשות כעת, פועל נגד רוח ההבנה בינינו ובין ארצות-הברית, עוצר את תהליך השלום וגם מעודד אפשרות של התפוצצות מלחמתית.

יירייה בארי (הילכוד):

מה בדבר הצפיפות שלך מהסכם-הביניים, חבר-הכנסת שערי?

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית):

אנו צריכים לדעת שגם המאזן הצבאי בינינו לבין

הוא רק פראגמנט, ולא העיקר. המערכה שעלינו להיחלץ לה, תוך גיוס טוטאלי של יהדות ארצות-הברית וכל ידידי ישראל, ולנהלה בעקשנות ובהתמדה, חייבת לה-יות על העיקר — על שינוי עמדתו הפרו-ערבית והאנטי-ישראלית של הממשל הנוכחי בארצות-הברית, העושה באין מפריע לפיוס וחיוק אויבנו על חשבון בטחוננו ועתידנו. אנו מאמינים כי ניתן לשנות את קו הממשל האמריקני, אך לא על-ידי "פנייה לאפיק אחר", לא על-ידי ויתורים נוספים מרווחים בסיוע קטן והולך, ולא על-ידי מסמכים אדבוקאטיים של "סיום מצב לוחמה", שיש בהם גם נסיגות מסוכנות וגם ויתור על השלום. ניתן להשיג את השינוי הזה רק על-ידי עמידה איתנה מבית ועל-ידי מערכה מדינית רבת-עוצמה, אשר יהדות ארצות-הברית וידידינו הרבים מוכנים לה, אך נבלמו עד עתה על-ידי הממשלה. אכן הוכח בעבר כי מערכה כזו היא יעילה, וכעדותו של שיהאן, היא אשר עיר-ערה את "המערכה מחדש" של ראשי הממשל האמריקני. אך עלינו ראשית כל להאמין בצידקת ענייננו, לא להיות כחגבים בעינינו כדי שנחזל להיות כחגבים בעיני זולתנו. עלינו לשים קץ להונאה הקסינג'רית ולא להשלים עמה. עלינו להתייצב להתמודדות עם הבעיות החמורות. אל לנו לברוח מתן כדי לחיות על זמן שאול. אם אמנם נתמודד אתן כדבעי, בטוחני כי נוכל להן.

במערכה כזאת, חברי הכנסת, דרושה כמובן לעם מנהיגות שאינה מעורערת, שבה לא יוכל קסינג'ר לעשות כבתוך שלו. לכך דרושה לעם מנהיגות לאומית הבושתת בדרכה, המאמינה בכוחו הגדול של עמנו, בארץ ובתפוצות הגולה, והמסוגלת לגייסו למערכה על קיימנו ועתידנו.

אני מציע לבית לקיים דיון בהצעה שהע-לינו.

דו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדובר, באותו נושא, לחברי-הכנסת שערי.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אפתח באיזכור שתי עובדות: מאז מלחמת יום-הכיפורים נחתמו חוזים בין ארצות המערב לארצות ערב לחמש שנים, מ-1974 עד 1979, בערך של 14 מיליארד דולר, ואם נוסיף עוד שנה, עד 1980, נגיע לסכום של 18 מיליארד דולר. שנית, ארצות המערב נטלו לאחרונה את הבכורה מרוסיה הסובייטית כספק ראשי של נשק למדינות ערב. זהו מיפנה מהדים, מדאיג וחשוב ביותר שקרה לאחר מלחמת יום-הכיפורים. עלינו לראות את העובדות האלו בדאגה רבה.

בימים אלה אנו שומעים על עיסקת נשק עצומה עם ערב הסעודית, בסכום 1.25 מיליארד דולר, ובשנה זו סיפקו נשק לערב הסעודית בסכום של 5 מיליארד דולר. אנחנו יודעים שיש עכשיו בדרך עיסקת נשק גדולה מאוד בין ברית-המועצות וסוריה, בין לוב וברית-המועצות. אזור המזרח התיכון נעשה רווי, בצפיפות רבה, בנשק רב-גוני, מתוחכם ומתקדם, והזור הזה הולך וגואה. בשעתו התחיל במרוץ החימוש הגוש הסובייטי, וכעת מצטרפות אליו, ללא ביקורת, גם ארצות המערב. אנחנו יודעים מה הנימוקים של מנהיגי אספקת הנשק למצרים — לנתק את מצרים מרוסיה, לחזק את מעמדו

היו"ר ש. ז. אברמוב :

רשות הדיבור לנואם האחרון בנושא זה, חברי-הכנסת פעיל.

מאיר פעיל (מוקד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בא אני להעלות את הנושא הנדון במליאת הכנסת ולהציע דיון עליו לא מאותם נימוקים שהטרידו את חברי הכנסת הנכבדים שקדמו לי בהצגת הנושא, אלא בדיוק מנימוקים הפוכים, והייתי מציע שיהיה על כך דיון במליאת הכנסת.

ברצוני להעיר בפומבי ולהתמקד על שני אספקטים חיוניים הנובעים מההיסטוריה המנופחת במדינתנו בפרשה זו של עיסקת הנשק הצפויה בין ארצות-הברית למצרים. אני עוסק ממש במישור המדיני הריאליסטי, בהנחה שזו הממשלה, זו מדיניותה וזו הכנסת.

האספקט הראשון : אלה החפצים בהמשך קיום ידידותנו עם ארצות הברית, דווקא אלה, חייבים להבין את האינטרס האמריקני במזרח התיכון. מי שמתייחס בחיוב לחידוש מעמדה של ארצות-הברית במצרים — ואלה רוב רובם של חברי הכנסת — חייב להבין שארצות-הברית לא תצליח לקיים את מעמדה שם בלי אספקת חימוש. מאחר שאנו עוסקים באינטרס אמריקני בסיסי, חייבים הפוליטיקאים שלנו — —

(חברת-הכנסת מ. גז קוראת קריאת-ביניים)

חברת-הכנסת גז, המתנייה והאוזני בתבונה. אני מציע לך לזכור דבר אחד, שהשלטון האמריקני וממשלת ארצות-הברית אינם חברים, לצערנו, בקונגרס הציוני. מי שרוצה לשמור בקפידה על הידידות אתם, צריך להעמיק חשוב מה האינטרס של ארצות-הברית ולא לעשות שטות יות שזיוקו לאינטרס הישראלי. ועל כן אני רוצה להביע דעתי ולמקד את דברי.

מאחר שאנו עוסקים באינטרס אמריקני בסיסי, חייבים הפוליטיקאים שלנו להבין כי הלתצים והמהומות בנושא זה ברחבי העולם ובארצות-הברית עצמה עשויים להעמיק את הניכור בין מעצבי ההחלטות בארצות-הברית ובין ישראל עד שאפילו יש סכנה שנאבד גם את הידידות שנותרה לנו עם הממשל האמריקני, ועל חיוניתה לית מאן דפליג. אילו המצעים היו באים אל האמריקאים בצעקות : "אל תמכרו להם", ואומרים במקביל כי גם אנחנו מוותרים על משהו, באשר אנו רוצים להוריד את הפרופיל של הסיכסוך במזרח התיכון, היה עוד סיכוי שתיוה זאת תחקבל. אבל לצעק : "להם אל תתנו, חנו רק לנו" ועוד לקוות להמשיך גם בידידות אני חושב שאחם חיים בטעות. אתם המצעים נותנים במו ידיכם נשק מחץ — —

חיים לנדאו (הליכוד) :

זה מה שאומר ראדיו קהיר.

מאיר פעיל (מוקד) :

היחיד המשתמש בטרמינולוגיה של ראדיו קהיר — נעיצת סכין בגב ובלב — זה אתה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :
אתה אינך מבחין בין מצרים ובין ישראל ? אינך

ארצות ערב עלול להתדרדר כתוצאה מכך. ראשית, כאשר עורכים כעת את מאזן הכוחות בינינו לארצות ערב מביאים בחשבון רק את מדינות העימות, אבל אנו יודים אפשרית, של כל מדינות ערב, כאשר עיראק וסעודיה חמושות כעת מאוד. אנו צריכים להביא בחשבון את האפשרויות הבלתי-מוגבלות בכסף ובכוח-אדם שיש לארצות ערב. כמו כן אנו צריכים לראות בדאגה חמורה שמול ישראל, בעלת טכנולוגיה צבאית אמריקנית, ית-ייעבו כעת מדינות ערב שתהיה להן גם טכנולוגיה רוסית וגם טכנולוגיה מערבית — בריטית, צרפתית ואמריקנית.

לכן אנו חייבים לפעול בכל כוח העומד לרשותנו למנוע התפתחות התהליך הזה. אספקת נשק אמריקני למצרים היא לא רק מעשה צבאי. יש לכך גם משמעות פוליטית. עובדה זו מצביעה על מגמות מסוכנות ביותר בממשל האמריקני ועל נטיות פרו-ערביות, שאנו צריכים להיאבק נגדן.

חברי הכנסת, אני רוצה לומר לסיכום : אל יחשבו אלה המספקים כעת נשק למצרים, שעליידי כך ייצרו תלות בין ארצות-הברית ובין מצרים ויוכלו למנוע מלחמה ולהטיל פיקוח ובקרה על מצרים. קיימת דינאמיקה של חימוש. בעל-ההיתר על הנשק ומי שמחזיק את האצבע על ההדק איננו זה שמספק אותו אלא זה שמחזיק אותו. ראינו גם ביחסים בין הערבים לרוסיה הסובייטית שברגע מסוים מדינות ערב היו מסוגלות לפעול, בזכות הנשק הסובייטי, באופן עצמאי, בלי להתחשב ברצון אלה שסיפקו את הנשק.

לכן יש להגיד לארצות המערב ולארצות-הברית שלא ייכנסו למילכוד הזה שיעצור את תהליך עשיית השלום, שיכשיר את הקרקע למלחמה שיגביר את החששות של ישראל, ואף של המתונים בתוכה, באשר לעתיד, ויכביד על היכולת לעשות ויתורים. אני שייך למחנה הרוצה בשלום והמוכן לפשרות מרחיקות-לכת למען השגתו. אך לא ייתכן שאנו נידחק אחורה כל פעם בתחום הטרטיריאלי בלי להשיג תמורה מדינית ערבית משמעותית ובלי שלום, ובאותו זמן יתקדמו הערבים לא רק בחזית זו אלא גם ביחסים הפוליטיים, וכעת גם הצבאיים, עם ארצות-הברית.

ידידיה בארי (הליכוד) :

זאת הייתה צריך להגיד לפני הסכם-הביניים.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית) :
אני משוכנע שדעת-הקהל בארצות-הברית, הקונגרס ומנהיגי ארצות-הברית אינם רוצים במלחמה חדשה במזרח התיכון ורוצים בישראל חזקה, עצמאית ובטוחה. אנו מעריכים ומוקירים את העזרה שארצות-הברית מגישה לנו בתחום הכלכלי והצבאי. עלינו לגייס את הפוטנציאל הרב של רצון טוב, ידידות ונאמנות שקיים בארצות-הברית, עלינו לגייס את כוח ידידינו וכוח יהדות ארצות-הברית כדי למנוע פתיחת תהליך שיסכן את בטחונה של ישראל, יגביר סכנת פרוץ מלחמה ויעצור תהליך השלום. אנו יודעים יפה מאוד שעלינו לעשות זאת לא רק למען ישראל אלא גם למען מטרות השלום של ארצות-הברית ולמען הידידות בין שתי הארצות.

מבחין בין תוקף ובין נתקף, בין נשק הגנה ובין נשק התקפה?

מאיר פעיל (מוקד):

מותר לי לענות לך? אם אתה רוצה לעוץ עצה למנהיגי ישראל, אתה צריך להגיד להם: קיימו את יחסים עם ארצות-הברית כאשר אתם גם מתאמצים להבין, קמעה, מה האינטרס האמריקני. אתה לא יכול לבוא שמה ולהתנהג כמו הפרובינציאל הישראלי המצוי החושב רק על עצמו.

כל מדינות ערב, שיש להן חופש בחירה ותימרון בין ארצות-הברית, ברית-המועצות ואפילו בין סין ואירופה — ובעניין זה אני מסכים עם חבר-הכנסת שערי — — —

זלמן שובל (הליכוד):

כיצד תסביר שהיחידים המבינים את האמריקנים כיום הם הקומוניסטים ו"מוקד"?

מאיר פעיל (מוקד):

אני מדבר אתך במישור של תבונה, ואתה עונה לי: קומוניסטים, "מוקד". דבר בשכל.

(קריאה: אתה עונה בלשון של טירוף.)

ד"ר ש. ז. אברמוב:

אני מבין שלחברי כנסת רבים יש השגות על דברי חבר-הכנסת פעיל, אבל זכותו לדבר כרצונו.

מאיר פעיל (מוקד):

כל מדינות ערב, שיש להן חופש בחירה ותימרון בין ברית-המועצות, ארצות-הברית ואפילו סין ואירופה — הן תקבלנה לבסוף סיוע מכל המעצמות וגם מארצות-הברית. מדינת ישראל, שאין לה חופש ברירה, לפחות בתקופה הנראית לעין, בלתי אם להיסמך אל שולחנה של ארצות-הברית — סופה שתמצא עצמה נדחית גם משולחן יחיד זה, אם תתנהג כלפי שולחן זה בצורה הפרובינציאלית שהומלצה פה על-ידי חברי-הכנסת לנדא ובן-מאיר. זה אספקט אחד, שעניינו — גם אם אתה רוצה ללחוץ על ארצות-הברית שתצמצם את סיועה הצבאי למצרים ולמדינות ערב אחרות, עליך לעשות זאת בפרופיל התנהגות פוליטי, דיפלומאטי והסבירתי נמוך וחכם, שלא להגדיש את הסאה.

האספקט השני — ההיסטוריה המתנהלת על-ידי כמה פוליטיקאים ועיתונאים ישראלים בפרשה זו שאנו דנים בה עתה, סופה שהיא רוח של בהלה ותבוסתנות בתוכנו. בסוף המאה ה-20, ברמה הטכנולוגית הנתונה של אמצעי התקשורת ההמוניים, כל מהומה ורעש שיעשו בארצות-הברית על-ידי שליחיה ועיתונאיה יגיעו ארצה תוך שעות מספר, ויגרמו לכך שרבים וטובים מאזרחי ישראל "כל רגליהם תלכנה מים" מחמת אימת החימוש הניתן, רח"מנא ליעלן, למצרים. אם חברי-הכנסת לנדא ובן-מאיר מסוגלים לעשות פאניקה כזאת על שישה מטוסי "הרקולס", תארו לכם איך יפחידו את הציבור, אם מצרים תקבל עוד. בהפתחות, חברי-הכנסת בן-מאיר, כדוקטור לפסיכולוגיה, אתה חזק מאוד.

יגאל כהן (הליכוד):

מי כמוך מבין שזו רק התחלה.

מאיר פעיל (מוקד):

ואתה רק מתחיל להפחיד את היהודים. אני מציע לך שתשמע דבר תבונה שנאמר מדיסציפלינה מדעית אחרת.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

למה שאתה אומר ולדיסציפלינה מדעית אין ולא כלום. אתה רוצה לגייס לעזרתך את המדע?

מאיר פעיל (מוקד):

סכנה נוספת הנובעת מבהלת התעמולה הזאת היא בפולחן ההולך ומתפתח — וכאן אני פונה אל ראש הממשלה עקב היותו חייל מקצועי, בסופו של דבר — הסוגד לרכישת אמצעי מלחמה כתשובה המוצלחת היחידה לכל אתגר בטחוני.

התשובה הצבאית ההולמת ביותר לטילי ה"סקאד" במצרים ובסוריה איננה בהכרח טילי "פרשינג", אלא קומבינאציה של חכמה צבאית שהקפדנו עליה כל הימים על-פי המוטו שהדריך את תורתנו הצבאית, לפחות כאשר אני הייתי בכלל הלוחמים, "כי בתחבולות תעשה לך מלחמה". התחבולה היא המוצר הישראלי המקורי ביותר. וכדי לקיימו ולפתחו צריכים אנו לטפח את אוירת המקוריות הישראלית, ולא את אוירת פולחן קניית הנשק. כל הפרוצדורה של רכישת נשק היא, לא הייתי אומר שולית, אבל היא אינה שייכת למאמץ הבטחוני העיקרי. בעקבות כל התעמולה הזאת רבים וטובים בתוכנו מתחילים לחשוב שקניית נשק, רכש וטכנולוגיה שנקנה, בהם הישועה — — —

זלמן שובל (הליכוד):

היחידה.

מאיר פעיל (מוקד):

מי שאינו מבין חושב שזו היחידה.

מי שמבין יודע שזו איננה היחידה. אוי לו לבטחון ישראל אם ניהפך לעבדים של אמצעי הלחימה. זה המטיל את יתב בטחונו על רכישת אמצעי לחימה, סופו שייכשל בפרוץ הכמויות, כאשר הוא הולך ומאבד את תבונתו המקורית. ותבונה מקורית אינה עולה בכסף חוץ. תכונה זו יש לנו. אך תכונה זו, שהיא נכס צאן-ברזל של בטיחון ישראל, נמצאת, לצערי הרב, בתהליך של דעיכה, כאשר חלק ממסביבות הדעיכה נעוץ בפולחן המופלג של רכישת נשק, שחלק ממנהיגיו — ואני חרד לומר גם שר הבטחון — מוצאים בו פורקן ומענה לכל בעיה בטחונית. ולא במקרה הבאתי את הדוגמה שהתשובה ל"סקאד" היא לא דווקא ה"פרשינג".

לאור שני האספקטים שבעטיים הצעתי לדון על הבעיה, בידעי שאחרים לא יעלו אותם, אני מציע שיהיה דיון בכנסת. לא אתנגד שהנושא יעבור לוועדת החוץ והבטחון, בתנאי שגם שני אספקטים אלה שהצגתי יידונו שם בעומק ובתבונה, בנוכחותי או שלא בנוכחותי.

כל מה שאמרת לעיל חייב, כמוכן, להיעשות במקביל למדיניות שלום ישראלית מקפת, המציעה במפגיע את השטחים המוחזקים תמורת שלום ומתמרנת על-ידי כך את ישראל במישור הפוליטי אל מרחב הנובע מחכמה מדינית. בעצם על שני הדברים האלה, על חכמה צבאית ועל חכמה מדינית, באתי לדבר היום, כנגד הפאניקיסטים "הדופקים בפח".

היו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לראש הממשלה, לתשובה.

ראש-הממשלה י. רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בדברי אתרכו בנושא עצמו, ולא בנושאים נוספים אשר צורפו על-ידי חברי הכנסת הנכבדים שהעלו אותו כאן היום. אציג את השתלשלות המגעים בין ממשלת ארצות-הברית וממשלת ישראל בנושא אספקת הנשק, וברצוני להעמיד דברים על דיוקם, מה היא עמדת ישראל ומה תהיה הפעילות הישראלית.

הפעם הראשונה שנסמר על כוונת ממשלת ארצות-הברית, כוונה קונקרטית, לספק אמצעי לחימה וציוד צבאי למצרים היתה בפגישתי עם מזכיר המדינה בעת ביקורי בארצות-הברית. נפגשתי אתו ב-3 בפברואר בלוס-אנג'לס, ובפגישה זו הוא מסר על כוונת ממשלת ארצות-הברית למכור למצרים 6 מטוסי תובלה מטיפוס סיי-130. מטוסים אלה נועדו מלכתחילה להימסר ללוב. הבהרה במקום שעמדת ישראל היא חד-משמעית: יש-ראל מתנגדת לאספקת ציוד צבאי ונשק למצרים, והב-עיה איננה ערכם של ששת מטוסי התובלה, אלא יש בכך תקדים ופתיח לעסקות נשק בין ארצות-הברית למצרים. על בסיס זה, כנקודת מוצא עקרונית, מתנגדת ישראל לעסקה זו. דיווחתי על כך לממשלה ולוועדת החוץ והבטחון.

ב-1 במארס קרא סגן מזכיר המדינה לשגריר ישראל בוושינגטון ומסר לו על כוונת הממשל לגבי קאטגוריות מספר של ציוד צבאי שיתכן שיימסרו למצרים. השג-ריר הגיב במקום. הוא הזכיר את תגובתי למזכיר המ-דינה, את התנגדותה העקרונית של הממשלה לאספקת כל ציוד צבאי ונשק מארצות-הברית למצרים.

עם קבלת הדיווח על פגישה זו הוריתי לשגריר לד-רוש פגישה דחופה עם מזכיר המדינה ולהעמיד אותו על החומרה שבה ישראל רואה צעד אמריקני זה. הפ-גישה נתקיימה ב-5 במארס. הממשלה בישיבתה סמכה ידיה על ההוראות שנשלחו לשגריר, לפעולתו בנושא זה במגעיו עם הממשלה ובהצגת עמדת ישראל בכל פורום שהוא.

בהזדמנויות שונות הבהירה ממשלת ישראל לממ-שלת ארצות-הברית שאין לה התנגדות לטיפול יחסים בין ארצות-הברית ומדינות ערביות, בשני תנאים: שה-דבר לא ייעשה על חשבונה של ישראל, ושהדבר לא יסכן את ישראל; משמע — להימנע מאספקת ציוד צבאי ונשק כחלק מפיתוח היחסים בין ארצות-הברית ומדינות ערב. יש תחומים רבים שבהם מדינות ערב זקוקות לס-יוע, והלוואי והיו מתפתות לטיפול בהם, במקום לטפח מדיניות מלחמה ואמצעי מלחמה.

ההתנגדות הישראלית העקרונית מושתתת על ההנ-חה הפשוטה: כל תוספת ציוד צבאי לכל מדינה ערבית, ובוודאי למדינה ראשית בין מדינות העימות הערביות כנגד ישראל, יש בה משום סיכון כלפי ישראל. כל תוספת אמצעים מגדילה את היכולת הצבאית, ומחובתה של הממשלה בישראל להתנגד לכך.

הנימוק השני הוא שעל הטכנולוגיה ואמצעי הל-חימה הסובייטיים המצויים היום בידיה של מצרים ייתו-ספו אמצעי לחימה אמריקניים. ואודה: לנו היה יתרון,

כי בתחומי חימוש רבים יש יתרונות לנשק האמריקני על פני הנשק הסובייטי, ועלידי תחילת יחסי אספקה צבאית תיהנה מצרים מהיתרונות של הנשק הסובייטי ומהיתרונות של הנשק האמריקני.

והנימוק השלישי: ארצות-הברית מילאה תפקיד חשוב בהאטתו ובאיזונו של מרוץ החימוש באזור. אר-צות-הברית מילאה תפקיד חשוב, במדיניותה המוצהרת ובמעשה, כשאיננה את אספקת הנשק הסובייטי למ-דינות ערב באספקת נשק אמריקני לישראל.

איננו נוהגים לפרסם נתונים על חימושו של צה"ל. אבל צה"ל מחמוש היטב. ואל ניצור אוירה המשפיעה על עולם המושגים של אויבינו ושל ציבורנו, כאשר זו איננה המציאות. מדינת ישראל חזקה מבחינה צבאית, והיא יכולה לנהל מדיניות על בסיס ההנחה הזאת.

מכל מקום, עלידי אספקת נשק אמריקני למצרים הופכת ארצות-הברית בעצם, במידה מסוימת, מגורם המאזן את מרוץ החימוש לגורם המאיץ את מרוץ החי-מוש. וזוהי הבעיה היסודית, הפוליטית והצבאית בהש-לכותיה ובהסבריו לממשל ולציבור בארצות-הברית. אם ארצות-הברית יכולה היתה לומר עד היום הזה: נק-טנו מדיניות שתכליתה האטת מרוץ החימוש, וכאשר ברית-המועצות לא נענתה ושיגרה כמויות אדירות של נשק למדינות ערב, איזונו את המצב באספקת נשק — בתקופות רבות באספקת נשק מאסיבית — לישראל, הרי עתה יש סטייה עקרונית ובכך הפכה ארצות-הברית לשותף, לחלק מן הגורמים המאיצים את מרוץ החימוש. ומכאן עמדת ישראל ברורה: התנגדות לעסקה זאת ולעסקאות שהתקדים של עסקה זו מאפשרת.

הפעילות הישראלית מכוונת להבהיר לממשל ולצי-בור את המשמעות האמיתית, כפי שתיתארחי כאן, של החלטתה זו אם תמומש ולעשות הכל למניעתה. הוויכוח עם ארצות-הברית הוא ויכוח מר. הוא ויכוח מר, משום שהנושא הוא בעל משמעות עקרונית וחיונית לישראל. הוא ויכוח מר משום שהוא עם ממשל של המדינה הידידותית ביותר לישראל שיש בעולם זה.

אני מציע לבית להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

לפנינו שתי הצעות, אבל קודם שאעבור להצבעה אשאל את המציעים אם הם מוכנים להיענות להצעתו של ראש הממשלה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון. חברי-הכנסת בן-מאיר?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית): כן.

היו"ר ש. ז. אברמוב:
חבר-הכנסת לנדאו?

חיים לנדאו (הליכוד): כן.

היו"ר ש. ז. אברמוב:
חבר-הכנסת שערי?

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית): מסכים.

חוברת כ"א, ישיבה רע"ו

— הצעות לסדר-היום (אברמוב, פעיל, שובל, אליעד) —

מצרים — ארצות-הברית, שהוגשה עליידי חברי-הכנסת יהודה בן-מאיר, חיים לנדאו, יהודה שערי ומאיר פעיל, לוועדת החוץ והבטחון. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון נתקבלה.

היו"ר ש. ז. אברמוב:
חברי-הכנסת פעיל?

מאיר פעיל (מוקד):
כן.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

חברי הכנסת, לפנינו איפוא הצעה אחת בלבד, והיא — להעביר את ההצעה לסדר-היום בנושא "עיסקת נשק

2. הגילויים על הסכמים חשאיים במסגרת הסדר הביניים הפוגעים בבטחונה של ישראל

הרי גם בעניין זה הולוכו אותנו שולל, השתמשו בסיוע לישראל כדי להכשיר בעיני הציבור האמריקני ובעיני הקונגרס האמריקני מתן נשק למצרים ולסעודיה, העלול להיות מופנה מחר כלפי מדינת ישראל.

אבל בימים אלה, רבותי חברי הכנסת, גילה לנו הנשיא סאדאת שבמסגרת הסכם-הביניים וכללו, בין היתר, גם שלושה הסכמים סודיים, אשר על-פיהם: (א) ישראל לא תתקוף את סוריה; (ב) ארצות-הברית תקדם הסכם-ביניים בגולן; (ג) הפלשתינאים ישתופו בכל הסדר שיושג. אני חושב שאנחנו חייבים להיות אסירי תודה לנשיא סאדאת על שגילה לנו את מה שלא גילה ראש הממשלה. — — —

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):
היית זקוק לגילוי הזה?

ולמן שובל (הליכוד):

אין לי הקשרים שיש לך, חברי-הכנסת נסים אליעד, ואני באמת זקוק לגילויים אלה.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):
אני סומך על השכל הישר שלך.

ולמן שובל (הליכוד):

לך, כנראה, מונופול על התבונה והשכל הישר.

— — — אם כי — ואני אומר זאת כדי לתת לראש הממשלה ליהנות מן הספק — יכול להיות שלא הוא הולך שולל, אלא שגם הוא הולך שולל וגם, לעניין זה יש משמעות בהחלט בלתי-מבוטלת.

אגב, אניני נמנה עם אלה הרואים בדוקטור קסינג'ר עוכר ישראל, אבל רק פתי, חברי-הכנסת אליעד, יתעלם מן האופן שהוא מנהל את מדיניותו ומן השיטות שהוא נוקט.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

אמור לי, האם אתה רוצה לתקוף את סוריה? למה אתה מתנגד? על מה אתה מדבר? ממה אתה יוצר בעיה?

היו"ר ש. ז. אברמוב:

חברי-הכנסת אליעד, מותר לחברי-הכנסת שובל לעשות מכל דבר בעיה. זו זכותו. לך אסור להפריע לו.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

הכנסת תעבור עתה לדיון בהצעה לסדר-היום של חברה-הכנסת שובל: "הגילויים על הסכמים חשאיים, במסגרת הסדר-הביניים, הפוגעים בבטחונה של ישראל".

ולמן שובל (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כאשר נחתמו לפני כשישה חודשים הסכם-הביניים בינינו לבין ארצות-הברית ומצרים היו הדעות בארץ חלוקות לגביהם. היה מי שסיגר עליהם והיה מי שראה בהם שגיאה חמורה מבחינה מדינית, מבחינה בטחונית ומבחינה כלכלית. אבל ספק הוא אם אלה שהביעו דעה בקשר להסכם בזמנו ידעו אז, כאשר קבעו עמדה, את כל הפרטים ואת כל המידע על הדברים שהצביעו עליהם. אני בספק רב אם גם חברי מרכז מפלגת העבודה, שתמכו בזמנם בהתלהבות גדולה כזאת בהסכם, היו עושים זאת אילו ידעו את כל הפרטים שבהסכם, ואולי כך גם חברים בממשלת ישראל. ואינני יכול שלא לתמוה על השאילתות ששרים מסויימים בממשלה זו מציגים בעצם הימים האלה, על הסכם שתמכו בו בזמנו בממשלה ובכנסת.

יש פרטים נוספים, רבותי חברי הכנסת, שאם הם נכונים, ועשויים או עלולים לעורר ספקות וחששות רציניים לגבי כושר פעולתה של מדינת ישראל להשפיע ולקבוע בעניינים חיוניים ביותר לבטחונה ולעתידה.

אדוני היושב-ראש, ראש-הממשלה מר רבין הצהיר וחזר והצהיר בכל הזדמנות שאין ולא היה בהסכם-הביניים שום סעיף סודי המופנה נגד האינטרסים של מדינת ישראל. אדרבה, אם היו אי אלה סעיפים חשאיים — כך נרמז לנו — הרי שאלה התייחסו לנושאים שאנחנו היינו מעוניינים בהם; ולא אפרט. דוברי ממשלת ישראל עשו אפילו מאמץ לעורר את הרושם בארץ ובעולם כאילו ארצות-הברית וישראל חתמו על מעין ברית הגנה ביניהן — היתה הדלפה כזאת ממקור בכיר "לטיים" ולעתונים אחרים — ואילו היום מתברר שמידיניות ארצות-הברית באזור מבוססת למעשה על מעין ברית בינה לבין קהיר, ולא בינה לבין מדינת ישראל.

אינני רוצה לחזור על דברים שנאמרו כאן בהצעה קודמת לסדר-היום על אספקת נשק למצרים, אבל איך אתם מרגישים היום, רבותי, נוכח הידיעות על אספקת צבאית מאסיבית מארצות-הברית למצרים ולסעודיה?

שלה, שר הבטחון והרמטכ"ל שקיימת סכנת מלחמה רצינית מצד הסורים. אבל התחייבות מעין זו שסא-דאט טוען שקיבל מארצות-הברית, פירושה שידיה של מדינת ישראל קשורות ואין היא יכולה לכלכל את צעדיה על-פי השיקולים הבטחוניים החיוניים שלה. פה נאמרים דברים ברורים לסורים: אתם יכולים, למשל, לפתוח במלחמת התשה, אבל ישראל תהיה מנועה מלהשיב לטוריה בשיטות שבהן היא רוצה, בזמן ש-היא תבחר ובמקום שהיא תבחר. מי יודע, חברי הכנסת, אם חוסר המעש המזור שלנו בעניין ההתרחשויות בלבנון אינו פועל-יוצא ישיר והגיוני מאותה התחייבות סודית?

יכולות להיות דעות שונות לגבי עתיד רמת-הגורל, אבל רוב רובו של הציבור בארץ מאוחד בהשקפה שאין לעשות ויתורים נוספים ברמת-הגולן שלא במסגרת הסכם שלום בינינו לבין סוריה. אפילו יעקב חזן אמר: לגולן לא מטפסים כל יום. אבל מה לעשות אם הסכימו בינתיים בהסכם סודי או בהתחייבות סודית שיש לקדם הסדר-ביניים נוספים בגולן? אז מדברים על נוסחה חדשה שנקראים לה "הפסקת-הלוחמה", וזה יתן פתח גם להסדר-ביניים ללא שלום, לויתורים קוסמיים ואחרים. גם זה פועל-יוצא מאותה התחייבות סודית שאנחנו מדברים עליה.

גם בעניין הפלשתינאי — לא ניכנס עכשיו לפרטי הדברים — מדוע הופתענו מ"מסמך-סונדרס", אם ב-אמת היתה התחייבות כזאת? אם היתה התחייבות סודית כזאת, הרי שמסמך-סונדרס לא צריך היה להפתיע אותנו. להיפך, גם זו מסקנה הגיונית של אותה התחייבות סודית שניתנה, אם ניתנה.

רבותי חברי הכנסת, אני מציע שלפחות אנחנו נראה את הדברים כהווייתם. יש רק שלוש אפשרויות: או שסאדאט שיקר, ולכך יש מסקנות מבחינת מדיניותנו, מבחינת רצונו לסמוך או לא לסמוך על הבטחותיו או על אמירותיו גם בדברים אחרים; או שממשלת ארצות-הברית העלימה מאתנו את דבר מתן ההתחייבויות הסודיות האלה, ולכך יש השלכות חמורות מאוד מבחינה מדינית; או — וזו האפשרות הלישית ואולי החמורה ביותר — שהיו התחייבויות, שהיו הבטחות-נגד של ממשלת ישראל או של ראש ממשלת ישראל, אך התחייבויות אלה הועלמו גם מן הכנסת, אולי גם מוועדת החוץ והבטחון ואולי גם מחברי ממשלתו של מר רבין עצמו. אין אפשרות נוספת. שלוש האפשרויות האלה מכסות, למעשה, את כל השטח.

אני בהחלט רוצה ומבקש לשמוע היום מפי ראש הממשלה — ואני מאמין שיעמוד לו אומץ-הלב המדיני לא לדרוש להסיר את הנושא מסדר-היום, כי דבר זה מבקש ודורש תשובה — אני מבקש ומקווה לשמוע מפי ראש הממשלה היום, לשמוע בצורה מוסמכת, ברורה ומשכנעת, אם היו התחייבויות סודיות במסגרת הסכם-הביניים מאותו סוג שהזכרתי, או שלא היו התחייבויות כאלה. נדמה לי שאם שאלה זו תישאר ללא מענה, תתערער שארית האמינות לא רק של ראש הממשלה, אלא גם של מדינת ישראל עצמה.

אני מציע לקיים דיון במליאה בנושא זה.

זלמן שובל (הליכוד):
חבר-הכנסת אליעד, אני לא רוצה לתקוף שום איש, לא תשתומם. אם אתה תשתומם — תמתין עד לסיום דברי ואולי לא תשתומם עוד.

איננו יכולים להתעלם מן השיטה — מי שירצה יקרא לה: שיטת ה-dauble-talk, ואם נרצה להיות מעודנים יותר נקרא לכך: שיטת "המשמעות הכפולה" שהיא חלק בלתי-נפרד משיטותיו.

לא שמענו עד עצם היום הזה שום דבר שיתן לנו סיבה לחשוב שהנשיא סאדאט בגילוי לא אמר אמת. לא שמענו זאת מושיגסטון ולא שמענו זאת מירושלים. דובר הסטייט-דפארטמנט התחמק באלגאנטיות ממתן אישור או ממתן הכחשה.

השאלות שאני רוצה לשאול היום ולהציג היום לראש הממשלה הן אלה: האם נכון שממשלת ארצות-הברית נתנה התחייבויות מסוג זה לנשיא סאדאט — כן או לא?

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):
איזה סוג? שלא נתקוף את סוריה?

זלמן שובל (הליכוד):
הזכרתי אותן ופירטתי אותן.

האם ממשלת ארצות-הברית נתנה התחייבות מסוג זה, והאם ראש ממשלת ישראל נתן הסכמתו לכך? האם הסכמת, אדוני ראש הממשלה, ומי הסמיך אותך לכך, שישאל תוותר על חופש הפעולה שלה בעניינים בטחוניים כלפי סוריה? האם הסכמת, ומי הסמיך אותך לכך, שישאל תהיה מוכנה להסכם-ביניים נוסף? ואני מדגיש: ביניים — בגולן? האם הסכמת, ומי הסמיך אותך לכך, שהפלשתינאים ישותפו בהסדר במזרח התיכון?

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):
סאדאט לא אמר שראש ממשלת ישראל הסכים.

היו"ר ש. ז. אברמוב:
חבר-הכנסת אליעד, השאלות אינן מופנות אליך, כי אם אל ראש הממשלה, וחזקה עליו שהוא ישיב עליהן.

זלמן שובל (הליכוד):
חבר-הכנסת אליעד, אני מכבד את ראש הממשלה יותר מכדי להאמין שהוא מינה אותך כמליץ יושר שלו פה.

אני גם מבקש לדעת אם נתן ראש הממשלה לד"ר קיסניגר התחייבות נגדית בנושאים האלה, אולי בנושאים אחרים, — מי יודע — ללא ידיעת הכנסת, אולי ללא ידיעת הממשלה. אולי יסביר לנו היום ראש הממשלה על סמך מה קיבל הנשיא סאדאט את ההתחייבויות האלה מאת ד"ר קיסניגר, סתם כך, או ש-היה לו על מה לסמוך? מה הוא, למשל, פירושה של התחייבות זו ש"ישראל לא תתקוף את סוריה"? האם ישראל תקפה אי פעם את סוריה, או שבמשך 29 שנים ניהלה סוריה מדיניות תוקפנית, בצורה זו או זו, כלפי מדינת ישראל? היום אומרים ראש הממשלה

חוברת כ"א, ישיבה רע"ו

— הצעות לסדר-היום (אברמוב, רבין, בן-אהרן, לנדאו, הורביץ, שובל) —

והבטחון ונחתם בין שרי החוץ של ישראל וארצות-הברית.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אם יסכימו להחליטה 242 — — —

ראשי-הממשלה י. רבין:

זאת העמדה האמריקנית, אין זו עמדה ישראלית.

חיים לנדאו (הליכוד):

ואנחנו השלמנו עם עמדה אמריקנית זו.

ראשי-הממשלה י. רבין:

אני מצטער, זו העמדה האמריקנית כפי שנמסרה לנו.

חיים לנדאו (הליכוד):

זה חלק מההסדר שהשלמת עמו, כלומר השלמת עם עמדה זו.

ראשי-הממשלה י. רבין:

אם חברה-הכנסת שובל שאל על התחייבות ישראלית, גלויה או חשאית, הרי קיבל תשובה ברורה. אשר לארצות-הברית אני יכול רק לצטט מה שאמר מזכיר המדינה. אינני חושב שיהיה זה נכון לעשות יותר מזה.

לאור הדברים האלה, אני ממליץ לחברי הכנסת לא ללכת שולל אחרי פירסומים בלתי-מוסמכים. אין הצדקה שהכנסת תערוך דיון על בסיס של פירסומים בלתי-נכונים. לפיכך אני מציע להסיר את הנושא מסדר-היום.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: הצעה של חברה-הכנסת שובל לכלול את הנושא שהעלה בסדר-יומה של הכנסת; והצעתו של ראש הממשלה להסיר את ההצעה מסדר-היום. אעמיד להצבעה את שתי ההצעות זו מול זו.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת החוץ והבטחון.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

לא שמעתי מפי המציע שהוא מוותר על תביעתו לכלול את הנושא בסדר-היום.

זלמן שובל (הליכוד):

הוא עדיין לא בשאל.

חיים לנדאו (הליכוד):

הוא לא צריך לוותר. רשאי חבר אחר להציע להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

רשמתי לפני את ההצעה. קודם כל נצביע על שתי ההצעות, האחת לעומת השנייה.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לראש הממשלה, לתשובה.

ראשי-הממשלה י. רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אענה בצורה ברורה על השאלות שהוצגו עליי חברה-הכנסת שובל. לגבי השאלה הראשונה, האם ישראל נתנה התחייבות כלשהי המגבילה את חופש ההכרעה וחופש הפעולה הצבאית, התשובה היא: לא.

ישראל הדגישה שהיא רואה עצמה קשורה בהסכם הפרדת הכוחות בין סוריה לבין ישראל ומצב של הפסקת-אש בין ירדן לבין ישראל, ובהסכם-הביניים בין מצרים לישראל כל עוד הסכמים אלה מקויימים ככתבם וכלשונם עליי הצדדים הנוגעים בדבר. לא ניתנו כל התחייבויות מעבר לכך, וכל מי שמנסה להטיל בזה ספק אינו דובר אמת.

לגבי הצד המדיני, ישראל הודיעה שהיא נכונה להיכנס למשא-ומתן ללא תנאים מוקדמים על הסכם שלום עם כל מדינה ערבית. ובנושא זה קיבלה הממשלה החלטה גם לגבי סוריה.

יצחק בן-אהרן (המערך):

באישור הכנסת.

חיים לנדאו (הליכוד):

וזה כבר טוב...

ראשי-הממשלה י. רבין:

לגבי ביטול מצב המלחמה, כידוע, לפני ארבעה שבועות קיבלה הממשלה סיכום המאפשר לראש הממשלה להודיע לארצות-הברית שיש נכונות מצדנו לבדוק אפשרות של משא-ומתן על ביטול מצב המלחמה עם מדינות ערב. לא ניתנו עליי ישראל הבטחות גלויות או חשאיות מעבר לכך. לכן כל ניסיון ליצור עירפול, טשטש את העובדות, אין לו על מה שישען.

אשר לארצות-הברית אני יכול לומר לכנסת את אשר נאמר לנו. ב-4 למארס 1976, לפני כשבוע, הודיע מזכיר המדינה לפני ועדת החוץ של בית-הנבחרים, כאשר נשאל שאלה בעקבות הדברים המיוחסים לסאדאת כפי שנתפרסמו ב"ניו-יורק טיימס" וצוטטו עליי חברה-הכנסת שובל, ואני קורא את תרגום הדברים: "הבאנו לפני הקונגרס את כל התחייבויותינו, לאמור כל ההתחייבויות הנוגעות לארצות-הברית או למחייבות מצד ארצות-הברית. כאשר להשתתפות הפלשתינאים חזרנו והצהרנו, בפומבי ובאופן פרטי ובכל פורום אפשרי, כי התנאי המוקדם להתחייבותנו להשתתפות פלשתינאית הוא קבלת החלטות 242 ו-338 וקבלת קיומה הלגיטימי של מדינת ישראל עליי הפלשתינאים. זו היא עמדתנו. עמדתנו זו עומדת בתקפה, וכל התבטאות המושמעת מטעמנו חייבת להיראות בהקשר זה".

יגאל הורביץ (הליכוד):

— — — הפלשתינאים — — —

ראשי-הממשלה י. רבין:

זה כלול בתזכיר-ההבנה שהוצג לפני ועדת החוץ

הצבעה

בעד ההצעה לכלול את הנושא
בסדר-היום

— 16

בעד ההצעה לא לכלול את הנושא
בסדר-היום

— 43

ההצעה לא לכלול את הנושא בסדר-היום של
הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

אני מעמיד עכשיו להצבעה את הצעתו של חבר-
הכנסת הורביץ להעביר את הנושא לוועדת החוץ וה-
בטחון.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
החוץ והבטחון לא נתקבלה.

3. תכונה מלחמתית של שכנינו

היו"ר ש. ז. אברמוב:

אנחנו עוברים עכשיו לדיון בשתי הצעות לס-
דר-היום: האחת — של חבר-הכנסת יוסף תמיר, ב-
נושא "תכונה מלחמתית של שכנינו"; והשנייה —
של חבר-הכנסת אמנון לין, בנושא "הצורך בקביעת
יעדים מדיניים של ישראל נוכח אפשרות של פריצת
מלחמה". על שתיהן ישיב לאחר מכן ראש הממשלה.
רשות הדיבור לחבר-הכנסת יוסף תמיר.

יוסף תמיר (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, נשיא המדינה
הסורית חותר בגלוי לכינון מה שהמזרחנים קוראים
בשם המערך הצפוני-מזרחי. זוהי התגלמות החזון ה-
סורי בדבר הקמתה של סוריה-רבתי, שתשתרע מגבול
תורכיה ועד למפרץ עקבה. כל נשלה את עצמנו,
חברי הכנסת — במרכזו של חזון זה ניצב היעד המ-
דיני-צבאי, והוא עימות עם ישראל.

העמדה הסורית החד-משמעית, והמאופיינת בקי-
צוניותה, באה לידי ביטוי שלשום בדמשק, שם נאם
הגנרל חאפז אל-אסאד לפני עצרת עם לרגל המה-
פכה ה-13 שבאמצעותה השתלטה מפלגת ה"בעת"
על המדינה. בנאום זה הציג מנהיגה של הקבוצה
השלטת במדינה שמצפון לנו את קווי מדיניותו כלפי
הסיכסוך במזרח התיכון. עיקרי הדברים הם: "סוריה
פועלת לסילוק האויב הציוני". במלים אחרות, פשו-
טות ומובנות לכל בר-בירב, הרי שהגנרל הסורי
מדבר על מאבק צבאי עם ישראל. מאלף, מדכא
ומצער לשמוע שאח הפעילות סביב סיום מצב המל-
חמה שיוזמה ממשלת ישראל הוא מכנה כ"מוימה מסו-
כנת", "מוימה" שלדעתו של מנהיג סוריה יש להכי-
שיל אותה בעוד מועד.

חברי הכנסת, כל הסחת הדעת מעיקרי קו נוקשה
זה, מהכרזות אנטי-ישראליות קיצוניות אלו ומדבקותו
של השכן מצפון בהתנגדות לעצם קיומה של מדינת
ישראל מסוכנת ומשלה. אף אם ויכוחים וסיכסוכים
פנימיים בעולם הערבי — בין סוריה לבין מצרים,
בין מצרים לבין לוב, בין מארוקו לבין אלג'יריה —
מלווים את הדברים הללו, אין בהם כדי להקטין את
האיבה המשותפת והמאחדת את הערבים כשמדובר
בישראל. יש להניח שבמלחמה פתוחה או בהיפתח
קרבות מוגבלים ובפרוץ מלחמת התשה יוזמה על-
ידי גורם ערבי שוב נמצא את המחנה הערבי מת-
לכד נגד ישראל.

אין לזלזל בהכרתו של נשיא מצרים במסיבת
העתונאים שלו לפני 10 ימים בצאתו את כווית, שם

אמר ש"לא יניח לסוריה, בתמיכה אפשרית של יר-
דן, לסבך את מצרים במלחמה בניגוד לרצונה". שימו
לב, רבותי, לסיפה: בניגוד לרצונה של מצרים או
רצונה של סאדאת. רצונה של שליט הוא עניין גמיש
מאוד. מה עוד שבור-זמנית הכריז נשיא מצרים, בצד
הנאמר לעיל, כי "מצרים לא תוציא עצמה מהמס-
גרת הערבית, וזו התחייבות של כבוד". כאן הייתי
מעדיף להאמין לנשיא מצרים יותר מאשר קודם לכן.
חזר והדגיש מנהיגה של מצרים והוסיף: "אם ועידת
ז'נבה לא תפתור את הבעיה המזרח-תיכונית — הדרך
פתוחה למלחמה".

כך עולים קולות מלחמה מצפון ומדרום; בכל
מדינות ערב הסובבות אותנו במעגל הראשון, וב-
אלו הרחוקות מאתנו, קיימת תכונה מלחמתית, נאג-
רים מאגרי נשק שכמותם לא ראה המזרח התיכון
מעולם. הערבים רוכשים חימוש צבאי מכל יצרני
הנשק בעולם, מהמזרח ומן המערב, בסכומים אגדיים.
חבר-הכנסת שערי טוען שהוצאו כ-14 מיליארד דו-
לר מאז אוקטובר 1973. לפי דבריו שר הבטחון הוצאו
כ-18 מיליארד דולר על תשתית צבאית וציוד מל-
חמתי עצום וחדיש. בנוסף על כך באים המאמצים
המדיניים.

זוהי לגבי ידי, חברי הכנסת, המציאות שאנו
מצויים בה. אם ראה ראש הממשלה לפני שבוע
לצטט את נשיא מצרים בדברו בהסתייגות ממהלכים
סוריים, אזי יורשה לי לא לראות את הדברים מעבר
למסכת השלמה של אירועים פוליטיים והכנות צב-
איות המתרחשים בקצב מואץ סביבנו. אך לפני שעה
קלה ציין ראש הממשלה שאכן קצב החימוש מואץ
כתוצאה ממאמצים שארצות-הברית שותפה להם.

אדוני היושב-ראש, "הבהלה לנשק" מכל הבא
ליד מגבירה את סכנת המלחמה. מכאן שיש לשפוט
הכרזות מסוג דבריו סאדאת נגד אסאד כמנהג "כב-
דחו וחשדהו".

נחזור לרגע קט אל מוקד האיבה האנטי-יהודי
והאנטי-ישראלי — אל דמשק, זה מרכז בעל עוצמה
צבאית גוברת. ראש המכון למחקר על שם טרומן
באוניברסיטת העברית, הפרופסור משה מעון, קובע
השבוע בירחון קציני צה"ל "סקירה מדינית" ש"סוריה
הינה למעשה המדינה הערבית החזקה ביותר מהבחינה
הצבאית". לה ניתן נשק סובייטי מודרני ביותר, שה-
גרורות הסובייטיות בעולם המזרחי אינן מקבלות ו-
סוריה מקבלת. את הסורים מאמנים אלפי מדריכים
של הצבא האדום, הם מופעלים על-ידי טובי האי-נ-

חברת כ"א, ישיבה רע"ו
— הצעות לסדר-היום (י. תמיר, אברמוב, לין) —

היות מדינת ישראל. לכן אני קורא בעתונים בעלי מוניטין, כמו ה"נויע ציריכער צייטונג", עתון רציני ביותר, שלמעשה המטרה לטווח ארוך של הערבים — חיסולה של מדינת ישראל.

לכן אנו מצווים לעקוב בדאגה אחרי תגובות הערבים על הפנייה בדבר סיום מצב המלחמה שאתם יזמתם, אדוני ראש הממשלה. סיכוי רציני זה, לפי מה שאני יכול לשפוט, כמותו כאפס. משום כך פרי שנים לבעיות ערב, כמו עודד זאבי ב"הארץ" מלפני שבוע, כותבים בכותרות על כמה וכמה טורים בע"מוד הראשון ש"סוריה מתכוננת למלחמה בגולן, שת"אלץ לגרוף לתוכה את ירדן ואת עיראק". הסופר הצבאי של "מעריב", יעקב ארז, מתבטא בהרחבה בעתוננו מלפני שבוע ש"סוריה עושה הכנות מעשיות למלחמה בחזית המזרחית ועתיד יסוף, בתמיכת 18 דיביות סוריות, ירדניות ועיראקיות". קולות קרב נשמעים מעבר לגבול, ואסור להתעלם מהם.

ולסיים: אני משוכנע שאילו היו הערבים מוצאים בישראל אחדות גדולה יותר, הנהגה חזקה יותר, היה פתרון המלחמה שלהם חלש יותר. אני מסתמך על העתונאי מארק סגל, העושה עכשיו בלונדון, הוא מספר בעתון "גירוסט" ש"תיירים בריטיים, החותרים לאנגליה בזה אחר זה ומדווחים מארצות ערב על מה שמתרחש, באים לכלל מסקנה שאין סימוכין להשלמה עם ישראל", לצערנו ולידאבון לבנו, וכי מנהיגי ערב מסתכלים ועוקבים בעניין רב אחר מה שמתרחש בישראל. הללו שואבים עידוד מחולשותינו הפנימיות וטוענים, כדברי סגל, שה"הזות הציונית עתה בשלה להתמוטטות. זהו הרושם.

יש מי שמסיע לרושם זה, אבל על כך לא אעמוד עכשיו. כמובן, זוהי אידיאולוגיה שתעלה להם ביקור אם יעשו את הנסיון למוטט את הזהות הציונית. אולם יש בכך משום מוסר-השכל לגבינו. עם במצור, בזמן מלחמה, הנאבק על קיומו בתנאים כל כך קשים כמו שאנחנו נאבקים, צריך לגלות תכונות מנהיגות ואחדות פנימית הרבה יותר עמוקות. זהו אולי אחד המאפיינים החלשים של החברה הישראלית בעידן שאנו חיים בו. זאת אולי גם ההשלכה על מצבנו ועל המתרחש סביבנו, ואולי הלקח החשוב ביותר שעלינו להסיק מהתכונה מעבר לגבולות. ולשוב העמקת הבריור הזה, אדוני היושב-ראש, אני מבקש שהמליאה תקיים דיון בנושא.

סטרוקטורים הסובייטיים. אישור לכך קיבלנו שלושם משר הבטחון, ואף את המחבלים מאמנים בקרים כדי לפגוע בישראל. זה היעד, בסופו של דבר. עתה ברור שהציר מוסקבה—דמשק מקרב אל גבולנו ציוד מלחמתי רוסי רב-כמות ורב-איכות. מי שמתעלם מהמשמעות האמיתית של תופעה זו ומתנתחם בחילוקי-דעות פנימיים בין-ערביים חייב להיזהר.

בסוריה מצויים אלפי מדריכים סובייטיים. שם נערכים אימונים מוגברים שהדוקטרינה הצבאית שלהם היא אינדוקטרינציה שהעם הסורי חי בעידן חדש. הדבר מחזירנו למה שנאמר בראשית ההנמקה הזאת, שלפנינו תופעה לאומנית פאנאטית, שכמותה לא ראינו זה דורות. סוריה-רבתית נתמכת על-ידי העולם הקומוניסטי מקובה עד מוסקבה, ואולי גם קוריאה הצפונית. סוריה מבקשת לשלב את ירדן במערך הצ"פון-מזרחי. תהליך זה מתנהל בקצב מהיר, הרבה יותר מהיר מכפי שניתן היה לשער, משום שהמלך ההאשמי סבור שעל-ידי כך ייצא מבדידותו שנקלע אליה בעת ועידת רבאט. התקרבות זו היא בעלת משמעות לגבי צפון ארצנו, היא הביאה להשתלטות של סוריה על לבנון ולבנון הופכת להיות שטח-חסות במסגרת "המדינה הסורית הגדולה". באמצעות תכסיס זה אף השתלטו על כל אירגוני התבולה בלבנון ובדמשק, יותר מאשר אי-פעם. במצב זה מי לדידנו יתקע שאין לפנינו משחק מתוכנן ומבוים שמטרתו הטענית ישראל? כבר היו דברים מעולם.

מצביא ומדינאי בריטי מהולל, בן המאה ה-18, קבע כלל פשוט אבל מאוד קולע, ש"כל חכמת המלחמה כלולה בידעה של מה שנעשה מעברה השני של הגבעה". כל נשכח כלל פשוט וקולע זה. לשמי חתנו אנו מסוגלים לדעת מה נעשה מעבר לגבול, שם נרקמת תכונה עוינת ומסוכנת.

על-מנת שלא יבינוני שלא כראוי הריני בא להדגיש שאני מאמין שעם ישראל הוא עם הכמה ביותר לשלום. אני בטוח שאין כמפלגות הציוניות בישראל השואפות להשכנת שלום עם שכנינו, שלום בריק-מא, ושאין תפילה לוהטת יותר בלבנו של כל ישראלי מאשר התפילה לקץ המלחמות. אם נסתמך על קדמונינו, הרי אפשר לומר שהשלום שקול כנגד הכל; או: "אין כלי המתיק ברכה יותר מאשר השלום". ברם, זאת הצרה, שהשלום תלוי בכמה צדדים, והללו — הצדדים האחרים — רוצים בשלום בלי

4. הצורך בקביעת יעדים מדיניים של ישראל נוכח אפשרות של פריצת מלחמה

שהבעיה שעורר כאן חברי-הכנסת יוסף תמיר היא "התכונה של ארצות ערב למלחמה בישראל". אבל השאלה שאני מעורר היא הצורך להכין יעדים מדיניים שידריכו אותנו אם וכאשר תיכפה עלינו מלחמה נוספת.

חברי הכנסת, בהאויני כיום לפעילות לבם של אזרחי ישראל, יש ונדמה לי כי הימים האלה ייזכרו בתולדותינו כתקופת שפל ודכאון אשר פקדה את העם. הרגשה רבה יש כי חסרה לנו עתה מנהיגות שתהא מסוגלת ללכד את העם ברגעים גורליים אלה. —

היו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדיבור, באותו נושא, לחברי-הכנסת לין.

יוסף תמיר (הליכוד):

לא "באותו נושא", "בנושא דומה".

אמנון לין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קודם כל עלי לתקן אי-הבנה. אין זה אותו נושא שדיבר עליו קודם מי חברי-הכנסת יוסף תמיר. זה נושא דומה, מכיוון

ייתי אומר, אולי יותר מכל: בגלל חוסר ההצלחה בהסברה שלנו.

חברי הכנסת, רק ממשלה תמימה ומבוהלת יכיר לה להשלות את עצמה ואת העם בהנחה שעל-ידי כניעה ללחצים וויתור על זכותנו לשלום ועל-ידי נכונותנו לקבל פתרונות זמניים או קבלת הסברים משפטיים מפוקפקים של להטוטי לשון —

חביב שמעוני (המערך):

זאת צביעות מה שאתה אומר, ואתה יודע שזאת צביעות.

אמנון לין (הליכוד):

— הסברים משפטיים מפוקפקים של להטוטי לשון נפרוץ את מעגל-הקסמים הזה. כי כל אדם ברי דעת חייב להבין שאין כל אחיזה בהסכמים ובפירושים משפטיים לערכם של הסכמי הפסקת לוחמה כל עוד נמשכת בארצות ערב האידיאולוגיה המדברת על השמדת מדינת ישראל. כל הסכם שייחתם עם מדינה ערבית כלשהי על הפסקת לוחמה, יהיה ערכו כערכה של הדיו על הנניר שנחתם, ומעמדו והיציבות שלו יהיו כמוץ לפני רוח.

אדוני הוישבר-ראש, בעת האחרונה שמעתי את הכרזת "המקור הבכיר" — שמשום-מה לא התקשינו לזהותו — שקבע כי סוריה אמנם נמצאת על סף מלחמה. שר הבטחון, ללא כל נסיון להסתיר את זהותו, קבע כי סוריה עלולה ליוזם התלקחות מלחמתית אחרי 30 במאי, עם סיום המאנדאט של כוח החירום של האו"ם ברמת-הגולן.

ובכן, חברי הכנסת, שמענו את דבריו המאלפים של חברי-הכנסת יוסף תמיר על התכונה בסוריה ואנחנו חייבים לשאול את עצמנו, קודם כל את ראש הממשלה ואת שר הבטחון, ואנחנו חייבים להודות להם על שהביאו לידיעת העם בישראל, בכל החומרה, את הסכנה האורבת לנו מאפשרות של התלקחות מלחמה מצד סוריה, ואולי גם בחזית המזרחית. אבל אני מוכרח לומר לראש הממשלה כי הכרזות אלה הדהימו את הישוב העברי בארץ. מדוע? כי ממה נפשך, אם באמת קיימת אפשרות של התלקחות מלחמה — ואני תומך לחלוטין בהכרזותיך, אדוני ראש הממשלה, ובהכרזותו של שר הבטחון — היכן ההכנות של מדינת ישראל למלחמה? האם כל מה שפוקד היום את החברה הישראלית מוכיח שהעם מאמין ל-ממשלת ישראל שאנחנו ניצבים לפני מלחמה? האם אנחנו מתנהגים כאנשים יהודים-שצפוי להם מלחמה בעוד חודשים אחדים? מוטב שנדע, כבוד ראש הממשלה, שרבים בציבור הרחב פירשו את ההצהרות של "הפקיד הבכיר" ושל שר הבטחון כתרגיל פוליטי שהוכיח להם תרגיל דומה בעבר, כשהיה צריך להצדיק מהלך פוליטי מסוים.

אני משוכנע כי הכרזת "הפקיד הבכיר" והכרזת שר הבטחון היו הכרזות רציניות מאוד, כי אכן אנחנו עומדים בפני אמת קשה וחמורה של אפשרות של פריצת מלחמה בקרוב, וטוב עשה ראש הממשלה וטוב עשה שר הבטחון שהתחילו להכין את העם לאפשרות חמורה ומרה זו. אם זו האמת, אדוני ראש הממשלה, השאלה היא מה עושה ממשלת ישראל כדי

חביב שמעוני (המערך):

איפה המנהיגות? אצלכם יש מנהיגות? איפה היא נמצאת? מה הפומון הזה...

אמנון לין (הליכוד):

חברי-הכנסת שמעוני, אינך מתאר לך כמה הפתעות צפויות לך וכמה הזדמנויות עוד יהיו לך להפריע, חכה.

— אבל יותר מכל חסר לנו כיום הבטחון, חברי הכנסת שמעוני, שממשלת ישראל פועלת בהתאם ליעדים מדיניים ברורים שהיא הציבה לנגד עיניה, וש-היא אמנם נאבקת ופועלת בעקביות להשגתם.

חברי הכנסת, מוטב שנבהיר לעצמנו ולעם כולו, ולא נסתיר דבר מעינינו, שמצויים אנו עתה בעיצומה של אחת התקופות הקשות ביותר בתולדותינו. ולא בגלל אותן סכנות, חמורות מאוד, במישור הבטחוני האורבות לנו, אלא בגלל ההרגשה המדהימה שזאת לנו הפעם הראשונה מאז ייסוד המדינה שממשלת ישראל איננה מסוגלת להצביע על יעדים ברורים ופתרונות הגיוניים למצב שאנו שרויים בו עתה.

חביב שמעוני (המערך):

תמיד הייתם נביאי-שקר ורואי-שחורות.

זלמן שובל (הליכוד):

חברי-הכנסת שמעוני, ראיית-השחורות שלנו, לדאבוננו, הוכיחה את עצמה. את זה אמרו גם לפני מלחמת יום-הכיפורים. אמרו על מחנה הליכוד שהוא רואה-שחורות.

חביב שמעוני (המערך):

מי מכם אמר משהו אז? הייתם לפני כן בממשלה.

משה נסים (הליכוד):

אינך מבין בכלל. קודם תנסה להבין —

הי"ר מ. שחל:

אני מציע הפסקה כדי לאפשר לנואם לדבר.

אמנון לין (הליכוד):

לכאורה, חברי הכנסת, יכול להתקבל הרושם שאנחנו מצויים בסכך של מעגל-קסמים הנראה כבלתי-ניתן לפריצה. מחד גיסא — האיבה הערבית הבלתי-מתפשרת, המעוגנת היטב באידיאולוגיה של השמדת ישראל, ושום מנהיג ערבי לא התנער ממנה עדיין, לא סאדאת ולא חוסיין. לא אוסיף דבר על הדברים שנאמרו, אלא אומר לאדוני ראש הממשלה: רק לפני ימים אחדים התפרסמה בעתון שיחה שהיתה לסאדאת עם מדינאי, עם עתונאי גרמני, ובשיחה זו אמנם אמר סאדאת שהוא מחייב מאוד את מדיניות השלבים. מדוע הוא מחייב את מדיניות השלבים? כי בווייטנאם היא הוכיחה את עצמה.

ובכן, חברי הכנסת, אם אמרתי שמחד גיסא יש איבה ערבית בלתי-מתפשרת, הרי מאידך גיסא אנו עדים לעייפות העולם מן העיסוק בנו, מתוך חוסר הבנה לבעיותינו; הייתי אומר יותר מזה: הסתלקות של ידידים בעולם בגלל אינטרסים צרים שלהם; וה-

שהיו הישגים מדיניים כתוצאה ממלחמות אלה — הם באו במקרה, כתוצאה של אילתורים מקומיים שהת-חייבו מההצלחות הצבאיות. מעולם לא חשבה ממשלת ישראל כלשהי שהיא רשאית וחייבת, דווקא בשעה שהיא פועלת למען השגת יעדים מדיניים בדרכי שלום, להכין מראש גם את האופציה של ניצול ההצלחות הצבאיות של צה"ל לצורך ולמען השגת יעדים מדיניים ברורים ומוכנים מראש. לכן תמיד קרה לנו שכאשר נכפו עלינו מלחמות, כל דאגתנו, דאגתן של הממשלות בישראל, היתה להשיג נצחון צבאי מוחץ-ועוד נצחון צבאי מוחץ, אבל לא יעדים מדיניים.

אדוני ראש הממשלה, השאלה הגדולה והנוקבת היא האם רשאית ממשלת ישראל כיום, לאחר שש מערכות שעברו עלינו במלחמה נמשכת, לאחר שש מלחמות שעברו עלינו ובהן הקרבנו את טובי בנינו, האם מבי-חינה מוסרית רשאית ממשלת ישראל לשלוח את צע-רינו למלחמה נוספת ולדרוש מהם להגיש לנו שוב נצחון צבאי מוחץ במלחמה שכנראה תיכפה עלינו, אם נכונה הכרתו של "הפקיד הבכיר" ושל שר הבטחון, מבלי שיהיו לממשלת ישראל ומבלי שיהיה ברור לעם בישראל ולצעירי ישראל אילו יעדים מדיניים אנחנו שואפים להשיג באותה מלחמה אם תיכפה עלינו.

אדוני ראש הממשלה, משוכנע אני כי עם ישראל לעולם לא יסלח לממשלת ישראל, לכל ממשלה; אם שוב נשלח את צעירינו למלחמה כדי שגישו לנו עוד נצחון צבאי — לא תוכלו, חברי-הכנסת גיבלבר, להשי-תמש בתירוף ולומר שהיו אזהרות שתהיה מלחמה.

אברהם גיבלבר (המערך):

מי הזהיר אותך? למה אתה מזהיר אחרים?

אמנון לין (הליכוד):

בשביל זה אני מעלה את הדיון הזה, חברי-הכנסת גיבלבר. כל אזהרה, שאין עמה בטחון שיש הכנות לה-שגת יעדים מדיניים ברורים כתוצאה ממלחמה, לא תוכל לשמש אליבי לשום מלחמה.

חביב שמעוני (המערך):

מה היעדים שלכם? עוד מלחמה.

אמנון לין (הליכוד):

אתה בעצמך טוען שעד כה השלטון הזה היה אחראי למלחמות שהיו עד היום. ובכן, מה אתה שואל את האופוזיציה אם היעדים שלה הם עוד מלחמה? אנו מדברים על שלום, ולא על מלחמה.

חברי הכנסת, זה מכבר הדגשתי מעל הבמה הזאת כי ישראל צריכה להודיע לעולם שאנו מוכנים להיפגש עם מדינות ערב בוועידת שלום כדי לדון עמן על מהות השלום. עלינו לקבוע יעדים ברורים לאותו משא-ומתן על שלום-אמת. ואני מאמין, ודאי לא להפתעת חברים המאזינים פה, כי רוב אזרחי ישראל, גם מהא-ופוזיציה, יהיו מוכנים לגלות גמישות רבה פה ושם אם יתברר כי בשלום-של-אמת מדובר. אלא שלצערי עלי לקבוע כי אינני מאמין שמדינות ערב יסכימו להיפגש אתנו ולדבר על שלום-אמת. אינני מחשיב לחלוטין הסכמי הפסקת לוחמה כל זמן שלא דבנו אחס דיון אידיאולוגי על המשך קיומה של אותה דוקטרינה המ-דברת על השמדת ישראל. לכן אני משוכנע שמדינת

להכין את העם לקראת האפשרות הזאת, ולמעשה הש-אלה המתבקשת היא אם בכלל ממשלה זו, בהרכב כזה, מסוגלת להכין את העם לאפשרות של מלחמה.

חביב שמעוני (המערך):

אתה צריך לצרף את הורביץ, המנהיג הגדול, והכל יהיה בסדר.

אמנון לין (הליכוד):

אני רוצה להבהיר הבהר היטב כי להשגתי מצו-יים בממשלה הזאת, ובראשם ראש הממשלה, כשם שמצויים באופוזיציה, ובראשם ראש האופוזיציה, אני שים המסוגלים להנהיג את העם ברגעי גורל אלה. אבל אינני מאמין שממשלת ישראל, בהרכבה הנו-כחי, יש עמה כדי להנהיג את העם בעתות גורל אלה, בגלל הסתירות הפנימיות שבה הנובעות מה-הרכב של ממשלת ישראל. רק ממשלה שתשקף נכונה את יחסי הכוחות בעם תוכל ללכד את העם ולהכין אותו לימים קשים ולדרוש ממנו להקריב למען הב-טחת נצחוננו.

אדוני היושב-ראש, הרבה חשבנו על אותו מושג השגור בפנינו, בכייה לדורות. ככל שמעין אני בתול-דות התנועה הציונית, ובעיקר כעברה של ישראל, מתבהר לי שלמרות כל ההישגים המפוארים והמופ-לאים שהתנועה הציונית השיגה, היא החמיצה הו-דמנויות גדולות ורבות שהיה בהן כדי לשנות את פני הנסיבות באזור ואולי אפילו למנוע אפשרות של פריצת מלחמות לפרקים. החמצת ההזדמנויות שאני מדבר עליהן נבעה אצלנו בעיקרה מאידיאולוגיה אשר מנעה קבלת החלטות נועזות. בזמן וראייה מפוכחת של ההתפתחויות הצפויות. כך קרה לנו שלעתים, דו-קה בגלל הרגשת עודף האחריות של מנהיגינו, הגענו לכלל חוסר אחריות שהולידה מלחמות בלתי-פוסקות והתרחקות מסיכויי השלום.

אדוני היושב-ראש, מאז ייסודה של מדינת יש-ראל היו לנו שש מלחמות שהן, למעשה, שש מע-רכות במלחמה אחת נמשכת. היו למדינת ישראל יע-דים מדיניים ברורים וכל נסיונותינו היו תמיד לה-שיג אותם יעדים בדרכי שלום והבנה עם הערבים. עד כה מעולם לא תיארה לעצמה ממשלת ישראל שיהיה עליה להשיג את היעדים המדיניים שהצבנו לנגד עינינו גם על-ידי ניצול נכון של ההצלחות הצבאיות שלנו בשדה הקרב, כאשר נכפו עלינו מל-חמות. בעבר הושקעו מאמצים אדירים כדי להניע, להזניז ולדובב את הערבים להסכים אתנו על הס-כמי שלום. כל אותם נסיונות הם פרי אמונה ואי-דיאולוגיה שלנו בלבד, השאיפה לשלום ולדו-קיום עם ארצות ערב. אבל כך קרה שכאשר המציאות טפחה על פני ההנהגה שלנו, כאשר התברר שהמנהיגות הער-בית ממאנת להגיע עמנו לכל הסדר שפירושו נטישת אידיאולוגיית השמדתנו והשלמה עם עצם קיומנו, לא היו יע-דים מדיניים ברורים שיהיה צורך להשיגם בעקבות המלחמות.

כפי שאמרתי, עברו עלינו שש מערכות במלחמה אחת נמשכת. בכל אותן מערכות ניצחנו נצחונות צבאיים מזהירים, אולם ללא כל היסוס הייתי קובע שבמידה

אומי, בגיבוי של רוב המפלגות הגדולות, אפשר יהיה להחזיר בקרב הציבור הערבי את התשובה כי מדינת ישראל לא שוקעת.

ולבסוף אני רוצה לומר, אדוני ראש הממשלה, כי אני, אנשי האופוזיציה, אמרנו לך הרבה פעמים, וגם היום הצענו לך וקראנו לך שתהיה אתה היום של ממשלת החירום הלאומית. עד כה לא מצאנו אוזן קשבת. ראה איזו פורענות פקדה אותך, אדוני ראש הממשלה, בתוך מפלגת העבודה בימים האחרונים. אני אומר לך, צו לאומי עליון, היסטורי, מחייב אותך, ואני מקווה ומצפה שיוורה את דרכך, להיות עכשיו היוזם של הקמת ממשלת ליכוד לאומי, שתאפשר ליכוד רוב העם סביב הממשלה, גם אם פירורים יפרשו ממנה. אם תעשה כן, תהא זו שעתך הגדולה.

היור' מ. שחל :

רשות הדיבור לראש הממשלה, שישב לדברי המ-
ציעים.

ראש-הממשלה י. רבין :

אדוני הישר-בראש, כנסת נכבדה, מאז כמה מדינת ישראל ועד היום הזה אנו נמצאים במלחמה ארוכה ומת-
מדת, מלחמה שנכתפה עלינו על-ידי מדינות ערב שטרם השלימו עם קיומנו. זו היתה וזו הינה הסיבה לקיומו של מצב המלחמה.

למדנו מנסיגנו בעבר שאין אפשרות להתנבא אם ומתי תפרוץ מלחמה. מכאן שעלינו לקיים ערנות גבוהה, להבחין במתרחש מסביבנו ולהתאים את הכוננות הצבאית שלנו למתחייב מהמתרחש, ורצוי — לפני שהוא מת-
רחש.

המדיניות הישראלית בתחומי יחסי החוץ והבט-
חון בנויה על שני צירים עיקריים: הציר האחד הוא חתימה מתמדת להשגת השלום, וכל עוד לא הושג — להבטיח רגיעה והשגת הסכמים שיש בהם משום קי-
דום משמעותי של השלום וביסוס היציבות. מדיניות זו מעוגנת בקווי היסוד של הממשלה, וכל נסיון לזרות חול בעיניים ולומר שאין מדיניות לממשלה, אין לו על מה להתבסס.

אליעזר שוסטק (הליכוד) :

קיסניג'ר אומר זאת.

ראש-הממשלה י. רבין :

קווי הממשלה הוצגו עם הצגת ממשלה זו, וכך נאמר בהם. ביטוי לכך במדיניות הנוכחית הוא ראיית היעד המרכזי בהשגת השלום. אך כל עוד אין ניתן להשיג יעד זה, נבחנות אפשרויות לקיומו של משא-ומתן על ביטול מצב המלחמה.

הציר השני, המקביל, הוא הבטחת העוצמה הצבאית והכוננות המתאימה כדי להבטיח את עצם קיומנו, וכדי שתהווה תשתית למדיניות החוץ הישראלית. יש קשר בין שני המאמצים האלה. האחד משלים את השני, והאחד הוא תנאי לשני.

באשר לדברים שנאמרו כאן, במיוחד בכל הקשור במדיניותה של סוריה, הייתי רוצה לומר שמאז השגת הסכם-הביניים עם מצרים מנהלת סוריה מדיניות קיצו-
נית, שביטוייה העיקריים הם: קודם כל נסיון לבנות

ישראל חייבת להתכונן מהר ולהתארגן מהר לאפשרות של מלחמה. ואם נבונה הכרזת "המקור הבכיר" ואם נבונה הכרזת שר הבטחון בדבר האפשרות של פריצת מלחמה, כ-אז חלילה לנו להיכנס למלחמה הזאת בלי שיהיה ברור לנו מה הם היעדים. ואם אני מדבר על הצורך בהצגת יעדים ברורים שיהיה בהם כדי לשנות את פני הנסיבות באזור — כל אותם יעדים מדיניים שאני מדבר עליהם הם בהישג ידנו, אם רק נבחר בת-
בונה ונתכונן מראש לאותה מלחמה.

אינני מדבר כלל וכלל על כיבושים נוספים אלא על הצגת יעדים מדיניים שיהיה בהם לשנות את פני הדברים באזור זה של העולם ואולי גם למנוע מלחמות נוספות לתקופה ממושכת מאוד; יעדים שיהיה בהם לעורר מחדש את ידידינו בעולם לחזור ולהתייחס אלינו בכבוד, כמדינה חפצה חיים ובת-סיכוי באזור זה של העולם; יעדים מדיניים שיהיה בהם כדי לפרוץ את מעגל-הקסמים שאנו שרויים בו ולאפשר למדינת ישראל לחזור ולקבל לידיה את היוזמה לתמורות חיוביות באזור זה של העולם. אלא שעלי לקבוע, לצערי, כי ממשלה זו — ואני בטוח שיש בממשלה זו חברים החושבים על הצגת יעדים מדיניים ועל הצורך בהגשמתם, אין לי כל צל של ספק — בהרכב כזה איננה מסוגלת לתכנן יעדים מדיניים לאפשרות של מלחמה. והמוצא היחיד מהמצב שאנו נמצאים בו הוא הקמת ממשלת חירום לאומית, ומיד, ממשלה שתשקף נכונה את יחסי הכוחות בעם ותהיה בעלת כוח לפעול ובעלת אפשרות להתכונן ליעדים מדיניים — לשלום וגם למלחמה.

זוהי הסיבה לכך שאני חושב שאנו חייבים לצפות מראש הממשלה שהוא יהיה היום — עכשיו וכל שאפשר יותר מוקדם — של הקמת ממשלת החירום הלאומית הזאת.

חביב שמעוני (המערך) :

הכל יסתדר או ?

אמנון לין (הליכוד) :

אולם, חברי הכנסת, יש גם סיבה אחרת — — —
(חברי הכנסת ח. שמעוני וז. שובל
קוראים קריאות-ביניים)

חיים קורפו (הליכוד) :

מותר לאדם לסבור גם כך.

היור' מ. שחל :

חבר-הכנסת שמעוני, נדמה לי שיש לך היום הצעה לסדר-היום, והיא הצעה אחרונה. אבקש ממך לא להפריע ולאפשר לנואם לסיים את דבריו. חבר-הכנסת לין, אב-
קש לסיים את דבריו.

אמנון לין (הליכוד) :

חברי הכנסת, יש גם סיבה נוספת שאני רואה אותה כחמורה ביותר והמחייבת אותנו להקים ממשלת ליכוד לאומית. אני אומר את זה אולי אישית לראש הממשלה. ניצבים אנו אל מול התדרדרות מסוכנת בקרב ערביי ישראל. אמרנו את זאת לפני זמן-מה, התרענו מפני הסכנה הזאת, ואנו עדים היום להתפתחות שמי יודע אם היא לא התחלה של התדרדרות נוספת. נראה לי שעל-
ידי הקמת ממשלת ליכוד לאומי ועצם הקמת הליכוד הל-

ראש הממשלה דווקא בעניין סוריה. לא אחת הכריז ראש הממשלה שמרמת-הגולן לא נרד, אפילו תמורת שלום. הכרזות כאלה אינן מקרבות את השלום.

נציגי הליכוד מנצלים כל התרחשויות באזור כדי לדרוש מעורבות-יתר של ממשלת ישראל, כדי להביא להגברת המתוחות באזור שלנו. לא מקרה הוא שבזמן האחרון מתרכזת ההתקפה נגד סוריה. נציגי הליכוד לא היו מרוצים גם מהסדר שהושג בתיווכה של סוריה לשלום קץ לשפיכות הדמים בלבנון, שפיכות דמים שעל-תה בקרבנות רבים לעם הלבנוני, שפיכות דמים שבאה כתוצאה מקנונייה של ריאקציונרים ופרו-אימפריאליסטים. לעם בישראל אין כל אינטרס בחידוש שפיכות הדמים בלבנון ולא בשום מקום אחר באזור. גם ההכרזות והא-יומים של ממשלת ישראל, כי במקרה של שינוי הסטא-טוס-קו בלבנון תהיה נאלצת ממשלת ישראל להתערב התערבות ישירה, לא תרמו להרגעת הרוחות ולא לאי-טראם השלום באזור. באשר ליחסים שלנו עם הארצות הערביות השכנות, סוריה ולבנון, ועם הארצות הערביות האחרות הדבר תלוי במדיניות של ממשלת ישראל, ויש מקום לדאגה. המצב הנוכחי, הקפאון, אי-התקדמות לקראת הסדר של שלום צודק, טומנים בחובם סכנה של התלקחות חדשה באזור, התלקחות שתוצאותיה קשה לח-זות מראש. גם כאשר לפי המצב של יחסי הכוחות בא-זור עדיין יש בכוחה של ישראל להתגבר על צבאות ערב, נצחון של ישראל במלחמה נוספת לא יקרב את השלום, לא יפתור שום בעיה מהבעיות הקשות העומדות בפני ישראל, אלא להיפך; הוא יחריף את הבעיות הק-יימות, ירחיק את סיכויי השלום, ואולי גם תנאי השגת השלום בעתיד בשביל ישראל יהיו קשים יותר.

על כן במקום להביא להגברת המתוחות באזור על ממשלת ישראל להציע תכנית ריאליסטית לפתרון צודק של הסיכסוך באזור, תכנית הלוקחת בחשבון את האינטרסים של כל העמים והמדינות באזור, האינטרס של עם יש-ראל ומדינת ישראל והאינטרס של העם הערבי הפ-לשתינאי. כיום מספיק להגיד: מוכנים ללכת לוועידת ז'נבה; ולא צריך לחתור לכל מיני פתרונות חלקיים ולא לחפש מונחים חדשים, ביטול לוחמה, אי-לוחמה. צריך ללכת לוועידת ז'נבה בהשתתפות כל הגורמים הנוגעים בדבר, לרכות נציגות של העם הערבי הפלש-תינאי, במטרה להגיע להסדר שלום צודק על יסוד ביצוע החלטות מועצת הבטחון ועצרת האומות המאוחדות. זו הדרך לשלום.

דו"ר מ. שחל:

אני פונה אל המציעים, חברי-הכנסת תמיר ולין: האם אתם מסכימים להצעה להעביר את הנושאים לוועדת החוץ והבטחון?

יוסף תמיר (הליכוד):
אני מסכים.

אמנון לין (הליכוד):
מסכים.

דו"ר מ. שחל:

לפנינו שתי הצעות: האחת — להעביר את שתי ההצעות לוועדת החוץ והבטחון; השנייה — לא לכלול

חזית מזרחית, או גוש מדינות ערביות, שיאמץ לעצמו מדיניות חוץ התואמת את תפיסתה של סוריה, והיערכות צבאית שתיתן עוצמה רבה יותר הן למדיניות הסורית והן לכוחה של סוריה, אם אצטט את דבריה של ממי-שלט סוריה ושל נשיאה, הרי ההתלכדות זו נועדה לש-מש תחליף לנטישת המאבק מצד מצרים נגד ישראל. הפעילות הסורית נעשית במשא-ומתן עם ירדן ובפעילות אחרת, הבאה להבטיח השפעה ו שליטה על המתרחש בלבנון.

הייתי מבקש לומר, שירדן תיטיב לעשות אם לא תלך שולל אחרי המדיניות הסורית. לא יהיה זה לטור-בתה.

הייתי מציע לכוחות בלבנון, הרוצים בקיום מינימום של עצמאות לבנונית, לראות היטב היכן עומדת סוריה.

המאמץ הסורי השני קשור בחידוש מאנדאט כוחות האו"ם שתקפו פג ב-30 במאי. הסורים מנסים לקראת מועד זה לנצל את הרגישות הקיימת בעולם לסחטנות מדינית, המלווה באיומים צבאיים מוסווים ובלתי-מוסווים. בקשר לנסיגות אלה מן הראוי שהעולם, סו-ריה ומדינות ערב, יידעו באופן ברור: ישראל תתנגד לכל נסיון של סחטנות מדינית תמורת חידוש המאנדאט של כוחות האו"ם. כוחות האו"ם הם חלק מהסכם הפרדת הכוחות שנחתם בין סוריה ובין ישראל. אין סיבה ליש-ראל להיות מעוניינת בקיומם של כוחות אלה יותר מאשר סוריה. לדעת, בנסיבות שנוצרו לאחר הסכם-הביניים עם מצרים, לסוריה צריך להיות עניין רב יותר מאשר לישראל בקיום ההסכם על כל מרכיביו.

מכאן שסוריה תיטיב לעשות אם לא תשחק באש. ומדינת ישראל חייבת לראות את הדברים בצורה מפור-קחת, בשקט, בבטחון בעוצמתה וביכולתה לעמוד על שלה מבחינה מדינית ולהיות ערוכה מבחינה צבאית. ואינני מציע, משיקולי קואליציה ואופוזיציה, לזרות מבוכה וחוסר בטחון. אנחנו חזקים, אנחנו יודעים את אשר אנו רוצים, אנו ערוכים ונכונים לכל התפת-חות.

אני מציע לבית להעביר את הנושא לוועדה.

דו"ר מ. שחל:

רשות להצעה לחבר-הכנסת לבנבראון.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע שלא לכלול בסדר-היום של הכנסת את ההצעות לסדר-היום של חברי-הכנסת יוסף תמיר ואמנון לין, ולא משום שהמצב שנמצאת בו מדינת ישראל אינו מעורר דאגה. המצב רציני מאוד, ויש צורך לקיים דיון במליאת הכ-נסת על הצעדים ועל המדיניות שעל ממשלת ישראל לנקוט כדי להרחיק את סכנת המלחמה המהוור וכדי להשיג שלום צודק ובר-קיימה באזור שלנו.

העובדה שראש הממשלה לא הציע להסיר מסדר-יום של הכנסת הצעות אלו, על הנמקותיהן, והציע להעביר אותן לוועדה מוכיחה, לצערי הרב, שבקווים היסודיים בנושא זה מדיניות הממשלה איננה רחוקה ממדיניות הליכוד. וזכורות לנו ההצהרות השונות של

בעד ההצעה לא לכלול את שני הנושאים
איים בסדר-היום של הכנסת — מינוט

ההצעה להעביר את שני הנושאים לוועדת החוץ
והבטחון נתקבלה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את שני הנושאים
לוועדת החוץ והבטחון — רוב

5. תקינות הניהול במשרד האוצר

עלינו לפרוע 19 מיליארד לירות חובות, ולא 18 מיליארד
כאמור בהצעת התקציב.

אנשי האוצר לא איבדו את עשתונותיהם. מיד במקום
נמצא המקור לכיסוי הגרעון. ולאחר התאוששות נוספת
הצליחו להפחית את התגלית של בנק ישראל לכדי 50% :
לא מיליארד לירות נשטמו מעניהם, אלא חצי-מיליארד.
אני, משום-מה, חושד כי בנק ישראל צדק בקביעתו,
והאוצר מתמרן כאן כאנשי הקרן הקיימת בסרטו של
סלח שבתי המציבים מדי פעם שלט הנושא את שם
התורם המבקר במקום. יש לי החשש שהאוצר פשוט
קיוז מהוצאה זו את ההכנסה הנגדית ממיליות, שגילה
אותה כבר קודם לכן ואף "מכר" אותה כבר פעם
אחת לנו.

אדוני השר, טעות במיליארד לירות בצד ההוצאות
וטעות בחצי-מיליארד לירות בצד ההכנסות אינן עושות
את הטעות לחצי-מיליארד; הטעות נשארת 1.5 מיליארד
לירות. ההפסד הכספי הוא רק חצי-מיליארד לירות, ה"ט"
עות היא של 1.5 מיליארד לירות.

רבותי, כיצד ניתן להסביר תופעה של סחירה מוח-
לטת ומטעה, כפי שהיא באה לביטוי בשני מסמכים
שהמפריד ביניהם הוא 20 ימים בלבד? ב"ב בינואר
1976 הגיש לנו הממונה על התקציבים דין-וחשבון על
שינויים בתקציב 1975. פירוש הדבר שזה צריך היה
להיות אינדיקאטור על מה שנעשה בתקציב. והנה שימו
לב, כמה שקט, כמה שלווה, כמה יציבות משתקפים
מהדין-וחשבון הזה. לדוגמה:

משרד המשטרה, סעיף 07, התקציב המאושר לשנת
1975 הוא 697.5 מיליון לירות; התקציב על שינויו יהיה
691.57 מיליון. והנה במסמך שהוגש לנו ב"ב בינואר
20 יום לאחר מכן, הצעת התקציב הנוסף לשנת 1975,
המסמך את המצב האמיתי, מתברר לנו שנוסף על
התקציב שלו יהיו דרושים למשרד המשטרה 44.8 מיל-
יון לירות. כלומר תוספת של 45 מיליון לירות תידרש
למשרד המשטרה כדי לסיים את השנה. כיצד זה ב"ב
בינואר ניתנה לנו תמונה רגועה כזאת? נכון כי המס-
מך הזה מתייחס למה שנעשה מן הצד הפורמאלי במס-
גרת ההעברות, אך איך אפשר לאחז את העיניים במידה
כזאת? אולי לא במתכוון, אבל במציאות זו אחיות
עיניים.

או סעיף 12, גימלאות ופיצויים. ב"ב בינואר נאמר
לנו שהתקציב המאושר לשנת 1975 היה 356.1 מיליון
לירות, ושלא תיעבר שום אגורה נוספת לסעיף זה.
בתקציב הנוסף מתברר שדרושים לנו עוד כ"ב 52 מיליון
לירות. נכון שמבחינה פנסונית זה בסדר, אבל למה
איי-אפשר היה להעביר לסעיף זה מהזרבה שישה חז-
דשים קודם לכן, ולהצביע על כך שהזרבה הולכת ומת-

את ההצעות בסדר-היום של הכנסת. אעמיד את שתי
ההצעות להצבעה זו מול זו.

היו"ר מ. שחל:
אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום, של חבר-
הכנסת קורפו: תקינות הניהול במשרד האוצר.

חיים קורפו (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בפברואר שנה זו
הונחה לפנינו הצעת התקציב הנוסף לשנת 1975. מתכנה
התברר לנו כי התקציב הנוסף, בסכום של יותר
מ-9.25 מיליארד לירות, דרוש לנו לא רק כדי לכסות
את ההוצאה הנוספת שהיתה לנו בתקציב המקורי בשל
מדיניות הממשלה, ההתייקרויות והפיחותים השונים,
אלא גם, ואולי בעיקר, בשל חריגה מן התקציב ובשל
אומדנים מוטעים בהערכת ההוצאות השונות. התברר כי
משרדי הממשלה חרגו בכ"ב מיליארד לירות מעבר
לתקציבם, ומעבר למוצק בשל ההתייקרויות. הסובסי-
דיות דרשו כ"ב 800 מיליון לירות נוספות; סכום דומה
תבע גם המוסד לביטוח לאומי.

אך בצד כל אלה, שניתן אולי לכנות אותם בשם
מכת המדינה, מסתובב לו משחית קטן בדמות אומדן
מוטעה, ומכלה מיליארד אחרי מיליארד. הנה נמצא
כי חובות המדינה בשנת 1975, שנלקחו וגרשמו בוודאי
כדין וחשבון כיאות, יהיו כמיליארד לירות יותר מאשר
נחזו. מיליארד צ"ק הסתתר לו בקרן זווית — ולא חשנו
בו. חובות הרשויות המקומיות יתפחו ביותר מ-300 מיל-
יון לירות. החשבון המסחרי שלנו, המתנהל כמשק סגור,
יתבע למוך עוד 400 מיליון לירות, ולרזרבות שלנו,
שהגיעו לסכום הנכבד של 1.3 מיליארד לירות, יידרשו
עוד כמה מאות מיליוני לירות.

ואם לא די בכך, הנה ב"ב בדצמבר, לאחר שבעה
נקיים, אישרה הממשלה בשעה טובה ובמזל טוב תקציב
לשנת 1976 בסכום של 84.25 מיליארד לירות. לא עברו
אלא חודש-יחציו והתבשרנו כי קברניטי האוצר שכחו,
משום-מה, לכלול בו סכום מספיק לעידוד היצוא. לפתע
גילינו כי גם אומדן ההכנסות לא נערך כראוי, ובסעיף
גביית קרן וריבית צפויה לנו הכנסה של 1.6 מיליארד
לירות במקום 1.2 מיליארד לירות, הכנסה נקייה מהש-
מיים של 400 מיליון לירות, גידול של 33% מעל
לחזוי.

חובות... חובות המגיעים למדינה, בוודאי, בעד כסף
טוב, שניתנו ושנרשמו בוודאי כיאות, כמעט ונעלמו
מעיינינו.

מאידך גיסא לא חלפו אלא ימים ספורים מאז הונח
כבר לפנינו התקציב המתוקן, המלוטש והבדוק, והנה
מכריזים אנשי בנק ישראל המופקדים על הוצאת איגרות-
החוב למילות המדינה, כי מהתקציב הושטמו מיליארד
לירות לפרעון מיליות. הווי אומר כי בשנה זו יהיה

שהתקציב שהכינו בראשית השנה יהיה התקציב שית- בצע בשנה זו, ולא נצטרך להוסיף עליו כהנה וכהנה? ברור שלפנינו תופעה של ליקוי יסודי ברישומים. לא ייתכן שמהרישומים יישמשו מיליארד לירות מהעבר הזה וכחצי-מיליארד לירות מהעבר השני. הוא הדין בכמילי- יארד לירות בשנה שעברה. מדובר כאן על העדר דיווח, עידכון והתאמה בין החשב הכללי ואגף התקציבים, והחשוב — השמטת כל אמצעי פיקוח מידי הכנסת וועדת הכספים.

הכנסת חייבת לתבוע מן הממשלה כי משרד האוצר יקיים רישומים מדויקים, ייערך בצורה שתאפשר לו לשלוט על התקציב, לווסת את הוצאתו ולמנוע עקיפות והפקרות כפי שנוהגים בו שרי הממשלה.

לסיום אני מציע להוסיף שלוש מגבלות, שלדעתי יהיה בהן משום פתרון למצב הלקוי השורר כיום: דבר ראשון — סאנקציה בחוק התקציב. לא ייתכן שבכל חוק במדינה נכליל סעיף עונשין ובו נציין שהעובר על הוראה מהוראות החוק ייענש בכך וכך, ואילו בחוק התקציב לא ייאמר מאומה בעניין זה. במה זה שונה מכך שאדם מערים על מס הכנסה, מרמה במס ערך מוסף או הונה בהיטל מלא? שם אדם לא הפריש די מרווחיו למדינה, ופה לוקח אדם מכספי מדינה, שיועדו למטרה אחת, ומעביר אותם באופן שרירותי, כראות עיניו, למטרה אחרת שלא תוקצבה. נראה לי שאם נכניס בחוק התקציב סעיף עונשין, סאנקציה, שלא ייפטר ממנה גם שרים, אנו מבטיחים קודם כל את מורא החוק, שלא ייעשה בו זילזול כפי שזה נעשה עד היום.

דבר שני: אני מציע להקשות את הגשת תקציב נוסף, להערים קשיים על הממשלה בהגשתו ולקבוע בחוק יסוד: נכסי המדינה, שהגשת תקציב נוסף טעונה רוב מיוחס של הכנסת. לא קשה לממשלה לגייס 61 קולות, אבל זה יחייב אותה לעשות זאת בצורה מסודרת: לא לבוא ב־6 בינואר בדיווח מריגע, וב־26 בינואר להפתיע את עם ישראל בדרישת 9 מיליארד לירות. זה לפחות יחייב אותה לנהוג ביחס של כבוד לחבריה שלה בכנסת, לבוא מבעוד מועד, להיוועץ מ־ב־ עוד מועד ולחפש יחד דרכים איך לתת את המינימום ההכרחי.

דבר שלישי: סאנקציה על הונאת ועדה מוועדות הכנסת. אני סבור שהמצב הקיים כיום לקוי ביסודו. השר פטור מאחריות מפני שהוא אינו אומר מאומה לוועדה: האנשים הבאים אתו פטורים, כי לשר אחריות פארלאמנטארית והם אינם אחראים במאומה. אינני רוצה להטיל דופי בפקידים, אינני רוצה לומר שהם עושים זאת במתכוון, אבל זו עובדה, שלא פעם מוסרים מידע לא נכון לוועדת כנסת. אילו היה עליהם מורא נוסף, היו שוקעים פעם נוספת, היו חושבים פעם נוספת בטרם מצייגים עובדה מטעה לפני ועדת כנסת.

אני מציע לקיים דיון במליאה, ואני מקווה שלאור חשיבות הנושא שהעליתי יתמוך שר האוצר בהצעת.

הי"ר מ. שחל:

רשות הדיבור לשר האוצר, לתשובה.

רוקנת, וזה יהיה אות אזהרה לנו להדק את החגורה או להתכונן לתקציב נוסף?

ארי אנקוריון (המערך):

האם בדיון על התקציב לא דיברתם על כל הדברים האלה? לא צריך לשמוע את זה עוד פעם.

חיים קורפו (הליכוד):

לא, זה לא קשור עם התקציב. אדוני יושב-ראש ועדת הכנסת, עלי-פי הוותק שלך בכנסת היית צריך לחוש מה ההבדל בין שני הנושאים.

ניקח לדוגמה את המענק לרשויות המקומיות. במסך מ־6 בינואר לא רק שקיים מצב אידיאלי, אלא אנתנו אפילו הפחתנו 400 מיליון לירות מהמענק. התקציב היה 775 מיליון לירות; התקציב על שינויו היה, למעשה, 300 מיליון לירות. אך כשאנו לוקחים את הצעת התקציב שהוגשה ב־26 בינואר, אנו רואים שיח־ סרו לנו 165 מיליון לירות לתקציב המלא. נוסף על 775 מיליון לירות המקוריות יידרשו לנו 165 מיליון לירות נוספות.

אותו דבר לגבי המוסד לביטוח לאומי.

התמיכות לייצוב מחירים, ודאי אין זו הוצאה שאפ־ שר לעשות אותה בסוף השנה, זו הוצאה שנמשכת לאורך כל השנה. כיצד אפשר לומר ב־6 בינואר שהתמיכות לייצוב מחירים היו 1.9 מיליארד לירות, הינו לא חלו בהן שינויים, ואילו בתקציב הנוסף לומר לנו שדרושים עוד 800 מיליון לירות? כיצד זה קרה שאפשר היה לשלם את התמיכות הללו במשך עשרה חודשים, בלי להודקק לרורבה, בלי להודקק לתקציב נוסף, ולבוא לאחר מכן ברגע האחרון ולומר שחסרים לנו 800 מיליון לירות? איפה היה החשב הכללי? הרי הוא היה צריך לחלק את הסכום הנקוב בתקציב לייצוב מחירים לח־ לוקה שוטפת של 12 חודשים ולהחזיק את היד על הדופק. כיצד אפשר לומר לנו ערב סיום התקציב שהכל שפיר, ולפתע פתאום להנחית עלינו דרישה ל־800 מיליון לירות נוספות?

עידוד היצוא: עלי-פי התקציב דרוש היה לכך סך 2,445,000,000 לירות. נאמר לנו ברגיעה רבה מאוד שהתקציב על יתקונו הוא 2,447,000,000 לירות, הווי אומר, תוספת של 2 מיליון לירות לעידוד היצוא. אך אם אנתנו מעיינים בתקציב הנוסף, חושכות עינינו: דרושים לנו 256 מיליון לירות נוספות. כיצד אפשר היה לעודד את היצוא, מדי חודש בחודשו, ולא לחש שאנתנו מוציאים את כל הכסף ובדצמבר לא תישאר לנו אגורה אחת ויידרשו עוד 256 מיליון לירות? אותו דבר במענקים, בתחזורים, בתחבורה, בתקציבים מיוחדים, לאורך כל החזית. בחשבון המסחרי בדצמבר נאמר לנו ש־3,182,000,000 לירות המוקצבות אינן מספיקות וי־דרשו לנו 3,202,000,000, כלומר, תוספת של 20 מיליון לירות. לאחר מכן אומרים לנו שמה שיחסר הוא סכום של 400 מיליון לירות.

שוב אני חוזר ואומר: אין סתירה פורמאלית בין זה לזה. הסתירה היא בצורת הצגת העניין, בצורת הגשת: לכנסת, ומובן שזה דבר חמור. אם הכנסת אינה מחזיקה את היד על הדופק — יתירה מזו, אני בספק אם האוצר מחזיק את היד על הדופק — כיצד ניתן להבטיח

— הצעות לסדר־היום (רבינוביץ, קורפו, ג. כהן); דברי ברכה של יושב־ראש הישיבה לחברי המשלחת המסחרית מרומניה (שחל) —

הצעות אלה? האם זה חידוש? למה להעלות עוד פעם ולחזור?

חיים קורפו (הליכוד):
לא הקשבת לדברי.

שר־האוצר י. רבינוביץ:

זה אחד הדברים הגדולים שיכולנו להגיד ליצור־אנים: לכו לשווקים בעולם, תגדילו את היצוא של ישראל. ומה שקורה עכשיו עובר על כל התחזיות. כל מה שקורה בשלושת החודשים האחרונים של 1975, וב־ינואר ובפברואר 1976, עולה על כל התחזיות שלנו לגבי היצוא. אני חושב, חש ומתפלל למיפנה הגדול הזה בתחום המשק. זה עולה על כל התחזיות שלנו. אתה אומר שגם כאן יש טעות שלא ראו את הדברים האלה.

חברי הכנסת, אין פגמים בתקינות הניהול של האוצר. כבר הוסבר על־ידינו לא פעם אחת, וגם בוועדת הכספים של הכנסת, שהשינויים בהרכב תשלום החובות הם שינויים בפרטי־משנה, בתוך מסגרת כוללת של 18 מיליארד לירות, וזה יכול לקרות אצל אדם ואצל מכונה.

חיים קורפו (הליכוד):
איך זה יכול להיות? הסכום של 18 מיליארד לירות נקבע בנובמבר. כיצד אפשר לומר שהוא כולל את מיליארד הלירות?

שר־האוצר י. רבינוביץ:

שינויים אלה נובעים בעיקר מהפצת תעודות מילווה חסכון חובה 1972. למטרה זו נוציא רק 550 מיליון לירות בשנת 1976. הכספים יבואו מסעיפי־המשנה "שונות ור־זרבות" שבאומדן תשלום החובות שהוגש על־ידינו. כל זאת הסברנו פעם, פעמיים, שלוש וארבע פעמים.

תקציב תשלום החובות בנוי על עליית מחירים של 25% על פני כל השנה ועל שער חליפין ממוצע החזוי לשנת 1976. יכולות להיות גם כאן אי־ודאויות שונות.

חברי הכנסת, אגף החשב הכללי שוקד על שייכול הכלים ועושה עתה עבודה מאומצת למכן אותם חלקים במצבת החובות שטרם הצלחנו למכן. גם זה טבע אנושי, שבמקום מסויים אינך מצליח למכן.

אינני מוצא מקום לקיים דיון מיוחד בנושא זה בפורום של הכנסת. על כן אני מציע להסיר את ההצעה מסדר־היום.

שר־האוצר י. רבינוביץ:

אדוני היושב־ראש, חברי כנסת נכבדים, למעשה זו חזרה על ויכוח שהיה מסביב לתקציב הנוסף, חבר־הכנסת קורפו, גם בוועדת הכספים של הכנסת וגם כאן במליאה פעמים רבות. אינני יודע מדוע יש צורך לנצל במה זו לחזרה על דברים שנאמרו ושהושב עליהם פעמים מספר.

אינני רואה הגשת תקציב נוסף, חבר־הכנסת קורפו, כאסון. במדינת ישראל, במצבה הכלכלי, בחוסר הוד־אות בתחום המשקי והכלכלי, יכולים להיות תקציבים נוספים.

חיים קורפו (הליכוד):
לא אמרתי שזה אסון.

שר־האוצר י. רבינוביץ:

יכולים להיות תקציבים נוספים, ואני מכיר ארצות יותר מתקונות ממדינת ישראל שיש בהן תקציבים נוספים. אם ניקח את ארצות־הברית — והסברתי כבר פעם גם ענייני זה — הרי בגלל אי־הודאות, הקיימת גם שם, בקשר לתקציב הפעילו באותה ארץ מכשיר ליד האוצר, בנק מיוחד "פדראל פיננס בנק", והם יכולים לעשות פעולות שונות ואחר כך להעביר אותן לקונגרס להחלטה. אבל אצלנו זה בכלל חידוש. אי־ודאויות בקשר לתקציבים קיימות בכל מקום ואחר כך אתה מציע לתקציב תיקונים. חבר־הכנסת קורפו, בתחילה דיברת בצורה הומוריסטית. אני מציע לך: תשאיר את ההומורסקות לאנשים מוכשרים יותר, לדו־יגאן, לאפ־רים קישון.

גאולה כהן (הליכוד):
לפי רמת הבית, רמת ההומור.

שר־האוצר י. רבינוביץ:

אנחנו מסבירים והסברנו, כאשר קרו דברים, שיכו־לים לקרות, שאנשים אינם אוטומאטים וגם אצל אוטומא־טים קורות טעויות. אמרנו את זה פעם, פעמיים, שלוש, ארבע פעמים ואנשים אינם קולטים, עולים וחוזרים על זה פעמים נוספות. האם לא הסברתי איך לפתח פתאום התגלה שיש צורך בתמריצים ליצוא, חבר־הכנסת קורפו? האם לא שמעת זאת ממני? האם לא סיפרתי בוועדת הכספים של הכנסת איך הגענו לתמריצים ליצוא, איך ניהלנו משא־ומתן עם קרן המטבע הבינ־לאומית עד אשר השגנו את הסכמתה, ואז יכולנו לבוא ולהציע

ב. דברי ברכה של יושב־ראש הישיבה המשלחת המסחרית מרומניה

נסת. אני מקדם אותם בברכה בשהותם הן בארץ והן בכנסת.

היוז"ר מ. שחל:

חברי הכנסת, ברשותכם רוצה אני לברך את חברי המשלחת המסחרית מרומניה הנמצאת אתנו כאן בכ־

ג. הצעות לסדר-היום

1. תקינות הניהול במשרד האוצר

היו"ר מ. שחל :

רשות להצעה לחברת-הכנסת גרוס.

שלמה יעקב גרוס (חזית דתית תורתית) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להציע להעביר את הצעת חברת-הכנסת קורפו לוועדת הכספים, לא מפני שאני מאמץ את הנימוקים שהעלה חברת-הכנסת קורפו.

אהרן אפרת (המערך) :

חברת-הכנסת קורפו כבר דיבר בנושא זה רבות בוועדת הכספים.

שלמה יעקב גרוס (חזית דתית תורתית) :

חברת-הכנסת קורפו דיבר על התקציב. רק בשבוע שעבר היה ויכוח על התקציב. אינני רוצה לנגוע בפרט זה או בפרט זה, אבל הנושא כשלעצמו — ניהול תקין במשרד האוצר — נושא זה כשלעצמו הוא נושא חשוב וראוי לדיון ממצה ויסודי בוועדת הכספים.

אדוני היושב-ראש, משרד האוצר החולש על המשק במדינה, המכוון את המדיניות הכלכלית והמוניטארית במדינה, זקוק לריאורגאניזציה יסודית מבחינת ניהול ענייני המשק. חברי הכנסת, לא ייתכן שיום לאחר שה-קואליציה קיבלה את התקציב והצביעה בעד חוק התקציב יתבטאו חברי הכנסת מהמערך שהם בעצמם ממליצים לקצץ בתקציב המדינה 2 מיליארד לירות. האם זה ניהול תקין? במשק תקין לא ייתכן שדוברי שר האוצר יופיעו לפני ועדת הכספים ויכריזו שההזרמה בתקציב היא במסגרת 4.5 מיליארד לירות. פרופסור ברונג, שהוא היועץ הכלכלי של שר האוצר והופיע לפני הוועדה, אמר כי ההזרמה תהיה 8 מיליארד לירות. זאת הכל יום לאחר שהתקציב אושר בכנסת.

חיים קורפו (הליכוד) :

מפני זה פרופסור ברונג נקרע לשניים.

שלמה יעקב גרוס (חזית דתית תורתית) :

אינני מומחה לכלכלה. קטגורי מלהיות פרופסור ברונג או פרופסור פטינקין, אבל אני עברתי בריפרוף על כמה משרדים וראיתי שאפשר לקצץ, יש כפילות במשרדים רבים ויש מה לתקן.

הכיב שמעוני (המערך) :

בשביל לקצץ לא צריכים להיות פרופסור.

שלמה יעקב גרוס (חזית דתית תורתית) :

גם איש פשוט יכול לומר היכן אפשר לקצץ. אינני מוזל בצוות הפקידים של משרד האוצר, הם אנשים מוכשרים, אבל לא ייתכן שהפקידות הבכירה במשרד זה תשב על הגדר. אחדים כבר עזבו, אחדים מתלבטים, מחר יעזבו אחד, מחרתיים יעזבו אחר. לא ייתכן שבמשרד כזה יהיו חילופי גברי בתדירות כזאת, כי לא מוצאים מהיום למחר אנשים מוכשרים שיוכלו להכין את התקציב. גם מבחינה זו יש לדון בנושא זה בוועדה של הכנסת.

פרופסור ברונג הצהיר שהוא עוזב את המשרד. אני מבין מדוע הוא עוזב. אדם המכבד את עצמו, עובד על תקציב, מיעץ, לא רוצה שעבודתו תרד לטמיון. אם לא שומעים בקולו, מה הטעם שהוא יהיה יועץ כלכלי למשרד האוצר? יש דברים נוספים הטעונים תיקון.

לכן אני מציע להעביר את הנושא לוועדה, לאו דווקא בגלל ליקויים בתקציב, אלא כדי לדון על ניהול תקין באוצר, כדי למנוע ביטויים כאלה שצריכים לקצץ בתקציב אחרי קבלתו. דבר זה לא ייתכן בניהול תקין.

היו"ר מ. שחל :

חברת-הכנסת קורפו, האם אתה מסכים להצעתו של חברת-הכנסת גרוס?

חיים קורפו (הליכוד) :

הייתי מעדיף שזו תהיה הצעת השר, אבל אני מסכים.

היו"ר מ. שחל :

אתה מסכים.

חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: האחת — לא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת; והשנייה — להעביר את הנושא לוועדה. ניגש להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה לא לכלול את הנושא

— רוב

בסדר-היום של הכנסת

בעד ההצעה להעביר את הנושא

— מיעוט

לוועדה

ההצעה לא לכלול את הנושא בסדר-היום של

הכנסת נתקבלה.

2. הרחבתו והעמקתו של החינוך המקצועי

היו"ר מ. שחל :

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת שושנה אר-בלי-אלמוזילינו בנושא הרחבתו והעמקתו של החינוך המקצועי.

רשות הדיבור לחברת-הכנסת ארבלי-אלמוזילינו.

שושנה ארבלי-אלמוזילינו (המערך) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, רבות דובר וידובר על מבנה המפרנסים המעוות הקיים במדינה, המוצא

מתוך סקרים שנערכו על-ידי רשת "עמל" של ההסתדרות התברר שבשנתיים הייצור השונים, בתעשייה, בחקלאות, ועל אחת כמה וכמה בבניין, לא נקלטו בשנים האחרונות תלמידים שסיימו בית-ספר תיכון עיוני, ואילו לא אלה שנשרו ממנו. התברר שרוב כוח העבודה המקצועי הנוסף שנקלט בשנות ה-70 בתעשייה בא מתלמידים שלמדו בבתי-ספר מקצועיים ובבתי-ספר לחניכות, ויותר מ-70% נקלטו בעבודה במקצוע שלמדו בבתי-הספר.

אדוני היושב-ראש, יש צורך והכרח בתכנית-חומש במגמה להגדיל את מספר הלומדים בבתי-הספר התיכונים—מקצועיים עד כדי שני שלישים מכלל הלומדים בבתי-ספר על-יסודיים, תוך שימת הדגש בהגדלת מספר הבנות הלומדות מקצועות טכנולוגיים, וזה לאור הצרכים וההתפתחות הצפויה במשק הישראלי. לא ייתכן שנשלים עם המצב הקיים שבמכלול מקצועות המתכת למדו בשנת תשל"ה 11,520 תלמידים מתוך 134,000, בסך-הכל כ-8.5% ממספר התלמידים בבתי-ספר על-יסודיים, ובאותה שנה למדו במגמה לפקידות, הכלולה במסגרת החינוך המקצועי — וזה מגדיל את מספר התלמידים בחינוך המקצועי — 13,440 תלמידים, כלומר 10%. אסור להשלים עם העובדה שבמגמת הדפוס ילמדו בסך-הכל 640 תלמידים, כאשר קיים מחסור כה גדול בפועלי דפוס מקצועיים ובבתי-דפוס אינם יכולים להוציא לפועל הזמנות מחוץ-לארץ. אין לשכות שמקצוע הדפוס היה מקצוע יוקרה בעבר הלא-רחוק. בשנת תשל"ה למדו אלקטרוניקה 7,680 תלמידים; מכונאות, רכב, מטוסים, חקלאות ומכונאות ימית — 6,400 תלמידי דים; במקצוע העץ על כל גווניו לא יותר מ-1,920, בו בזמן שתפירה וסריגה למדו 7,680 תלמידים.

כבוד היושב-ראש, המספר הגדול של הלומדות פקידות, תפירה ואופנה גובע מהעובדה המצערת, לדעתי, שרוב רובן של הבנות לומדות או במגמה עיונית או מקצועות שירותים, ומספרן במגמות הטכניות הוא זעום, ובמגמות מסוימות הוא אפסי. מצב זה מנוגד לחלטות לצרכי המשק והחברה, והוא פרי גישה זעיר-בורגנית הגובלת בלבאטניות של שכבות רחבות במדינה, כאשר ההורים מעדיפים ושואפים שהבת תעבוד בפקידות, בענף שירותים, ולא בענפי ייצור שונים.

התמלאתי רגשי קנאה, ואפילו תיסכול, בסיור שערכתי לפני שנתיים במספר בתי-ספר מקצועיים בשווייץ, צרפת וגרמניה, כאשר ראיתי עשרות רבות של בנות הלומדות אלקטרוניקה, חרטות, דפוס ומכאניקה עדינה. אמנם גם שם נאמר שיש נסיגה לגבי העבר, אך המגמה של האגודה המקצועית והמעסיקים פועלים על-מנת לעודד בנות לחינוך מקצועי וכדי ליצור תנאים נאותים לכך. יש להצטרף צער רב על שבתחום זה לא נעשית פעולה מספקת בישראל. קשה לי להבין מדוע משרד החינוך והתרבות לא עשה עד היום פעולה מתוכננת ומכוונת לעידוד בנות ללמידה במגמות טכניות.

בהודמנות זו ברצוני להעריך את הפעולה של רשת "עמל", המקדישה מאמצים להקניית מקצוע טכני לבנות, במיוחד בתחומי האלקטרוניקה והדפוס. יש לציין שהודות לפעולה המיוחדת של הרשת הגיעו להישגים לא מבוטלים.

ביטוי בגידול בלתי-פוסק של מספר המועסקים ברתמים הציבוריים לעומת ירידת מספר המועסקים בתעשייה ובחקלאות. רבים וטובים רואים בתופעה זו את החולי של המשק, ובריפוי חולי זה את התקווה להקטנת הגרעין המסחרי, הקטנת הגרעין בתקציב המדינה והתקדמות איטית אך בטוחה לעצמאות כלכלית.

גם בימים האחרונים התבשרנו על-ידי שר המסחר והתעשייה כי מפעלי התעשייה שהוקמו בגליל, במטרה להבטיח תעסוקה לאוכלוסייה בענפי משק בסיסיים ולעודד את איכוס האזור בעיקר במשפחות צעירות ובעולים חדשים, עובדים ב-50% מהפוטנציאל כתוצאה מהעדר כוח עבודה מקצועי.

שמענו מיושב-ראש התאחדות בעלי התעשייה שמפעלים רבים, אשר חלק גדול מהייצור שלהם מיועד ליצוא, אינם יכולים להגדיל את התפוקה בגלל מחסור בעובדים מקצועיים למשמרת שנייה ושלישית, דבר המפחית את הייצור, מצד אחד, ומייקר אותו, מצד שני.

עם פרישתו של האלוף גדרון מתפקידו כראש אגף כוח-אדם במטה הכללי נאמר במאמר ראשי ב"הארץ" ביום 2 למארס 1976: "בסיפוק מותר לציין שכרבע מכל שנתון של טירונים הם בעלי הכשרה מקצועית טכנית. אך כאן מותר לשאול האם אין אפשרות לעשות למען הגדלת אחוז זה. צבא שהוא ממוכן ברובו, ואשר מצוייד יותר ויותר בכלי נשק ופרטי ציוד בעלי שיעור גבוה של תיחום, זקוק גם בדרגות של מתחת לקצינות שרצוי שיביאו לשירותם מלכתחילה תבונת כפיים, חוש טכני ויכולת בסיסית בענפי מלאכה וטכנולוגיה רבים ככל האפשר. לא נטעה אם נשער כי הסיווג הנ"ל משקף העדפה מוגזמת של חינוך תיכון עיוני, כפי הדעה הרווחת בדור ההורים, ופיגור בהתפתחות החינוך העל-יסודי מקצועי".

אדוני היושב-ראש, הדרך הטובה, היעילה והקונסטרקטיבית לשינוי מבנה המפרנסים, להעלאת ערך העבודה, להנהגת נורמות של פריון, אחריות והודות עם העבודה, טמונה בהרחבת החינוך המקצועי העל-יסודי ובהעמקתו, במיוחד במגמות הטכנולוגיות.

אפשר לציין בסיפוק שבעשר השנים האחרונות חלה תמורה רצינית וחשובה בתחום העמקת החינוך המקצועי במדינת ישראל. ייזכר לטובה שר החינוך לשעבר, זלמן ארן ז"ל, שהיה לו חלק נכבד בתמורה זו.

מספר התלמידים הלומדים בבתי-ספר מקצועיים על-יסודיים גדל מ-26.2% בשנת תשכ"ה ל-47.9% בשנת תשל"ה. עם זאת יש לציין שאין האחוז ואין מספר התלמידים וגם לא הרכב המגמות והמקצועות הנלמדים בהם הולמים את צרכי המשק, וכמו כן יש עדיין פיגור רב בתחום זה בהשוואה למדינות מערב-אירופה המתועשות. בשווייץ, למשל, לומדים במסלול המקצועי, לרבות חניכות, יותר מ-75% מכלל הלומדים בחינוך העל-יסודי, בגרמניה המערבית — קרוב ל-80%, בצרפת — יותר מ-70%, בו בזמן שב ישראל, כפי שאמרתי, למדו בתשל"ה 4.7% אמנם במשך העשור האחרון ירד אחוז הלומדים במגמה העיונית מ-47.6% ל-40.7%, אך עדיין האחוז הזה רחוק מלתאם את צרכי המשק והחברה.

חוברת כ"א, ישיבה רע"ו
— הצעות לסדר-היום (ארבע-אלמזלנו) —

ב"הולץ" בכיתה ט', דבר המונע את שילובם בכיתות אלה.

הרחבת החינוך המקצועי מחייבת הצמדת חטיבות הביניים לבתי-הספר המקצועיים. עליידי כך תוקנה תודעה מקצועית לתלמידים עוד בחטיבת-הביניים, ות-עודד אותם להעדיף מגמה זו על העיונית.

דבר שלישי: על משרד החינוך ורשות החינוך המקצועי לנהל פעולת הסברה מקיפה בקרב ההורים והתלמידים על חשיבות החינוך המקצועי לפרט ולחב-רה.

דבר רביעי: על משרד החינוך להבטיח את האמ-צעים הדרושים להקמת בתי-ספר נוספים והרחבת הק-יימים, תוך מיזוג בתי-ספר קטנים, ריכוז מגמות, על-מנת למנוע ייקור מעבר לגבולות סבירים של עלות החינוך המקצועי.

אדוני היושב-ראש, אני רואה כחובה נעימה לעצמי לציין בהערכה את העבודה שעושה משרד החינוך בת-חום הזה, על כל עובדיו, וכן את תרומתם של הרשתות השונות כגון "אורט", "עמל", ואיגודי הנשים, על המא-מצים והאמצעים המוקדשים ובהם ליידם בתחום החינוך הטכנולוגי, שהגיע להישגים מרשימים. עלינו גם לזכור שמספר הלומדים בכיתות י"ג טכנאים וי"ד הנדסאים הולך וגדל מדי שנה בשנה, ועליידי כך מכשירים בתי-הספר עתודה מקצועית ברמה גבוהה שהמשק כה זקוק לה.

עם זה, לדעתי, לא נעשה הדרוש כדי ליצור קשר אינטגרלי בין בתי-הספר המקצועי למפעלי התעשייה שהבוגרים ייקלטו בהם. דבר זה יוצר פער בלתי-רצוי בין הלימוד התיאורטי והידע המקצועי שהתלמידים מק-בלים בבתי-הספר לבין תהליכי הייצור בתעשייה. באר-צות מערב-אירופה רוב בתי-הספר המקצועיים קשורים צמודים למפעלי תעשייה ובהם התלמידים עובדים ימים מספר במשך השנה וחשים הלכה למעשה את קצב העבודה ובעיותיה, בעיות הפרייון, משמעת, הרגלי עב-דה וסדריה.

כבוד שר החינוך, נדמה לי שבתחום זה עלינו ללמוד מארצות מתועשות. הקשר הבלתי-אמצעי בין בתי-ספר מקצועי ומפעל תעשייה יש בכוחו לחדד את תודעת הע-בודה אצל התלמידים, להשחזו את הרגישות לבעית הפר-יון ולחנך את התלמידים לצפוי להם כעובדי הייצור בע-חיד. אני רוצה לקוות שהצמדת בתי-ספר מקצועיים לת-עשייה תעורר התייחסות יותר חיובית מצד בעלי התע-שייה לבעיות החינוך המקצועי.

אין להשלים, במצב הקיים, עם כך שהמעסיקים משוחררים לחלוטין מהדאגה לקיומו של החינוך המק-צועי הן מבחינת המימון והן מבחינת ההשפעה על ההכוונה.

יש, לדעתי, להקים מסגרת משולשת של נציגי הממשלה, המעסיקים ורשות החינוך המקצועי, שתקבע את מגמות ההתפתחות של החינוך המקצועי לעתיד לבוא, תכני הלמידה וההתפלגות למקצועות השונים; וכמו כן היא תקבע את התאמת הציוד המצוי בבתי-הספר לצרכי המשק השונים, בהתבסס על ההתפתחות הטכנולוגית הצ-פויה בתעשייה. כי לרוב הציוד בבתי-הספר מפגר בשנים מספר לגבי הציוד המצוי בתעשייה המפותחת.

עם כל הערכתי לפעולה המבוצרת הנעשית על-ידי איגודי הנשים בתחום ההכשרה המקצועית וגם בחינוך המקצועי, מדריכה אותם עדיין הגישה השמ-רנית בקביעת המקצועות הלומדים בבתי-הספר המק-צועיים שלהם. רוב הבנות לומדות שם מקצועות כגון פקידות, ספרות, תפירה, אופנה, כלכלת בית, מקצועות שאין לזלזל בחשיבותם, אך אסור להשלים עם כך שבת-הספר המקצועיים המיוחדים לבנות לא יכללו מקצועות טכניים.

אדוני היושב-ראש, רצוני לציין גם התקדמות, אמ-נם איטית, שחלה במגזר הערבי. על משרד החינוך מו-טלת חובה להרחיב את החינוך המקצועי בקרב האוכ-לוסיה הערבית. דבר זה יכשיר צעירים להשתלבות בענפי ייצור כעובדים מקצועיים ויאפשר גם תיעוש הכפר הער-בי עליידי הכשרת כוח-האדם המקצועי שיהיה זקוק לו. מספר התלמידים הערבים המסיימים את בתי-הספר העיוניים, שבחלקם הגדול אינם מסיימים את לימודיהם ואינם נקלטים בשירותים, גורם תיסכול ומרירות בקרב שכבה זו, המטביעה את חותמה גם על הסובבים אותה. הרחבת החינוך המקצועי במגזר הערבי, יש בכוחה לסייע לאינטגרציה של הדור הצעיר הערבי בתורה הארצית ולחטגוראו אותו לעבודה יצרנית שתקיים אותו בכבוד.

חברי הכנסת, כדי להרחיב ולהעמיק את החינוך המקצועי יש ליצור את התנאים הנאותים לכך, ואמנה אחדים מהם. תנאי ראשון הוא הנהגת שכר לימוד מועדף ללומדים בחינוך המקצועי. אמנם קיים חינוך חנם בכיתה ט' ושכר לימוד מדורג מאפס עד 3,800 לירות בכתות י"ג, י"ב וי"א, ולפיכך חלק גדול מההורים פטורים לחלוטין או בחלק מתשלום שכר לימוד. אך עם זאת אין להתעלם מן העובדה שתשלום שכר לימוד מהווה מעמסה כבדה, ולגבי רבים זה הגורם המניע להוצאת הילד מבית-הספר. עלינו גם לזכור שרוב רובם של ההורים משולחים את ילדיהם לחינוך מקצועי נמ-נים עם האוכלוסיה הבינונית ולמטה מזה. לדעתי, כפי שהמדינה מסבסדת יצוא ושירותים חיוניים, עליה גם לסבסד את שכר הלימוד בחינוך המקצועי; וזה על בסיס דיפרנציאלי בהתאם למקצועות מועדפים. למשל, אם כיום יש מחסור גדול במכונאי רכב וקיימת סכנה שגלגלי התחבורה יכולים להיעצר ביום בהיר, יש לעו-דד נערים ללמוד מקצוע זה עליידי נתינת תמריצים בשכר הלימוד. אותו דין לגבי מקצוע הדפוס, ועוד.

דבר שני: הצמדת רוב רובן של חטיבות-הביניים לבתי-הספר התיכוניים העיוניים גורמת לכך שרוב מסיי-מי כיתה ט', ובמיוחד התלמידים המצטיינים, מעדיפים ללמוד בחטיבה העליונה באותו בית-ספר. עליידי כך קיימת סכנה שמספר התלמידים שיפנו לכיתות י' בבתי-הספר המקצועיים ילך ויירד מדי שנה בשנה. כמו כן תרד רמת ההשכלה של הפונים למגמות הטכניות.

בסיום שערתי בבית-ספר "הולץ", מגמה אווירונ-אוטית, שהוא בית-ספר בעל מוניטין ויוקרה, התברר שמאז הונהגה הרפורמה בתל-אביב הולך ופוחת מספר התלמידים מתל-אביב הלומדים בבית-ספר זה וגדל מספר התלמידים מבתי-ספר וחולון, שבהם טרם הונהגה הרפור-מה. מסיימי כיתה ט' מחטיבת-הביניים בתל-אביב, הרו-צים להתקבל לבית-ספר "הולץ", מפגרים מבחינת ההש-כלה והידע הטכנולוגי בהשוואה לתלמידים שלמדו

אני מסכים עם חברת הכנסת שהציגה את הנושא שיש לנו בעיות בקשר עם התעשייה, אבל אינני רוצה להרחיב. יש כשלונות בקשר עם התעשייה, והם קיימים גם במסדות של משרד העבודה. לא תמיד יש דוגמא אות-מופת בתעשייה, כשתלמיד בתי-הספר התעשייתיים עובדים יחד עם ציבור העובדים במפעל. לא תמיד ההשפעה החינוכית טובה. לא תמיד נמצאים החונכים הראויים, והעניין הוא די מורכב. אבל משרדנו מתכוון להמשיך וליצור קשרים הדוקים עם התעשייה, ואנו עומדים ערב כינוס משותף של אנשי החינוך הטכנולוגי במשרד החינוך עם בעלי התעשייה כדי לגבש דרכים להגברת השיתוף.

אזכיר רק שבשנת הלימודים האחרונה הפעלנו שיטת מעקב אחר הישגי התלמידים בכיתה י"ב. החידוש היה בכך שאנשי תעשייה בעלי רמה טכנולוגית נאותה בדקו את הישגי הבוגרים שלנו במקום הבחינות המעשיות, והשיטה הזאת עוררה הדים חיוביים ביותר. אנו עושים מאמץ מיוחד להפחתת הנשירה ולהגדלת שיעור הלימודים בחינוך העל-יסודי, כי בכך אני תולה את התקווה להרחבת החינוך המקצועי.

אנו דואגים לכך שמי שלא מצליח בלימודיו במסלול מסויים יוכל לעבור למסלול אחר, ובלבד שלא ייפלט מהלימודים. ובעזרת תקציב הרווחה — מה שנקרא תכנית הטיפוח המיוחדת של משרד החינוך — אנו רוצים גם לעת מצוקה תקציבית גדולה להגדיל קליטת נוער המתקשה בלימודיו במרכזי חינוך שכוללים את המפת"נים, את מרכזי הנוער המשותפים עם עליית הנוער, את כיתות ההכוון בתי-הספר המקצועיים, ואת המוסדות החדשים שאנו מקימים. וכבר הגענו במרכזי חינוך אלה, לסוגיים השונים, ל-10,000 תלמידים, גידול של 2,000 בשנתיים האחרונות.

הוצעו כאן כמה הצעות חשובות ומעניינות, אבל הכנסת יודעת עד כמה אנו מוגבלים מבחינה תקציבית, ולכן אינני רואה את כל ההצעות כריאליות. כל תלמיד מידי בתי-הספר המקצועיים נהנים היום משכר לימוד מדורג. אבל קשה לי להניח שנוכל לשחרר אותם לחלוטין משכר לימוד. צריך לקחת בחשבון שאנו תומכים ברשתות החינוך המקצועי בתי-הספר תמיכה מעבר לתמיכה בחינוך העיוני בלבד. כל תלמיד בחינוך המקצועי מקבל תמיכה נוספת, כלומר הרשת, הבעלות, מקבלת עוד 500 לירות בכיתה ט', עוד 1,700 לירות בכיתה י"ב, וסכומי-ביניים בכיתות י' וי"א, וגם בזה אנו מתקשים לעמוד, והיינו רוצים שהבעלויות לא ייקלעו למשברים של גרענות.

מה שאכן עשינו הוא שכל תלמידי כיתה י' במסלול הכוון מקצועי מעשי פטורים השנה מתשלום שכר לימוד. אלה הם תלמידים המגיעים משכבות חלשות יחסית, וכאן הגורם של שכר לימוד יכול באמת לקבוע אם ההורים יוציאו את ילדיהם.

יש אתנו תכניות רבות לפיתוח החינוך הטכנולוגי, אבל כאן דרושים גם כספים. בזמננו הגשנו אותן לאוצר כהצעות של פרויקטים לבנק העולמי. היתה תכנית שאולי יגייסו ממקורות נוספים לתקציב אמצעים לפיתוח החינוך המקצועי, כי לדעתי זהו תנאי להגברת הייצור התעשייתי, להגברת היצוא, והכנו תכניות רבות; שלחנו תכנית בשיעור 50 מיליון דולר. זה היה כאשר הדולר

תודה רבה לך, אדוני היושב-ראש, אני מציעה לקיים דיון במליאה על הנושא הזה.

היו"ר מ. שחל:

רשות הדיבור לשר החינוך, לתשובה.

שר-החינוך והתרבות א. ידלון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חשיבות החינוך המקצועי בישראל היא למעלה מכל ספק. עשינו למענו במערכת החינוך בעבר ונשקוד על כך גם לעתיד. אנחנו גורסים כיום חינוך על-יסודי לכל בני הדור הצעיר, ולא דווקא חינוך עיוני.

חברת-הכנסת שושנה ארבלי-אלמולינו כבר הביאה לפני הכנסת את המספרים המרשימים של גידול בתי-הספר המקצועיים במערכת החינוך במדינה. ואכן, השנה לומדים יותר ממחצית ממספר התלמידים בחינוך העל-יסודי באותם בתי-ספר מקצועיים, כאשר מעבר לזה קיימת המערכת של משרד העבודה המטפלת בנוער עובד, בחניכים או בשנת לימודים של נוער שיש לקרב אותו ולסייע לו להיקלט בתעשייה. המדובר ב-70,000 תלמידים, שהם 53% ממספר הלומדים בתיכון, לעומת 10,000 תלמידים בתיכון, 1960, אשר היוו אז פחות מ-20% של התלמידים בחינוך העל-יסודי. באותה תקופה גדל מספר הבוגרים בכיתות י"ב מ-1,000 תלמידים ב-1960 ל-12,000 תלמידים השנה.

אגב, עם קום המדינה למדו כ-2,000 תלמידים בלבד במספר מצומצם של בתי-ספר מקצועיים. היו לנו באמת בני-ברית נאמנים להרחבת מפעל החינוך המקצועי — רשתות "אורט", "עמל" ואיגודים ציבוריים אחרים.

נכון הדבר שחלק מהחינוך המקצועי הוא /הכנה למינהל או למקצועות המקובלים כיום כקולטי כוח העבודה הנשי, אבל אני חושב שחובתנו לעסוק גם בזה. יש גידול שהוא גם אבסולוטי וגם יחסי בולט למדי בתחומי המתכת, החשמל והאלקטרוניקה. תעשיית העץ היא באמת בעיה בחברה המודרנית הממוכנת והמתוחה כמת.

אולם מה שהייתי רוצה לומר הוא שבשנים האחרונות ביצענו גם שינויים בתכני החינוך המקצועי וביי-עדי החינוך המקצועי. אל תתעם עלי הכנסת אם אסיפק רק בהערות קצרות ואזכיר שני מישורים: א) בתי-הספר הדרושניים ואקומו בעיירות הפיתוח הפכו לבתי-ספר מקיפים גדולים; ב) בחינוך המקצועי אנחנו מייחדים מקום בולט, ובצדק, ללימודים הגבוהים ול-השכלה הגבוהה. היום הלימודים הכלליים מקיפים כ-50% ממקצועות הלימוד בתי-הספר המקצועיים. זה מבטיח שיימשכו לבתי-הספר המקצועיים נערים ונערות בעלי כושר אינטלקטואלי. ובעיקר אני חשוב לגבי ההוראה של הבנות הרוצות שהן תלמדה השכלה כללית, וצריך שיהיה להם ברור שהאפשרות הזאת נתונה בתור-ככי בית-הספר המקצועי. למוכשרים ביותר יש אפילו אפשרות להיבחן בבחינות הבגרות, כאשר מקצוע בחירה הוא מקצוע טכנולוגי או מקצועי.

יש מעקבים שעורך המשרד אחרי עיסוקיהם של בוגרי בתי-ספר מקצועיים, שאנחנו בוחנים לאחר שש או אפילו שמונה שנים מזמן סיום לימודיהם. המחירים הללו מצביעים על כך שיותר מ-50% של הבוגרים יוסקו במקצועם או במקצוע קרוב לזה שלמדו.

חוברת כ"א, ישיבה רע"ו

— הצעות לסדר-היום (ידליון, ג. כהן, גרוס, שחל, ארבל-אלמוזלינו, גיבלבר) —

הואיל והכנסת במושב הקיץ תהיה עסוקה בדיונים על תקציבי המשרדים, הייתי מייעץ לחברת הכנסת הנכבדה שהנושא יידון בצורה יסודית ומפורטת בוועדה.

היו"ר מ. שחל :

באיוז ועדה, אדוני השר ?

שר-החינוך והתרבות א. ידליון :

אני צריך להציע ועדת החינוך והתרבות.

היו"ר מ. שחל :

תודה, אני פונה אל חברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו, האם היא מסכימה ?

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערכ) :

כן.

היו"ר מ. שחל :

ובכן, יש לפנינו הצעה אחת : להעביר את ההצעה לסדר-היום לוועדת החינוך והתרבות. נצביע עליה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

3. הצורך בפיתוחם ובהרחבתם של שדות התעופה בצפון הארץ

התיירות הוא בעל ערך מוסף גדול יחסית ; התיירות יכולה להיות מקור הכנסה ופרנסה, מקור למטבע-חוץ, לתרום לאיוון ושיפור מאזן התשלומים שלנו. לגליל יש כל הנחותים למשך תיירים : גוף מרהיב ומרתק, אוויר צח, הירדן והכינרת, אתרים היסטוריים ומקומות מקור דשים לדתות, מבצרים צלבניים, כפר-נחום, הר-תבור, עכו, צפת, טבריה, הר-מירון ועוד. איננו יודעים, משום מה, למכור את הגליל לתיירים ולנופשים. התיירים עוברים את הגליל ביעף, באוטובוס, במשך היום, וחוזר רים בערב לתלאביב עייפים. ובגליל יש מעט בתי מלון ובתי-הארח ; 2,320 חדר בסך-הכל, וגם הם עומים דים בחלקם ריקים במשך רוב ימות השנה.

יש לעשות לשינוי מצב זה. אחת הדרכים היא טיסות ישירות מחוץ-לארץ לשדות התעופה בצפון. שדה התעופה במחניים הוא קטן, יש בו שני מסלולים, כל אחד באורך 110 מטר. המסלול הנדרש לתעופה בין-לאומית, למטוסים בינוניים, הוא לפחות 2,000—2,500 מטר.

ידוע לי שיש תכנית, מלפני שנתיים, של חיל האוויר, להרחבת שדה התעופה במחניים. העלות, לפי המחירים דאז, המחירים שלפני שנתיים — 5 מיליון לירות, ולפי דעת מומחים ניתן, תוך שנה — שנה-יחצי, להשלים את המלאכה. אין הדבר, לכן, מעבר להישג ידינו גם בימים אלה שאנו נתונים במצוקה כספית.

כמו כן לא מתקבל על הדעת להשאיר, בתקופתנו, את הגליל המערבי בלי שדה תעופה ראוי לשמו. אם אין אפשרות להרחיב ולהתקין את שדה התעופה בחיפה, שיהיה מתאים ומספק את הצרכים של אוכלוסיה גדלה וסביבה מתפתחת טכנולוגית, יש לתכנן שדה תעופה

היה שווה פחות לירות. אבל זה רק מוכיח שעשינו עבודה רצינית מאוד ויסודית מאוד בתכניות פיתוח בחינוך המקצועי, לרבות כיתות י"ג וי"ד.

אם יועמדו לרשותנו התקציבים הללו, אם ממקורות התקציב ואם ממקורות חיצוניים, נוכל להתקדם אותו קצב ובאותה תנופה שתבחר-הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו ממליצה עליהם.

גאולה כהן (הליכוד) :

כבוד השר, היא הזכירה גם את חטיבות-הביניים.

שלמה יעקב גרוס (חזית דתית תורתית) :
מדוע משרד החינוך אינו משתתף בהחזקת פנימיות ? דבר חשוב מאוד.

שר-החינוך והתרבות א. ידליון :

זה נושא אחר. הוא חל גם על החינוך העיוני, הישיר בתי והמקצועי.

השעה מאוחרת. עניין הפנימיות הוא עניין בפני עצמו. לכל השאלות מדוע המשרד אינו משתתף יש תשובה פשוטה : אין תקציב.

אדוני היושב-ראש, הנושא הוא נושא ראוי לדיון בכנסת. אני מניח שידובר בו גם ביום שני הקרוב, כשאגיש לכנסת את תקציב משרד החינוך והתרבות.

היו"ר מ. שחל :

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום : הצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת גיבלבר ושריד על הצורך בפיתוחם ובהרחבתם של שדות התעופה בצפון הארץ. את ההצעה ינמק חברי-הכנסת אברהם גיבלבר.

אברהם גיבלבר (המערכ) :

אתחשב ביושב-ראש ואדבר בתכלית הקיצור ובתמצית.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שוב באתי להטיף ריד את הכנסת ואת הממשלה באותו עניין השייך לאיכ"ל ולפיתוח הגליל, עניין חשוב מאוד מבחינת הצורך בפיתוח האוכלוסיה, חשוב מבחינת תושבי הגליל ורמת חייהם, וערכי ודחוף מבחינת הלאומית.

הפעם אנו מביאים — חברי-הכנסת יוסי שריד ואנוכי — לסדר-היום של הכנסת הצעה בדבר הצורך הדחוף לפתח ולהרחיב את שדות התעופה בצפון הארץ, באופן שיוכלו לקלוט טיסות ישירות מחוץ-לארץ.

ב-17 בפברואר שנה זו פנה יושב-ראש המועצה הציבורית לאיכלוס ופיתוח הגליל, ראש עיריית טבריה מר צחר, לשר התחבורה ולשר התיירות ותבע בשם ערי התיירות בגליל הפניית טיסות צ'ארטר, טיסות ישירות מחוץ-לארץ לגליל, בדומה לאילת. תשובת שני השרים היתה שהדבר לא בא בחשבון כלל וכלל, כי אין שדה תעופה מתאים לקליטת מטוסים מארצות חוץ בגליל ובצפון הארץ.

חברי הכנסת, לצערנו לא נתברכה ארצנו ולא מצאנו בה עדיין אוצרות טבע במידה מספקת, ורוב חמרי-הגלם לתעשייה מובאים מחוץ-לארץ. נוסף על החקלאות, ענף

חיתות והמראות של מטוסי סילון, מחייבת השקעות גבוהות ביותר אשר נראה כי לא ניתן יהיה לבצע אותן במסגרת עדיפויות ומגבלות בתקציבי המדינה בעתיד הקרוב, אף-על-פי שהייתי שמח אילו ניתן היה לעשות זאת; שכן, לפחות שדה התעופה במחניים יכול להיות מוקד משיכה גם לטיסות ישירות מאירופה.

עם זאת, כבר בשנה התקציבית הקרובה יאתר מש- רד התחבורה מקום לשדה תעופה בקריית-שמונה וכן לשדה תעופה חדש בחיפה, שצריך להעביר אותו ממקומו הנוכחי לצורך קליטת מטוסי סילון בשנות ה-80. בעוד כחודש יוחל בעבודות עפר בהקמת נמל תעופה באילת. בעוד כחודשיים ייחנך בשדה התעופה בסאנה-קאט- רינה בית-נתיבות חדש ומשוכלל, אשר נבנה בהשקעה של כ-3 מיליון לירות, מאחר שזה אתר תירות מושך.

עיקר התנועה בקווים הפנים-ארציים הארוכים — אילת, אופירה וסאנה-קאטרינה — תוסיף להתנהל מגמל- התעופה בן-גוריון כנקודת מוצא, ואילו התנועה בקווים הקצרים תתבסס על שדות התעופה בחיפה, ירושלים ובתל-אביב כנקודת מוצא.

אני מציע להעביר את ההצעה לדיון בנושא זה לוועדה, אלא אם כן חברי-הכנסת גיבלבר יעמוד על הצעתו שיהיה דיון במליאה, ולכך לא אתנגד.

היו"ר מ. שחל:

לאינו ועדה?

שרי-התחבורה ג. יעקבי:

אני מניח שלוועדת הכלכלה.

היו"ר מ. שחל:

חברי-הכנסת גיבלבר, האם אתם מסכים להעברת הצעתך לדיון בוועדה?

אברהם גיבלבר (המערך):
מסכים.

היו"ר מ. שחל:

לפנינו הצעה אחת, להעביר את הצעתו של חברי- הכנסת גיבלבר לוועדת הכלכלה, ואני מעמיד אותה להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה נתקבלה.

4. היצוא החקלאי ומדיניות התובלה האווירית של משרד התחבורה

על הצורך החיוני בהגברת היצוא, וכמובן — בהגברת הייצור למען היצוא. בכל נאום המלווה את הצעת התקציב יש התייחסות לבעיית הייצור, ובמבצנו הכלכלי בשנה זו אין צורך לומר כי היצוא הוא בבחינת קש הצלה אחרון של המשק הישראלי העומד, לכל הדעות, בפני התמוטטות.

אין שום ספק כי כל מי שמפריע, כל מי שפוגע, ומה עוד, כל מי שמכשיל ביועין את היצוא, פוגע בקיומו ומחבל באינטרס העליון של המדינה. אבל לא

צפונה לחיפה, בסביבות נהריה, אך זה, כמובן, בטווח של שנים מספר. הצורך הדחוף ביותר, וכעת, הוא הרחבת שדה התעופה במחניים והתאמתו ליכולת קליטה של מטוסים מארצות חוץ.

אני מציע דיון וסיכום חיובי בכנסת.

היו"ר מ. שחל:

רשות הדיבור לשר התחבורה, לתשובה.

שרי-התחבורה ג. יעקבי:

אדוני היושב-ראש, חמישה חברי כנסת נכבדים, אני מודה לחברי-הכנסת גיבלבר על הצעתו לסדר-היום, שכן נושא זה מטריד ומעסיק גם אותי ואת משרד התחבורה, ואני סבור שהוא ראוי לשומת-לב.

פיתוחם של שדות תעופה פנים-ארציים מודרך על- ידי שיקולי פיזור האוכלוסיה והצורך בפיתוח שירותי התעופה לצרכי התיירות ופיתוח המשק. שדה תעופה הוא בדרך כלל השקעה גדולה יחסית במיתקנים וב- מסלולים, וזו איננה ניתנת לחלוקה.

בישראל פועלים עתה 10 שדות תעופה המשמשים לצרכים פנים ארציים: נמל-התעופה בן-גוריון, שדות התעופה בירושלים, אילת, מצפה-הרמון, סאנה-קאט- רינה, אופירה, תל-אביב, הרצליה, חיפה ומחניים. עליהם נוספים עוד 6 מנתחים — בבאר-שבע, סדום, מצדה, עין-יהב, שדה-בוקר ובצת. פיתוחם של שדות תעופה אלה נועד לשרת ולפתח את התעופה הפנים-ארצית, אשר גדלה בשיעורים מרשימים בעשור האחרון — מ-180,000 נוסעים בשנת 1965 ל-660,000 נוסעים בשנת 1975, והיא חוויה להגיע ל-800,000 נוסעים בשנת 1980.

במסגרת מדיניות הממשלה לפיזור האוכלוסיה ופי- תוח התעופה הפנים-ארצית על-ידי משרד התחבורה יעמדו חמש השנים הקרובות בסימן פיתוחם של ארבעה שדות תעופה ומנחתים בגליל ובגולן: בבית-שאן, קריית- שמונה, נפח ואל-על, וחמישה נוספים באזור הדרום: במצפה-הרמון, עין-יהב, ערד, דימונה וימית.

יתר על כן, הפעלת מטוסי סילון בשירות התעופה הפנים-ארצית תחייב פיתוח נוסף בתשתית שדות התעופה ובמיוחד בנמל-התעופה בן-גוריון, באילת, באופירה ובעטרות.

בחמש השנים הקרובות יושקעו בפיתוח שדות תעו- פה פנים-ארציים, למעט נמל-התעופה בן-גוריון, כ-100 מיליון לירות. הכשרת שדות תעופה נוספים דוגמת חיפה ומחניים, אשר הוזכרו על-ידי חברי-הכנסת גיבלבר, לנ-

היו"ר מ. שחל:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לדון בהצעה הבאה לסדר-היום, של חברי-הכנסת גרופר: היצוא החקלאי ומדיניות התובלה האווירית של משרד התחבורה. רשות הדיבור לחברי-הכנסת גרופר.

ספח גרופר (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, שנים על גבי שנים שומעים אנו מפי שרים ודוברי הממשלה השונים

תצליח להסביר לנו, אם כי אינני מאמין — מדוע, כאשר באים ביוזמה חפשיית, בלי לקבל את עזרת הממ"שלה ובלי לקבל את ערבויותיה, מבקשים להקים חברת תובלה אווירית ומתחייבים להוביל במחירים הרבה יותר גבוהים ממחירי "אל על" — לא מאפשרים זאת? מדוע להכשיל את היוזמה הזאת? מדוע, במקום למסור את הרשיון ליוזם, מכריחים אותו להיות שותף ל"אל-על"? מה קרה פה? אי-אפשר לעשות פעם את הנסיון הכללי כלי הפשוט — נסיון כלכלי שאני חושב שלא צריך ללמוד אותו באוניברסיטאות — של היצע וביקוש, של תחרות בשוק, בייחוד כשאין הדבר על חשבון המדינה? ולפי מה שמתפרסם בעתונות — אינני יודע אם הוא יסכים להיות — אולי יאנסו אותו להיות מנהל מחלקה ב"אל על".

אינני חושב ש"אל על" יכולה להתגאות בשנים האחרונות בהישגים שלה. זו חברה ממשלתית וגם השנה היא באה ומבקשת סובסידיה. אינני יודע אם זה נכון, אבל אומרים ש"אל על" קנתה מטוס, ומשום-מה אין מביאים אותו לארץ ומשלמים מאות אלפי דולרים ריבית לחודש בעוד, מדובר על 200,000 דולר לחודש. גם זה מוכיח יעילות גדולה?

אני רואה שאתה מאותת לי, אדוני היושב-ראש, ואני מבין שאני צריך לסיים.

ד"ר מ. שחל:

כאשר אני מאותת, אין זה סימן של אוטובוס. הכוונה שיש לך עוד דקה.

פסח גרופר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לאור הקהל הרב באולם אתה יכול לתת לי עוד שתיים-שלוש דקות...

ד"ר מ. שחל:

זה דווקא נימוק מדוע צריך לסיים.

פסח גרופר (הליכוד):

תן לי לסיים. אתה רוצה שאעשה זאת בצורה שוטפת? כל ההתייחסות שלנו לכנסת היא "שוטפת".

אני, כמובן, מאחל באופן אישי למרדכי הוד שיעליח. ברכת זו נתונה לו גם בגלל יזמתו הברוכה, אשר תשרת את האינטרסים של המדינה ושל ציבור החקלאים שגם אני נמנה עמו. אילו היה זה מישור אחר ולא מרדכי הוד, כ"א היה צריך עוד חודשים להיאבק, ומי יודע אם לא היה נכשל. אני חושב שהוא כבר נכשל. אבל הבעיה בתור שכזה תלויה ועומדת, ועלינו, חברי הבית, לתת את דעתנו על השערוריה הזאת, אשר את ממדיה אנסה לתאר במלים ספורות.

לפי הנתונים שבידי שלחנו לחוץ-לארץ בטיסות קו בשנת 1973-74 9,000 טון תוצרת, כשהמחיר הממוצע לתובלה היה 409 דולר הטונה. במטוסים חכורים שלחנו 9,600 טונה תוצרת, כאשר המחיר הממוצע לטונה הוא 783 דולר לטונה. בשנת 1974-75 שלחנו בטיסות קו 8,330 טונה תוצרת, כשהמחיר התובלה היה 504 דולר. ואילו במטוסים חכורים שלחנו 7,170 טונה, כשהמחיר התובלה לטונה 858 דולר. בשנת 1975-76 שלחנו בטיסות קו 12,750 טונה, במחיר 537 דולר לטונה, ואילו במטוסים חכורים שלחנו 13,400 טונה, בעקבות קביעת הור-

רק זו בלבד, הגורמים הפוגעים והמכשילים את היצוא פוגעים באותו זמן באלפי המפרנסים המייצרים תוצרת ליצוא. דברים אלה חמורים מאוד במיוחד כשמביאים בחשבון, כי בין שנרצה ובין שלא נרצה, המדיניות המשקית הכושלת של ממשלתנו תגרום לאבטלה. יוצא שמי שפוגע ביצוא, וכתוצאה מכך בייצור טובין למען היצוא, גורם לגידול באבטלה. אוסיף לכאן עוד גורם, והוא רכישת שווקים לתוצרתנו שבווץ-לארץ דווקא עכ"ש, כאשר קמו לנו מתחרים אפילו לתוצרת הספציפית שלנו.

עתה, כלפי מה אמורים הדברים? — כמובן, באמרי יצוא התכונות לכל מה שאנו מייצרים למען היצוא, במטרה להרחיב את הייצור המקומי המכוון להבטחת פרנסה ורמת חיים הוגנת לעובדים, להחשת התהליך של עצמאות במובן הכלכלי על-ידי הקטנת הגרעון במא"זן התשלומים שלנו.

חברי כנסת נכבדים, עובדה ידועה היא שהחקלאות נוטלת חלק נכבד מאוד ביצוא שלנו. אין צורך כי אספר שענף ההדרים הוא אחד הענפים אשר מפירותיו אנו מייצאים עשרות בשנים; אך לא רק פרי הדר אנו שולחים לחוץ-לארץ. בשנים האחרונות מצאנו שווקים לתוצרת ענפים כגון פרחים, פירות, תות-שדה וסוגים רבים של ירקות. תוצרת זו צריכה להגיע כשהיא טריה ויפה, לכן רובה של תוצרת זו מוטסת. עבר זמן רב עד שאנו, החקלאים, למדנו את סדרי האירגון ועד שהסי תגלנו לסדרים אלה שנועדו להבטיח לשווקים תוצרת טובה, טריה ומושכת עיניים.

לפני כעשרים שנה הוקמה חברה ליצוא חקלאי, כשבה משתתפים מדינת ישראל וגורמים אחרים, כגון מועצות הייצור ו"תנובה". חברה זו מרכזת את הטיפול ביצוא החקלאי הטרי. זה שנים שחברת "אגרוסקו" ונציגי הגופים החקלאיים השונים מתלוננים על המחיר הגבוה של התובלה האווירית שלנו, שאינו עומד בשום פרופורציה למצב בחוץ-לארץ ואיננו מוצדק משום בחינה וסיבה. במשך שנים דנים ומתלבטים בשאלת מחירי התובלה של התוצרת הטריה, ויכול אני לומר לכם במלוא האחריות כי סוגי ירקות שונים, שהיינו יכולים לייצר באלפי טונות ולייצא אותם, אין מגדלים בגלל מחירי התובלה המכשילים את היצוא. סיבת השערוריה הזאת נעוצה במונופול שמשרד התחבורה העניק לחברת "אל על".

בשבע האחרון אירע אירוע מעניין. אדם שהרבה מאתנו מכירים אותו באופן אישי ושמענו את שמו פעמים רבות יזם הקמת חברה לצורך הטסת תוצרת לחוץ-לארץ. לפי הנתונים שאסף יוצא שהוא יוכל להטיס תוצרת כשמחיר התובלה לטונה ינוע בין 220 דולר ל-240 דולר במקום 800 דולר, בערך, לטונה, שהוא המחיר של "אל-על". מדובר במרדכי הוד. כנראה משום שהוד אופף את שמו הצליח הוא לבסוף לקבל הבטחת השר כי יינתן לו רישוי להטיס תוצרת טריה. כך שמעתי בכלי התקשורת. קדמו להודעה הזאת התרוצצויות אין ספור. אבל מה קרה היום? הדבר מעניין, אדוני השר.

יש היום הודעה בעתונות, שאתה מציע בסך-הכל להקים מחלקה נוספת של "אל על" ומוטי הוד, שהציע את הקמת החברה החדשה, יהיה מנהל המחלקה הזאת. לא ברור ולא יכול להיות לנו ברור — אולי אתה

ל-60,000 טון ב-1975, כלומר פי שישה. זהו גידול מהיר ביותר בסוג של תנועה אווירית כלשהי הידוע לגו. על-פי תכניות פיתוח התעופה הגיע תנועת המט-ענים באוויר ליותר מ-100,000 טון בשנת 1980. באותה תקופה עלה היצוא החקלאי בדרך האוויר מ-2,000 טון בשנת 1965 לכ-22,000 טון בשנת 1975, כלומר פי אחד-עשר. גידול זה מדבר בעד עצמו, ומעיד על כך שכנראה היה כדאי להוביל בדרך האוויר כמות שהיא גדולה פי אחד-עשר יותר בתקופה קצרה למדי של שנים. היצוא החקלאי בדרך האוויר עתיד להגיע, על-פי תיכנון משותף של משרדי החקלאות והתחבורה, ל-40,000 טון בשנת 1980. בעוד שבשנת 1965 היווה היצוא החקלאי באוויר 5% מכל היצוא החקלאי, הרי שהשנה הגיע לכ-20% מכל היצוא החקלאי, כלומר גידול פי ארבעה. היצוא החקלאי בדרך האוויר גדל לא רק באורח אב-סולוטי בשיעור ניכר ומהיר מאוד, אלא גם באופן יחסי, מ-5% ל-20% תוך תקופה קצרה, כלומר גידול פי ארבעה בחלקו בסך כל המטענים המוטסים.

ערך היצוא החקלאי המוטס החזוי לסוף העשור יגיע לכ-30 מיליון דולר במחירי 1974; וערך היצוא התעופתי יגיע באותה תקופה לכ-600 מיליון דולר. כפי שצריך לראות את נקודות הראות של המשק הלאומי כולו, מוטלת עלינו החובה למגו ולהפגיש את שתי נקודות הראות הללו, לפתור את הקונפליקט שנוצר בין התועלת המירבית לתעופה ובין התועלת המירבית לחק-לאות.

תעריפי ההובלה האווירית לישראל וממנה נקבעים במסגרת יאט"א ובאישור ממשלת ישראל. תעריפים אלה נחלקים לכלליים, מחד גיסא, ומיוחדים — דוגמת אלה המשולמים על-ידי חברת "אגרקסקו" — מאידך גיסא.

היצוא החקלאי משלם היום 350 דולר לטון מישראל למערב-אירופה, כאשר הוא גלווה למטוס נוסעים, וכ-750 דולר לטון כאשר הוא מוטס במטוסי מטען. גבוהו היחסי של התעריף השנני גובע מכך, שההטסה נעשית במטוסי 707, שעלות הפעלתם גבוהה יחסית, וכן עקב מיעוט מטעני יבוא חוזרים מאירופה.

חברת "אל על", המובילה כשלושה-רבעים מן המט-ענים בדרך האוויר, מפעילה כיום שני מטוסי בואינג 707 היסיבים מנוסעים למטען, מהם 1 המופעל כמטוס מטען במשך כל ימות השנה, והשני — במשך מחצית השנה. כושר הטסה של מטוס בואינג 707 הוא כ-35 טון מטען. לאחרונה רכשה "אל על", בהשקעה של כ-40 מיליון דולר, מטוס בואינג 747, ג'מבו היסיב מנוסעים למטען, בכוונה להפעילו בעיקר להטסת יצוא התוצרת החקלאית. דבר זה נעשה בתיאום בין "אל על" ומשרדי החקלאות והתחבורה. כושר ההטסה של מטוס זה, שיכנס בזמן הקרוב לשימוש, הוא כ-100 טון מטען והשימוש בו יאפשר להויל את תעריפי התובלה, שכן בעוד שכושר ההטסה שלו גדול פי שלושה מכושר ההטסה של מטוס בואינג 707, יקרות הוצאות התיפעול שלו כפליים בלבד. הפעלת מטוס זה תויל את הובלת התוצרת החקלאית, בעיקר בקו תל-אביב—פראנקפורט, מ-750 דולר לטון ל-380 דולר לטון. הוולה זו תקטין במידה רבה את הפער בין מחירי ההובלה באוויר למחירי ההובלה בים ותביא להסטת מטעני יבוא מהים לאוויר, דבר שיביא להוולה נוספת.

עדה הורידו את המחיר ל-740 דולר הטונה; הקביעה היתה לאחר ויכוח קשה בוועדת הכלכלה.

חברי הכנסת הנכבדים, טיטוס קו פירושן המטוסים שנוסעים בהם בני-אדם עם מטעניהם ומשלימים את המטען בתוצרת החקלאית המשווקת בחוץ-לארץ. ואילו מטוסים חקורים הם המטוסים שחברת "אל על" חוכרת באופן מיוחד להובלת התוצרת. התוספת למטען גורמת להוולת מחירי הטיסה ויוצא שהחקלאים מסבסדים באופן עקיף, אולי בעצם ישיר, את מחירי הטיסה של הנוסעים.

אם תעשו את החשבון הפשוט ביותר מהנתונים שהעליתי ייצא כי עקב ההצעה של מרדכי הוד, אילו היתה מתקבלת ומתגשמת בפרק הזמן שדיברתי עליו, היינו חוסכים יותר מ-22 מיליון דולר. לא אכנס כאן לחשבונאות בגלל התמורות בשער המטבע, אבל לא תהיה זו טעות אם אומר כי מדובר כאן בסכום של 100 מיליון לפחות. האין זו שערוריה איומה? 100 מיליון לירות יותר מהמגיע לה לקחה חברת "אל על" מאת ציבור החקלאים. ובאמרי זאת אני מבקש מכם להביא בחשבון שהמדובר כאן בציבור אנושי שעודנו עובד לפי המשמעות האמיתית של מלה זו. אני מדבר על ציבור שאיננו שובת, איננו מפגין ואיננו מקבל תוספת ייחודית. המדיניות של הממשלה גרמה לכך שיותר מ-100 מיליון לירות, המגיעות לחקלאים כתמורה לעבודתם, נכנסו לקופת "אל על". זהו שוד בזהרי יום. רק עכשיו אולי ישופר במקצת המצב.

אני שואל אתכם: האם מוצדק הוא שהחקלאים ישאו על גבם את "אל על"? המדיניות הכושלת של הממשלה מלאה עיוותים, תקלות וכשלונות. היא בולמת את ההתפתחות הטובה והבריאה של משקנו ופוגעת ברבבות מפרנסים. היא מזיקה למדינה בכך שפוגעת בייצור, פוגעת ביצוא ובהכנסת מטבע-חוץ לקופת המדינה. שום פיתוחים וזוחלים ובלתי-זוחלים לא יועילו להגברת היצוא אם מדיניות זו תימשך. לכן יש צורך כי נקים, דיון יסודי בסוגיה זו.

היו"ר מ. שחל:

רשות הדיבור לשר התחבורה, לתשובה.

שר-התחבורה ג. יעקבי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אינני מתכוון לוויכוח עם חברי-הכנסת גרופר על ביטויים, הנחות ונ-תונים שיכולתי, לפחות את חלקם, לסתור על נקלה. מהסתק בהצגת המדיניות שלנו לגבי הובלת מטענים באוויר, ההתפתחות בעבר והתכניות לעתיד. אני חושב שהדברים מדברים בעד עצמם, גם אם לא אכנס לפולמוס עם ספקולאציות שהמהימנות שלהן היא מוגבלת מאוד.

מדיניות הובלת מטענים באוויר נקבעה בעבר ותו-סיף להיקבע בעתיד על-פי שיקולי טובת המשק הלאומי, כלומר, מדיניות שבאמצעותה ניתן לשפר באורח מירבי את מאזן התשלומים של ישראל. ומדיניות זו לא רק שלא בלמה את גידול תנועת המטענים בדרך האוויר בכלל, והיצוא החקלאי בפרט, אלא אף הביאה להתפתחות מואצת ומרשימה ביותר שלהם. ואם הדבר לא היה כדאי, התפתחות זו בוודאי לא היתה מושגת.

תנועת המטענים באוויר עלתה מ-10,000 טון ב-1965

יפגשו תחת קורת-גג אחת שני ההיבטים יחד לטוב-
בת המשק הלאומי.
אני מסכים לכך שהכנסת תקיים דיון בנושא זה
במליאתה.

היו"ר מ. שחל :

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת — — —

משה נסים (הליכוד):

אני מציע להעביר את הנושא לוועדה.

שר-התחבורה ג. יעקבי :

אני עומד על כך שהדיון בנושא יהיה במליאת
הכנסת. אין שום סיבה לסודיות. הנושא נוגע לר-
בים, לגורמים רבים, ואינני רואה שום סיבה שה-
כנסת כולה לא תדון בו.

היו"ר מ. שחל :

אין הגבלה בתקנון הכנסת לגבי זכותו של חבר
כנסת להציע להעביר נושא לוועדה. הצעתו של חבר-
הכנסת נסים במקומה. ואני אעמיד להצבעה שתי ההצ-
עות, זו מול זו.

ה הצ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-

היום של הכנסת — רוב

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדה — מיעוט

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של
הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ. שחל :

על מועד הדיון בנושא זה יודיע יושב-ראש הכנסת.

לפני כחודשיים קיבלתי בקשה מקבוצת יזמים להקים
חברה להטסת מטענים באוויר. בקשה זו נבדקה ונבחנה,
בלי התרוצצויות הלך ושוב, ובלי כל מה שתואר באופן
דראמטי מעל דוכן זה, תיאור שאין לו שחר — — —

ספח גרופר (הליכוד):

הלוואי והיתה זו האמת.

שר-התחבורה ג. יעקבי :

אני קובע למען "דברי הכנסת" שזו האמת, שלא
היתה התרוצצות, שכאשר הוגשה הבקשה הזמנתי את
היזמים, הטלתי על צוות כלכלנים ומשפטנים לבדוק
את הבקשה, וכאשר צוות זה סיים עבודתו הזמנתי את
היזמים ומסרתי להם את החלטתי. לא היתה כל הת-
רוצצות, אני קובע זאת למען "דברי הכנסת", ואני
מוזמן את מר הוד שיבוא ויפריך את דבריי. הוא
יודע את האמת.

החלטתי לאשר את הבקשה להקמת החברה, אשר
תוקם במשותף — כחברה משותפת, לא כמחלקה —
עלידי חברת התעופה הלאומית וגורמי יצוא ויבוא.
יותר מכך, זו היתה הצעתו המקורית של מר הוד
כנציג היזמים. במכתבו אלי הוא הציע חברה משו-
תפת "אל על" וליזמים. החלטתי לאשר את הבקשה
להקמת החברה, כפי שממחייב מחוק רישוי הטיס שה-
נכסת הזאת קיבלה, אם ולאחר שלרשות יהיו ציוד,
מיתקנים, כוח-אדם וסידורים אחרים המתאימים לצור-
ך הפעולה התקינה, להנחת דעתו של ראש מינהל
התעופה האזרחית במשרד התחבורה. על החלטתי זו
מסרתי לחברת התעופה הלאומית וליזמי הקמת החב-
רה. מגמתי בהחלטה זו להפגיש במסגרת אחת את
צרכי הטסת מטענים — יצוא חקלאי ואחר, יבוא חק-
לאי ואחר — עם שיקולי התעופה, כדי שבדרך נאותה

5. השוואת מחיר המים בבירה ליתר הרשויות המקומיות

היו"ר מ. שחל :

אנו עוברים להצעה האחרונה לסדר-היום: הש-
וואת מחיר המים בבירה ליתר הרשויות המקומיות —
הצעתו של חבר-הכנסת חביב שמעוני. רשות הדיבור
לחבר-הכנסת שמעוני.

חביב שמעוני (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש לה-
ציג לפניכם את מצב הדברים באשר לעלות המים
בירושלים העיר, מצב שאין להשלים עמו.

העובדות הן כדלהלן: מחלקת המים של עיריית
ירושלים מאורגנת כמשק סגור, כך שמשק המים העיר-
רוני צריך לשאת את עצמו. מכאן שיש צורך שית-
קים איוון בין ההכנסות של מחלקת המים העירונית
מאספקת המים לצרכנים לבין הוצאותיה. מחלקת ה-
מים של עיריית ירושלים מתנהלת בדרך זו כשתים-
עשרה שנה. מבחינה זו מהווה ירושלים חריג לגבי
כלל הרשויות המקומיות האחרות, למעט שתיים—שלוש
המתנהלות אף הן כמשק סגור. על כל פנים אין עיר
מעיה הגדולות של ישראל אשר מנהלת, דוגמת מח-
לקת המים של עיריית ירושלים, כמשק סגור.

לשיטה זו היתרונות שסדר הקדימויות הנקבע נו-
בע מצרכי משק המים העירוני ולא כחלק מקדי-
מויות התקציב העירוני הכולל.

מאז קום המדינה ועד לשנת התקציב 1974 צברה
מחלקת המים של עיריית ירושלים חוב מצטבר בסך
1.8 מיליון לירות. אולם מאז צברה המחלקה חוב
של כ-10 מיליון לירות, מהסיבות שיפורטו להלן.

באפריל 1975 פירסם שר החקלאות צו תקנות
בדבר תעריפי מים ברשויות המקומיות, י"ב ניסן
תשל"ה, ובו קבע את מחירי המים הכלל-ארציים לצר-
כנים. קביעה זו היתה עם תחולה רטרואקטיבית החל
מ-1 בדצמבר 1974. המחירים שנקבעו לצרכנים בצו
זה הם פרוגרסיביים. להלן המחירים שנקבעו בצו זה
תיקון שיחול בהם בקרוב לפי החלטה שנתקבלה בו-
עת הכספים של הכנסת אשר פורסמה עלידי שר
החקלאות.

בעד צריכת 8 מ"ק הראשונים לשנה משלמת ה-
משפחה 90 אגורות; מחיר העתיד יהיה 110 אגורות
ל-1 מ"ק. משפחה 5 בת 5 נפשות ויותר וזכתה בהק-
צאה נוספת של 3 מ"ק לכל נפש שמעל ל-4 נפ-

מלוא ההכנסות כפי שהן מתקבלות מהצרכן הפרטי. הנכון הוא שגם ברשויות המקומיות האחרות זוכים המוסדות והמפעלים הללו להנחה זו, אך בירושלים רבים מוסדות אלה מאשר במרבית הרשויות המקומיות האחרות.

קודם שהוצא הצו בדבר המחירים הכלל-ארציים לצרכן על-ידי שר החקלאות נקבעו מחירי הקנייה של המים לרשויות המקומיות על-ידי "מקורות". מחירים אלה הם שונים מרשות לרשות. לירושלים נקבע המ-חיר לפי 50 אגורות ל-1 מ"ק. היום המחיר הוא 60 אגורות ל-1 מ"ק. לרשויות האחרות נמכרו המים במ-חירים שנקבעו בין 30 ל-40 אגורות ל-1 מ"ק. כיום המחירים לרשויות אלה נעים בין 40 ל-50 אגורות ל-1 מ"ק.

נוסף על כך גבוהות ההוצאות של משק המים בירושלים מאשר ברשויות המקומיות האחרות, וזאת מסיבות גיאוגרפיות וטופוגרפיות כדלהלן: הימצא אותה של העיר ירושלים מרחק רב ממקורות המים שלה חייבה אותה לבנות מערכת איגום הגדולה בהר-בה מזו שבשאר ערי ישראל. מערכת האיגום האופ-ראטיבית של ירושלים היא כיום גדולה יותר מזו שבכל ערי ישראל גם יחד. עובדה זו גורמת להי-צאות קבועות גדולות, הוצאות פחת ובלאי, ומחייבת גם הקצאה של תקציבי אחזקה שוטפים גדולים.

ההבדל הטופוגרפי בין האזורים הבנויים ביר-ושלים גדול במיוחד ונע בין 660 מטר לבין 870 מטר. עובדה זו מחייבת את העיריה להוציא הוצאות גדו-לות ולהשקיע השקעות גבוהות לשם ויסות הלחצים, הגברתם וכיצא באלה. כלומר ההוצאות המשתנות, במיוחד על האנרגיה, גבוהות במיוחד.

ירושלים קנתה ב-1974/75 סך-הכל 27 מיליון מ"ק מים. בשנת 1975/76 היא קנתה בסך-הכל 30 מיליון מ"ק מים, ובשנת 1976/77 צפוי כי תקנה סך-הכל 31 מיליון מ"ק מים.

כתוצאה מעובדות אלה הצטבר בשנתיים האח-רונות החוב של כ-10 מיליון לירות לחובת מחלקת המים בירושלים.

מהנאמר אפשר להסיק את המסקנות הבאות: ירושלים קונה את המים במחיר הגבוה ביותר בישראל. הוצאותיה הקבועות והמשתנות כאחד, עקב הת-נאים הגיאוגרפיים והטופוגרפיים, הן מהגבוהות בי-ישראל. ירושלים מוכרת את המים במחיר הממוצע המשוקלל הכול ביותר, וזאת עקב רמת הצריכה הג-בוהה של התושבים, עקב נתונה הדמוגרפיים, כל-ומר המספר הגדול של המשפחות מרובות הילדים בעיר, ועקב הריכוז הגבוה יחסית של מוסדות ממשלה ומלו-ות בה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לאור האמור הנני מציע: לקבוע שבביל העיר ירושלים מחיר מים של 40 אגורות ל-1 מ"ק במקום 60 האגורות היום, שהן מעבר למחיר שמשלמות הרשויות המקו-מיות האחרות בישראל. בכך יקטנו הוצאות מחלקת המים בכ-6 מיליון לירות לשנה.

אלטרנטיבית הנני מציע: להשוות את מחירי הק-נייה של העיר ירושלים לאלה המוטלים על עיריית

שות. אני רוצה להעיר את תשומת-לבו של השר שתקנה זו אינה ידועה למשפחות הגדולות, וחשוב מאוד שהיא תובא לידיעתן על-מנת שיוכלו לנצל זאת, כי זה כרוך בהגשת בקשה בכתב, זה איננו אוטומאטי. כידוע מבורכת ירושלים במשפחות רבות הברוכות בילדים, והיא תופסת מבחינה זו את המ-קום הראשון בישראל.

בעד צריכה של 8 מ"ק הבאים משלמת המשפחה 110 אגורות ל-1 מ"ק; מחיר העתיד יהיה 140 אגו-רות ל-1 מ"ק. בעד הצריכה הנוספת המחיר הוא 220 אגורות ל-1 מ"ק; המחיר בעתיד יהיה 270 אגו-רות ל-1 מ"ק.

מכאן שכל גבוהה יותר התצרוכת הספציפית הנ-אמדת במ"ק מים לנפש, כן יהיה המחיר הממוצע המשוקלל לצרכן גבוה יותר, ולכן תהיה גם ההכ-נסה למחלקת המים של העיריה גבוהה יותר. הכ-נסה זו דרושה להחזקה השוטפת של המערכת ולצורך השקעות בה למען פיתוחה.

אם נשווה את המחירים הממוצעים המשוקללים בין הערים תל-אביב וירושלים נמצא כי במחיר הק-יים כיום, של 90 אגורות ל-1 מ"ק, או במחיר החדש של 110 אגורות ל-1 מ"ק, כ-50% של הצרכנים צור-כים צריכה כזאת בירושלים, ורק 25% בתל-אביב. במחיר של 110 אגורות ל-1 מ"ק היום, ובמחיר הע-תיד של 140 אגורות, כ-25% של הצרכנים צורכים צריכה זו גם בירושלים וגם בתל-אביב. אולם במ-חיר של 220 אגורות ל-1 מ"ק היום, וב-270 אגורות בעתיד, יש 25% של הצריכה בירושלים לעומת 50% של הצריכה בתל-אביב.

מכאן יוצא שהמחירים הממוצעים המשוקללים ל-צרכן הם כדלקמן: בתל-אביב, כיום — 160 אגו-רות; בעתיד — 197.5 אגורות. בירושלים, היום — 127.5 אגורות; בעתיד — 157.5 אגורות. ההבדלים בין המחירים הממוצעים המשוקללים שקיבלה מחלקת המים של עיריית ירושלים בעד 1 מ"ק לבין אלה שקיבלה מחלקת המים של עיריית תל-אביב הם אכן לרעת עיריית ירושלים כדלהלן: כיום ההפרש לרעת עיריית ירושלים הוא 32.5 אגורות ל-1 מ"ק, ובע-תיד — 40 אגורות ל-1 מ"ק.

לכך יש להוסיף שלוש עובדות. התצרוכת הספ-ציפית, כלומר מספר מ"ק לנפש לשנה בירושלים, היא מהנמוכות בארץ, ועומדת על פחות מ-80 מ"ק לשנה, לעומת 120 מ"ק לשנה בתל-אביב. שיעור המשפחות מרובות הילדים בירושלים הוא הגדול בישראל. הצריכה הביתית מהווה בירושלים כ-60% מכלל הצריכה, ולכן גדולה השפעתה על המחיר הממוצע המשוקלל לצרכן.

מוסדות החינוך, לרבות האוניברסיטה, מוסדות ה-ממשלה, בתי-המלון וההעשיה, משלמים בעד צריכת המים מחיר שהוא אטמה מהעלות הממוצעת לצרכן. מחירים אלה נעים בין 80 אגורות ל-1 מ"ק עד ל-130 אגורות ל-1 מ"ק במסגרת ההקצאה שלהם, ובעתיד יהיו המחירים 133 אגורות ל-1 מ"ק, ומעל להקצאה — 473 אגורות ל-1 מ"ק.

מכאן יוצא שלמעשה מסבסדת עיריית ירושלים את המוסדות האלה על-ידי כך שאין היא מקבלת את

חוברת כ"א, ישיבה רע"י, ח' אדר ב' תשל"ו (10 מארס 1976) —
— הצעות לסדר-היום (שמעוני, שחל, בורג) —

זה לעשות מה שצריך — שעניין ההקלות יהיה ברור. אם אני למד מדברי חברי-הכנסת שמעוני שבגוגע לכך יש עדיין ספקות, צריך לתת את ההוראה המתאימה על-מנת שמשפחה מרובת ילדים תדע את זכותה, תנצל אותה ותינה.

אני רוצה לומר שמשדד הפנים התחייב לכסות לעיריית ירושלים את ההפרש הנובע מהמחיר הנמוך יותר המשולם על-ידי עיריות אחרות. התחייבנו, על-מנת להשוות את המחיר עם הממוצע ביתר העיריות.

אני יכול להודיע לבית שמתקיים דיון עם שר החקלאות, דיון שהוא גם בתוך מסגרת הדיונים המתקיימים במועצת המים והוועדות השונות ומטרתם להביא להשוואה מוחלטת במחירי המים העירוניים המסופקים לכל הרשויות.

הואיל והמטרה שלנו רצויה, ואני מקווה שגם מעשינו רצויים, ועלימנא שהכנסת, דרך הוועדה, תוכל לשמוע יותר פרטים וללוות את הנושא החשוב לכולנו, ולא רק לתושבי ירושלים, כי זו הבירה שלנו, אני מציע לכנסת להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר מ. שחל:
לאיזו ועדה?

שרי-הפנים י. בורג:
אני מניח שלוועדת הפנים.

היו"ר מ. שחל:
על כך נאמר: ושאתם מים בממון.

חברי-הכנסת שמעוני, האם אתם מסכים להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה?

חכיב שמעוני (המערך):
כן.

היו"ר מ. שחל:
לפנינו הצעה אחת: להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

ה הצ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר מ. שחל:
תם סדר-היום. הישיבה הבאה ביום ב' הקרוב, י"ג באדר ב' תשל"ו — 15 במארס 1976. ישיבה זו בעילה.

תל-אביב. בכך תקטנה ההוצאות השנתיות של מחלקת המים בכ-3 מיליון לירות. את 3 מיליון הל"ר רות האחרות יהיה צורך לכסות על-ידי העלאת מחירי המים למוסדות ממשלתיים, למוסדות חינוך, לתעשייה ולבתי-מלון, והשוואתם למחיר המוטל על הצרכן הפרטי; כלומר, להעלות את תעריפי המים על כל הצרכנים, למעט הצרכנים הביתיים. בכך נסייע לעיריית ירושלים להעניק את שירות המים לצרכנים, לפתח את המערכת ולתחזקה ללא הפסדים, ונאפשר למחלקת המים לתפקד כמשק סגור בלא לערער את כלכלתה של העיר. אין עומדים כיום לרשות עיריית ירושלים מקורות כספיים המאפשרים לה להתמודד עם בעיית הגרעון, מה עוד שמגמת משרד הפנים לנהל את משק המים כמערכת כלכלית מאוזנת, המשלמת את הוצאותיה מהכנסותיה הבאות ממכירת מים.

אני מבקש לקיים על כך דיון בכנסת.

היו"ר מ. שחל:
רשות הדיבור לשר הפנים, לתשובה.

שרי-הפנים י. בורג:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תיתי לו לחברי-הכנסת שמעוני שהביא לפנינו את סוגיית המים ו"בצדק חון חשרת מים". ידוע שהברכה של "המור ציא מים מן הארץ" היא ברכה לא כל כך זולה ועור לה לעם ישראל בהרבה. נכון שעיריית ירושלים היא בין הרשויות המקומיות המשלמות את המחיר הגבוה ביותר שיש למים שמקבלים מ"מקורות", והמחיר ש"היא משלמת דומה למחיר של ערד, של צפת, של נצרת ועוד רשויות שהן באותו מצב גיאוגרפי וטרי פוגרופי.

מחיר המים האמיתי שעיריית ירושלים צריכה היה לה לשלם, אילו היתה צריכה לשלם, מגיע למעשה ל-121.5 אגורות לקוב. למעשה משלמת ירושלים אך ורק 60 אגורות לקוב, זה החצי, והיתרה בסך 61.5 אגורות מכוסה על-ידי קרן האיוון. כלומר, המחיר רים בירושלים יותר גבוהם, אבל בכל זאת נושא קרן האיוון בעול של 50% מן הפער. אלא מה? אף-על-פי שהכיסוי הזה הוא כיסוי משמעותי, נשאר עדיין פער בין מחיר המים לירושלים ומחיר אספקת המים לעיריות כמו תל-אביב או רמת-גן, המשלמות 50 אגורות לקוב ובלי שום השתתפות של קרן האיוון. זו עובדה.

בשעתו הקפדתי באופן מיוחד שמשפחה מרובת ילדים, שלמען נקיונה, למען ההיגיינה, למען האוכל שלה, למען החיים שלה ולמען הסטאנדארט שלה רי-

הישיבה נעלה בשעה 15:17.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות רע"ד-רע"ו

- א. חוק התקציב לשנת הכספים 1976, תשל"ו-1976 (קריאה ראשונה).
- ב. חוק תקציב הביניים לשנת הכספים 1976, תשל"ו-1976 (קריאה ראשונה).
- ג. חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (תיקון מס' 5), תשל"ו-1976 (קריאה ראשונה) — הצעת קבוצת חברי כנסת.
- ד. חוק לתיקון פקודת הבנקאות (מס' 11), תשל"ז-1975 (קריאה ראשונה).
- ה. חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 11), תשל"ז-1976 (קריאה ראשונה).
- ו. חוק המים (תיקון מס' 6), תשל"ו-1976 (קריאה ראשונה) — הצעת חברי-הכנסת צ. גרשוני.
- ז. חוק רשות לאומית לאנרגיה, תשל"ו-1975 (קריאה ראשונה) — הצעת חברי-הכנסת א. שכטרמן.
- ח. חוק המועצה לייצור ושיווק של ירקות (תיקון מס' 2), תשל"ז-1976 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ט. חוק מס שירותים (מוסדות בנקאיים וחברות בייטוח) (תיקון מס' 4), תשל"ו-1976 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- י. חוק לתיקון פקודת המתעסקים ברפואה (מס' 4), תשל"ו-1976 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- יא. שאלות ותשובות.
- יב. הצעות לסדר-היום.
- יג. שביחת הימאים — דיון.
- יד. חוק יסוד: החקיקה (קריאה ראשונה).
- טו. חוק החקיקה (הוראות מעבר), תשל"ו-1975 (קריאה ראשונה).
- טז. המצב במוסדות לילדים בארץ — דיון.
- יז. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 24), תשל"ו-1976 (קריאה ראשונה).
- יח. חוק מלווה בטחון (מפעלים מאושרים) (תיקון מס' 2), תשל"ו-1976 (קריאה ראשונה).
- יט. חוק עידוד החסכון, הנחות ממס הכנסה וערבות למלווה (תיקון מס' 4), תשל"ו-1976 (קריאה ראשונה).
- כ. המצב בענף התיירות בישראל — דיון.
- כא. שידורים בטלוויזיה הפוגעים במוראל הציבור — דיון.
- כב. הודעת הממשלה בדבר ההחלטה להפסיק את פעילותו של מפעל מכרות הנחושת תמנע — דיון.
- כג. חוק לתיקון פקודת ביטוח רכב מגועי (סיכוני צד שלישי) (מס' 3), תשל"ו-1975 (קריאה ראשונה).
- כד. חוק שירות הציבור (מתנות), תשל"ה-1975 (קריאה ראשונה).
- כה. חוק בתי המשפט (תיקון מס' 5), תשל"ג-1973 (קריאה ראשונה).
- כו. חוק התביעות של קרבנות השואה (הסדר הטייפל) (תיקון מס' 5), תשל"ג-1973 (קריאה ראשונה).
- כז. חוק לתיקון פקודת הטלגראף האלחוטי, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- כח. היקפן של השקעות במפעלים פטרוכימיים — דיון.
- כט. הדרכים לביצוע המלצות ועדת ראש הממשלה לנוער במצוקה — דיון.
- ל. השבתת נמל אשדוד — דיון.
- לא. סחבת בבתי המשפט — דיון.
- לב. פיטורי עובדים דרוזים בנמל חיפה — דיון.
- לג. מעמד האשה בישראל — דיון.
- לד. עליית יהודים מארצות המערב וקליטתם — דיון.
- לה. בעיית העובדים היומיים — דיון.
- לו. ייקור דירות לזוגות צעירים ולעולים חדשים על ידי העלאת מחירי הקרקעות — דיון.
- לז. אחריותה ומדיניותה של מדינת ישראל לגבי יהודי התפוצות — דיון.
- לח. התנחלויות בשומרון — דיון.
- לט. שיבוש הלשון העברית בדיבור בפומבי ובכלי התקשורת וחובת חברי הכנסת — דיון.
- מ. פיתוח קשרים עם הקהילה האירופית והיערכות המשק לקראת ביטול מכסים על המוצר האירופי — דיון.
- מא. דיון במועצת הבטחון בהשתתפות נציג אירגון המרצחים — דיון.
- מב. דיוני מועצת הבטחון וההשלכות על הטיפול בסיכסוך הישראלי-ערבי — דיון.
- מג. הצורך להכליל את מורשת התרבות של עדות המזרח בתכניות הלימודים ובספרי הלימוד — דיון.
- מד. הגברת הפיקוח למגיעת מקרי שחיתות שפשו בקרב החברה בישראל — דיון.
- מה. חוק שירות המדינה (משמעת) (תיקון מס' 5), תשל"ו-1975 (קריאה ראשונה).
- מו. חוק השופטים (תיקון מס' 4), תשל"ה-1975 (קריאה ראשונה).
- מז. חוק רישוי בעלי מלאכה, תשל"ה-1975 (קריאה ראשונה).

- מח. חוק החוזים האחידים (תיקון מס' 2), תשל"ה—1975 (קריאה ראשונה).
- מט. חוק כפיית פסקי דין, תשל"ד—1973 (קריאה ראשונה).
- נ. אי-קיום המלצות ועדה של הכנסת בדבר הסעת חינוג לחיילים בתחבורה הציבורית — דיון.
- נא. חוק קרן המדע הדו-לאומית, תשל"ו—1976 (קריאה ראשונה).
- נב. חוק מס קנייה (סחורות ושירותים) (תיקון מס' 6), תשל"ו—1976 (קריאה ראשונה).
- נג. חוק אזורי נמל חפשיים (תיקון), תשל"ו—1976 (קריאה ראשונה).
- נד. הצעות סיעות הליכוד וחזית דתית תורתית שלא יחול דין רציפות על הצעת חוק האיגוד השי-תשל"ב—1971.
- נה. חוק שיפוט בענייני התרת נישואין (מקרים מיוחדים) (תיקון), תשל"ב—1972 (קריאה ראשונה).
- נו. חוק לתיקון פקודת המבחן (מס' 2), תשל"ב—1972 (קריאה ראשונה).
- נז. חוק לתיקון פקודת הדרכים ומסילות הברזל (הגנה ופיתוח) (מס' 4), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
- נח. חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 7), תשל"ו—1976 (קריאה ראשונה).
- נט. חוק ההתיישבות החקלאית (סייגים לשימוש בקרקע חקלאית ובמים) (תיקון), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
- ס. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (הג-בלת התנועה של כלי רכב), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה) — תשובת השר.
- סא. חוק מס מכירת צמודים, תשל"ו—1976 (קריאה ראשונה).
- סב. חוק דיני עונשין (בטחון המדינה, יחסי חוץ וסודות רשמיים) (תיקון מס' 2), תשל"ל—1970 (קריאה ראשונה).
- סג. הצעות חוק של חברי כנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות רע"ד—רע"ו

- 570—580. ח. קורפו (הליכוד): תקינות הניהול במשרד האוצר.
581. ש. ארבל-אלמוזלינו (המערך): הרחבתו והעמקתו של החינוך המקצועי.
582. הצורך בפיתוחם ובהרחבתם של שדות התעופה בצפון הארץ — הצעת חברי-הכנסת א. גיבלבר, י. שריד.
583. פ. גרופר (הליכוד): היצוא החקלאי ומדיניות התורה בלה האווירית של משרד התחבורה.
584. ח. שמעוני (המערך): השוואת מחיר המים בבירה ליתר הרשויות המקומיות.
- 576—577. עיסקת נשק מצרים—ארצות-הברית — הצעות חברי-הכנסת י. בן-מאיר, ח. לנדאו, י. שער, מ. פעיל.
577. ז. שובל (הליכוד): הגילויים על הסכמים חשאיים במסגרת הסדר הביניים הפוגעים בבטחונה של ישראל.
578. י. תמיר (הליכוד): תכונה מלחמתית של שכ-נינו.
579. א. לין (הליכוד): הצורך בקביעת יעדים מדיניים של ישראל נוכח אפשרות של פריצת מלחמה.

ג. הצעת חוק המועצה לייצור ושיווק של ירקות (תיקון מס' 2), תשל"ו—1976

1. הוספת סעיף 28א
- אחרי סעיף 28 לחוק המועצה לייצור ושיווק ירקות, תשי"ט—1959¹, יבוא:
- 28א. איסור השמדת עודפי ירקות
- (א) לא יושמדו עודפי ירקות בכמויות בלתי סבירות אלא בהיתר מאת שר החקלאות או המנהל הכללי של משרד החקלאות, והיתר כזה לא יינתן אלא אם שוכנע נותנו כי לא נמצא להם שימוש לכל מטרה מועילה; ראה השר או המנהל הכללי כי בנסיבות הקיימות אותה עת ניתן להשתמש בעודפי הירקות למטרות סעד, רשאים הם שלא לתת היתר כאמור.
- (ב) לעניין סעיף קטן (א) —
- (1) שר החקלאות יקבע בתקנות, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת, כמויות בלתי סבירות של עודפי ירקות;
- (2) שר הסעד יקבע מטרות סעד בהודעה שתובא לידיעת ועדת הכלכלה של הכנסת.
- (ג) שר החקלאות רשאי לאצול סמכותו לפי סעיף קטן (א) לסגן מנהל כללי או למנהל אזורי של משרד החקלאות.
- (ד) לא נתן שר החקלאות או המנהל הכללי של משרד החקלאות היתר לפי סעיף קטן (א)

(ה) שר החקלאות ושר הסעד ידווחו לוועדת הכל-
כלה של הכנסת אחת לשישה חודשים בדבר
ביצוע הוראות סעיף זה."

מחמת שראה שניתן להשתמש בעודפי היר-
קות למטרת סעד, יקבע שר הסעד, בתיאום
עם שר החקלאות, את סדרי החלוקה של עוד-
פי הירקות.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

להם שימוש לכל מטרה מועילה, לרבות
מטרת חסד."

(2) סעיף קטן (ד) ינוסח כך :

"(ד) שר החקלאות, בתיאום עם שר הסעד,
יבצע חלוקת עודפי הירקות למטרת
סעד."

(3) סעיפים קטנים (ג) עד (ה) יסומנו כסידרם
(ב) עד (ד).

לסעיף 1

א. שכטרמן מציע :

(1) במקום סעיפים קטנים (א) ו-(ב) יבוא :

"(א) לא יושמדו עודפי ירקות אלא בהיתר
מאת שר החקלאות או המנהל הכללי
של משרד החקלאות והיתר כזה לא ייב-
תן אלא אם שוכנע נותנו כי לא נמצא

ד. הצעת חוק מס שירותים (מוסדות בנקאיים וחברות ביטוח) (תיקון מס' 4), תשל"ו—1976

1. תיקון סעיף 1

שנתן לו, בין במישרין ובין בעקיפין,
כדמי עמלה ותשלומים אחרים כיוצא בא-
לה, לרבות החזר הוצאות;"

בסעיף 1 לחוק מס שירותים (מוסדות בנקאיים
וחברות ביטוח), תשל"ג—1973¹ (להלן — החוק העי-
קרי), במקום פסקה (3) יבוא :

"(3) "הכנסת עבודה" — למעט —

(א) תשלומים שניתנו לעובד לכיסוי הוצאו-
תיו בשל החזקת רכב וכן שוויו של
שימוש ברכב שהועמד לרשותו של
עובד ;

(ב) תשלומים שניתנו לעובד לכיסוי הוצאו-
תיו בשל החזקת טלפון במקום מגו-
ריו ;

(ג) הכנסת עבודה כאמור בסעיף 3(ט) לפ-
קודה ;

אך לרבות קיצבה, ולגבי מבטח — גם
לרבות 35% מעמלת ביטוח ; לעניין זה,
"עמלת ביטוח" — סכומים ששילם מב-
טח בשנת המס לסוכן ביטוח והטבות

2. תיקון סעיף 2

בסעיף 2(ב) לחוק העיקרי, במקום "ובשנות המס
1974 ו-1975 הוא 5%" יבוא "בשנת המס 1974 הוא
5% ובשנת המס 1975 הוא 7.5%".

3. תיקון סעיף 4

במקום סעיף 4(א)(3) לחוק העיקרי יבוא :

"(3) החייב במס שירותים לשנת המס 1975 ישלם
ארבע מקדמות, כל אחת מהן בשיעור המ-
פורט להלן מההכנסות לפי סעיף 2 בשנת
המס הקודמת :

(א) ב-10 ביולי וב-10 בספטמבר — 2% ;

(ב) ב-10 בדצמבר — 2.5% ;

(ג) ב-10 במאס — 3.25%."

¹ ס"ח תשל"ג, עמ' 147 ; תשל"ד, עמ' 60 ; תשל"ה, עמ' 31, עמ' 150.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 3

לסעיף 2

י. פלומין מציע :

י. פלומין מציע :

במקום "7.5%" יבוא "5.6%".

א. לבנבראון מציע :

במקום "7.5%" יבוא "12%".

מ. פעיל מציע :

במקום "7.5%" יבוא "10%".

במקום "3.25%" יבוא "2%" ואחריו יבוא
"ובלבד שבמקום תשלום כאמור רשאי החייב
במס שירותים לשנת המס 1975 להגיש דיון
וחשבון על המס המגיע ממנו לשנת המס
1975 על פי הדין וחשבון שהגיש לפי סעיף
131 לפקודת מס הכנסה ולהשלים את יתרת

א. לכנבראון מציע :

במקום "2%" יבוא "4%", במקום "2.5%" יבוא "4%", ובמקום "3.25%" יבוא "3%".

ה. מסקנות ועדת העבודה בדבר זירוז הקמתו של מרכז עירוני-תעשייתי ברמת-הגולן והרחבתו ; קצב הבנייה באופירה וברמת-הגולן

בים הקיימים ברמת-הגולן הגיע בשנה שעברה ליותר מ-18 מיליון לירות. עלי-פי תכניות ותחזיות של המ-שקים עצמם יגיע הייצור שלהם בשנה הבאה ל-215—220 מיליון לירות.

הוועדה בדעה כי ביסוס הישובים הקיימים כיום ובניית ישובים חדשים ברמת-הגולן הם צורך לאומי עליון בשעה זו. הוועדה בדעה, כי משימה זו היא בהחלט אפשרית מאחר שנוצרה שם תשתית כלכלית איתנה, שעליה מתקיימים כבר 20 ישובים.

4. נושא בפני עצמו הוא הקמת "מרכז עירוני תעשייתי" ב"קצרין". נמסר לוועדה כי ועדת שרים לענייני התיישבות, בישיבתה מיום 13 בנובמבר 1973, החליטה על הקמת המרכז הנדון והטילה על משרד השיכון את האחריות הכוללת להקמת המרכז.

תכנית המיתאר אושרה סופית בוועדת בניין ערים במאס 1975, התכנית המפורטת ל-200 יחידות דיור ולמבני ציבור הושלמה והוחל בביצועה.

כן נמצאת בשלבי ביצוע רשת כבישים פנימית לשכונה הראשונה.

לוועדה נמסר כי התכנית התקציבית עד לסוף שנת 1975 מאפשרת הפעלת 200 יחידות דיור ; בית-ספר ל-12 כיתות ; 2 כיתות גן-ילדים ומבני ציבור אחרים וכן השירותים הציבוריים הדרושים, כגון חנויות, מועדון, משרדים, בית-ספר, מרפאה וכן מק-לטים, מיתקני בטיחות ; תשתית ביישוב (ביוב, מים, הכשרת שטח) וכן תשתית לאזור התעשייתי שאותר בקרבת המרכז העירוני. כן נמסר לוועדה כי לשנת הכספים 1976 מתקצבות 100 יחידות דיור נוספות.

הוועדה סבורה כי הקמת מרכז עירוני תעשייתי מטבעו מצריך תשתית גדולה יותר מסדר-גודל של 200 יחידות דיור מכפי שמתבצע כדי לאפשר הת-פתחות מהירה יותר והספקת שירותים נאותים הדרו-שים לתושבים עצמם ולאוכלוסיית הישובים הסובבים אותו. הוועדה סבורה, כי מאחר שתכנית המיתאר מחו-שבת ל-700 יחידות דיור, יש להשלים בשנת 1976 את התשתית שתאפשר הקמת 400 יחידות דיור נו-ספות ובעתיד הקרוב.

נוכח זאת הוועדה בדעה כי הכרחי להקצות את המשאבים הכספיים הנחוצים, שכבר בשנת התקציב ה-באה יאפשרו הנחת יסודות לבניית 300 יחידות מגו-רים נוספות ב"קצרין".

הוועדה רושמת לפניה את הודעת ראש המינהל לבנייה כפרית כי ההרשמה לאיכלוס "קצרין" תחל בחו-דש מאי 1976.

המס המגיע ממנו לא יאוחר מיום כ"ג באדר ב' תשל"ו (25 במאס 1976).

מליאת הכנסת העבירה ביום י"ח בסיון תשל"ה (28 במאי 1975) לדיון בוועדת העבודה הצעה לסדר-היום שהגיש חבר-הכנסת א. לבני בדבר מצב הבנייה באופירה וברמת-הגולן. כן העבירה המליאה ביום ח' בתמוז תשל"ה (17 ביוני 1975) לדיון בוועדה הצעה לסדר-היום שהגיש שר הסעד דהיום, חבר-הכנסת ז. המר, בדבר זירוז הקמתו של מרכז עירוני-תעשייתי ברמת-הגולן והרחבתו. מאחר שיש חפיפה בין שני הנושאים הנזכרים לעיל שהגישו חברי כנסת שונים, החליטה הוועדה לשלבם בדיון אחד.

הוועדה הקדישה לנושא זה מספר ישיבות, ובמ-הלכן שמעה את שר-השיכון מר א. עופר ואת נציגי משרדו ; את נציגי המחלקה להתיישבות של הסוכ-נות היהודית ואת ועד ישובי רמת-הגולן. כן ערכה הוועדה בימים (1—2 בפברואר 1976) סיור לימודי ראת הכנת המסקנות, ובהודמנות זו היא ביקרה ברוב הישובים שהוקמו ובאלה הנמצאים בשלבי הקמה. הור עדה נפגשה עם המתיישבים ועמדה מקרוב על בע-יותיהם, התלבטויותיהם והישיגיהם.

בתום הדיונים והפגישות שקיימה עם נציגי הישר-כים ולאחר עיון בנתונים שנמסרו לה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות :

1. הוועדה רושמת לפניה את הודעת שר השי-כון כי מתוך 4,000 יחידות דיור שנבנו בישובים כפ-ריים מאז מלחמת ששת-הימים — למעלה מ-1,500 יחידות דיור נבנו ונמצאות בשלבי בנייה שונים בר-מת-הגולן. כן הוסיף השר, כי ברמת-הגולן הושקעו בבניית ישובים כפריים 300 מיליון לירות, לערך, ל-עומת 360 מיליון לירות בשאר הישובים. ובנוסף לכך נמצא בהקמה המרכז העירוני-תעשייתי "קצרין" ובו 200 יחידות דיור, מבני ציבור, תשתית, מקלט וכ-דומה בהיקף ובהשקעה נוספת של 100 מיליון ל-רות, לערך.

2. לוועדה נמסר כי בין השנים 1972—1975 גד-לה אוכלוסיית רמת-הגולן מ-1,000 תושבים ל-3,000, היינו גידול פי שלוש במספר התושבים.

הוועדה תובעת מכל הגורמים הנוגעים בדבר לה-ביא לגידול נוסף באוכלוסיית רמת-הגולן, כך שתוך שלוש השנים הקרובות יגיע מספרה ל-10,000 נפש.

ראש המינהל לבנייה כפרית במשרד השיכון, מר ש. אבני, מסר לוועדה נתונים שלפיהם מסתבר שעם השלמת איכלוס התבים הנמצאים כיום בשלבי בנייה שונים ניתן יהיה להכפיל את האוכלוסיה הקיימת כיום ברמת-הגולן, היינו להגיע ל-6,000 נפש.

3. לוועדה נמסר באמצעות מנהל חבל הגליל בסוכ-נות היהודית, מר א. נחמני, כי הייצור של 20 הישר-

נמסר לוועדה, כי בכל המשקים ברמת הותקנה רשת טלפונים תת-קרקעית לשעת-חירום במקלטים. המשקים נדרשים לשלם למשרד התקשורת דמי אחזקה של השלוחות למקלטים, לפי הפרוט כדלקמן:

סך 12 לירות לחודש לשלוחות עד 100 מטר;

סך 24 לירות לחודש לשלוחות עד 500 מטר;

סך 48 לירות לחודש לשלוחות מעל 500 מטר; וכן תשלום של 5 לירות לחודש לכל מעגל פנוי במרמת-הגולן.

היות וברוב המשקים מרבית השלוחות הן במרחק מעל ל-100 מטר, הם נאלצים לשלם בעד השלוחות סכום נכבד. יש משקים שבהם קיימות 40 שלוחות ולפיכך הם נאלצים לשלם 960 לירות לחודש; (40 כפול 24 לירות — 960 לירות).

הוועדה סבורה, כי האגרה שקבע משרד התקשורת לתשלום בעד שלוחות נפרדות, אפשר שהיא מוצדקת לגבי אזורים אחרים של הארץ, אך לא לגבי רמת-הגולן.

הוועדה קוראת למשרד התקשורת לבדוק סוגיה זו ברוח אוהדת ולהביא בסופו של דבר לביטול האגרה לשלוחות נוספות במקלטים בכל ישובי רמת-הגולן.

13. הוועדה תובעת ממשרד התחבורה לשפר את סדרי התחבורה הציבורית לרמת-הגולן ובתוכה.

בעת סיור הוועדה נמסר לה על-ידי המתיישבים כי השירות של "אגד" ברמת-הגולן הלך והצטמצם. לאחר מלחמת יום-הכיפורים ירדה תדירות הנסיעות של "אגד" משש נסיעות ביום לשתיים. יתירה מזאת, המ"חיים עלו יחסית יותר מאשר ביתר חלקי הארץ.

14. הוועדה מוצאת לנכון בהערכה את העבודה המאומצת שהשקיעה מחלקת העבודות הציבוריות בפיתוח ובשיפוץ עורקי דרכים ראשיים ברמת-הגולן ודרכי גישה פנימיים.

עם זאת פונה הוועדה לשר העבודה ומבקשת את ביצוע חיבור הכביש ממסעף רמות ועד "אגד" אריק". בשלב ראשון תובעת הוועדה לתת דחיפות לקטע המוביל למעלה-גמלא.

15. הוועדה רואה חובה נעימה לציין בקורת-רוח את ההישגים הפיזיים והמרשימים שנעשו עד עתה ברמת-הגולן. בראש וראשונה מברכת הוועדה את המת-יישבים הצעירים העושים במלאכה ורושמים דף היסטורי חשוב בתולדותנו.

כן מציינת הוועדה בסיפוק רב את עזרתם ועזרתם של המוסדות השונים המלווים את הישובים, ואילו לא עזרתם לא ניתן היה להגיע לתוצאות כה חיוביות.

יצוין, כי עזרת המוסדות אינה מתבטאת בסיוע חמרי בלבד כי אם גם בליווי האישי שהם מעניקים ובמיוחד נציגי המחלקה להתיישבות ונציגי משרד התיישבות, הנהנים מאמנם המלא של נציגי הישובים והעושים עבודתם במסירות ובנאמנות.

הוועדה פונה למשרד השיכון לעשות את מירב המאמצים כדי לזרז את איכלוס "קצרין".

5. הוועדה קוראת לממשלה להפוך את ארבעת המאחזים: אודם, יהונתן, שעל ומורדות שהוקמו לא-חרונה על-פי החלטתה היא, בהקדם ליישובי קבע.

6. הוועדה מוצאת לנכון לציין בהערכה את משרד השיכון על רמת התיכונן הגבוהה של בתי המגורים ומבני הציבור שהוקמו בישובים החדשים ברמת-הגולן. היקף הביצוע של הבנייה במשך חמש השנים האחרונות היה גדול. הוכנה גם תשתית רחבה ברמה גבוהה המיועדת להיקף בנייה גדול יותר.

הוועדה קוראת למשרד השיכון ולשר הגורמים להשלים את הבנייה בישובי הגולן בהתאם לתכניות המאושרות ולצרכי האיכלוס.

הוועדה פונה לשר השיכון וקוראת לו לש-מור גם בשנת התקציב של 1976 על היקף בנייה דוגמת 1975 ובאותה רמה, חרף קיצוצי התקציב הצפויים להתחלות חדשות בבנייה.

7. הוועדה מציינת בסיפוק רב כי שיטת המחלקה להתיישבות של הסוכנות היהודית בהקמת הישובים ברמת-הגולן הביאה לכך שיישובים שהוקמו רק לפני 5 או 6 שנים מרגישים עצמם מחוזקים מבחינה כלכלית וכשרים לצאת לביסוס. זו תופעה חדשה, דבר שבמקומות אחרים בארץ הצריך זמן ממושך יותר.

השיטה הנוכחית של המחלקה להתיישבות חייבה השקעת אמצעים מאסיביים שהוענקו ליישובי רמת-הגולן לן והיא אשר תרמה ליצירת עובדה זו.

8. הוועדה רושמת לפניה את הודעת מנהל חבל הגליל, כי הוחל בפיתוח רמת-הגולן, בדרומה ובצפונה, עקב פוטנציאל קרקע ומים המצויים שם. עתה עוסקת המחלקה להתיישבות בפיתוח כפרי באזור המר-נו, התכניות בחלקן מגובשות ובחלקן האחר נמצאות בתהליך גיבוש סופי.

9. הוועדה רושמת לפניה את הודעת ראש המינהל לבנייה כפרית, כי עם קבלת אישורו של משרד החינוך והתרבות לתכנית משרד השיכון לבניית בית הספר האזורי בחשפין — יוחל מיד בבנייתו. מבחינת משרד השיכון בניית בית-הספר מתקצבת.

10. הוועדה פונה למשרד התקשורת ותובעת ממנו לשפר את סדרי הקשר הטלפוני בישובי רמת-הגולן. בעבר והן בעת הסיור בישובים נמסר לוועדה על תקלות חוזרות וגשונות בקשר הטלפוני.

11. הוועדה בדעה כי יישובי רמת-הגולן ראויים לקשר טלפוני תקין ומסודר עם כל חלקי הארץ וכן עם ארצות שמעבר לים. מצויים בישובים תושבים שלהם בני משפחה בחוץ-לארץ ויש לאפשר להם קשר טלפוני תקין אתם.

12. כן קוראת ועדת העבודה למשרד התקשורת לבדוק את עניין התשלום הקבוע שחייבים לשלם היישובים ברמת-הגולן בעד שלוחות טלפונים במקלטים.

3. הוועדה רשמה לפניה את הודעת נציג משרד השיכון ולפיה משתמע כי קצב הבנייה באופירה אמנם הוחל בו באיטיות בשל תנאי האקלים השונים מיתר חלקי הארץ ותנאים אחרים המיוחדים לאזור והם מייקרים את עלות הבנייה יותר מאשר במרכז הארץ.

4. כן מסר נציג משרד השיכון כי משרדו החל בבניית 90 יחידות בתי מגורים באופירה בשנת 1972, ובתים אלה נמצאים כיום בשלבי סיום. בשל התנאים המיוחדים השוררים שם קצב הבנייה הוא איטי יותר מאשר במקומות אחרים ברחבי המדינה. עוד אמר נציג משרד השיכון כי למרות הפירסומים להרשמה למגורים שנעשים באופירה, מספר הנרשמים הגיע ל-40 איש, רובם בעלי משפחות קטנות.

5. כן רשמה לפניה הוועדה את הודעתו של שר השיכון בעת ביקורו בימים אלה באזור מרחב שלמה כי השנה יוחל במרחב ובמרחב באופירה בתהליך פיתוח מזורז.

6. הוועדה סבורה כי לאחר פינוי חלקו המערבי של חצי האי סיני מכוחות צה"ל יש לרכז את מלוא המאמצים הממלכתיים להגברת קצב הבנייה באופירה ולהמשך פיתוחה.

7. הוועדה תובעת כי יורחבו באופירה מקורות תעסוקה כתנאי הכרחי להגדלת האוכלוסיה שם.

8. הוועדה פונה לכל הגופים הממלכתיים והציבוריים העוסקים בפיתוח אופירה ובהגדלת מספר תושביה להגביר את הפירסום בעתונות ובכלי תקשורת אחרים כדי לעודד ולמשוך כוחות צעירים לשם.

16. ועדת העבודה רואה, מבחינתה היא, במסגרת קנות אלו אחד מסימני הדרך המלווה את התפתחות ההתיישבות ואיכלוס רמת-הגולן. הוועדה תוסיף ללוות מקרוב את התפתחותם והגדלת מספרם של ישובים אלו ותבקש שידווח מדי פעם בפעם על הנעשה בנושאים הללו.

כן נתקבלו מסקנות לגבי התפתחות הבנייה באופירה:

1. הוועדה מציינת בסיפוק את התנופה שניתנה להגברת הבנייה באופירה מאז ביקור ראש הממשלה שם בחודש יולי 1975.

לוועדה נמסר, כי מאז ביקור ראש הממשלה חלו מספר התפתחויות משמעותיות באופירה. לדוגמה, השתכנו במקום 80 משפחות ולהן 114 ילדים מגיל פער טון ועד כיתה ז'. כן מתגוררים שם אורחים עובדי צה"ל. כלל מספר התושבים באופירה מגיע כיום ל-500 נפש.

הוועדה רשמה לפניה את הודעת ראש הממשלה אשר ניתנה בעת ביקורו באזור, כי עד מחצית שנת 1977 ייבנו באופירה 500 יחידות דיור ל-500 משפחות (המספר אינו כולל רווקיות).

2. ראש המינהל לפיתוח מרחב שלמה, מר ר. אלוני, מסר לוועדה כי הנחת קו מים מא-טור לאופירה יושלם בחודש יולי 1977. כן מסר מר אלוני כי הוחל לאחרונה בהקמת תחנת-כוח להספקת חשמל מקומית. זביצוע יושלם תוך שלוש שנים. להלן נמסר כי מצויים במקום: בית-ספר שדה, בתי-מלון ואכסניית-נוער.

סיכום הישיבות

הוחלט: להעביר את שני החוקים לוועדת הכספים.

ו. שר-האוצר י. רבינוביץ הביא לקריאה ראשונה חוק לתיקון פקודת הבנקאות (מס' 11), תשל"ו-1975: בוויכוח השתתפו: י. בדר, ח. קורפו, ע. נוף, א. לבנבראון, י. פלומין, א. אפרת. שר האוצר השיב למתווכחים.

הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הכספים.

ז. שר-האוצר י. רבינוביץ הביא לקריאה ראשונה חוק מס קנייה (סחורות ושירותים) (תיקון מס' 6), תשל"ו-1976. בוויכוח השתתפו: ח. קורפו, י. פלומין.

הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הכספים.

ח. שר-האוצר י. רבינוביץ הביא לקריאה ראשונה חוק מס מכירת צמודים, תשל"ו-1976. בוויכוח השתתפו: י. בדר, א. אפרת, ח. קורפו, י. פלומין, ז. שובל.

ט. שר-האוצר י. רבינוביץ הביא לקריאה ראשונה חוק אזורי נמל חפשיים (תיקון), תשל"ו-1976.

הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הכספים.

י. שר-האוצר י. רבינוביץ הביא לקריאה ראשונה חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 24), תשל"ו-1976; חוק מילווה בטחון (מפעלים מאושרים) (תיקון מס' 2), תשל"ו-1976; חוק עידוד החסכון, הנחות ממס הכנסה וערבות למילווה (תיקון מס' 4), תשל"ו-1976. בוויכוח השתתפו: י. בדר, י. פלומין. הוחלט: להעביר את שלושת החוקים לוועדת הכספים.

יא. שר-המשפטים ח. י. צדוק השיב על 2 שאלות של חברי-הכנסת: מ. חריש, א. הרליץ. שר-הבריאות ו. שם-טוב השיב על 15 שאלות של חברי-הכנסת: י. בארי, ש. ארבל-אלמוזי לינו, א. אולמרט, נ. קצב, ז. שובל, א. הרליץ, ה. זיידל, ג. פת, י. מ. אברמוביץ, ד. קורן, ב. מואב.

שר-התינוך-והתרבות א. ידלין השיב על 4 שאלות של חברי-הכנסת: ש. ארבל-אלמוזי לינו, א. הרליץ, א. לבנבראון, נ. אליעד.

ישיבה רע"ד (ח' באדר ב' תשל"ו — 10 במארס 1976)

היו"ר — ש. ז. אברמוב; מ. שחל.

א. י. בן-מאיר ח. לנדאו, י. שערי ומ. פעיל הגישו הצעות (נפרדות) לסדר-היום בדבר עיסקת נשק מצרים-ארצות-הברית. ראש-המשלה י. רבין הישיב להצעות.

הוחלט: להעביר את הנושא לוועדת החוץ והבטחון.

ב. ז. שובל הגיש הצעה לסדר-היום בדבר הגילויים של הסכמים חשאיים במסגרת הסדר הביניים הפוג-עים בבטחונה של ישראל. ראש-המשלה י. רבין

ישיבה רע"ד (ו' באדר ב' תשל"ו — 8 במארס 1976):

היו"ר — י. ישעיהו; פ. שינמן.

א. סגן מוזכיר הכנסת ש. יעקבסון הודיע על המסכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ב. בהמשך הדיון על חוק התקציב לשנת הכספים 1976, תשל"ו-1976, וחוק תקציב הביניים לשנת הכספים 1976, תשל"ו-1976, קריאה ראשונה, השתתפו: מ. פעיל, א. רונן, ע. הדר (הורביץ), א. נמיר, ש. אלוני, ש. לוי, א. אליאב, י. מור דעי, ח. שמעוני.

ג. סגן מוזכיר הכנסת ש. יעקבסון הודיע על המסכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ד. צ. גרשוני הביא לקריאה ראשונה חוק המים (תיקון מס' 6), תשל"ו-1976. בוויכוח השתתפו: מ. דרובלס, א. אבטבי, פ. גורפר, י. כהן, ד. קורן. צ. גרשוני השיב למתווכחים.

הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הכלכלה.

ה. שר-הבטחון ש. פרס השיב על 15 שאלות של חברי-הכנסת: י. דרניצקי (יודין), י. בארי, י. תמיר, מ. פעיל, א. אבטבי, ע. נוף, ת. טובי, ב. מואב.

סגן שר התקשורת א. מויאל השיב על 9 שאלות של חברי-הכנסת: ע. נוף, ש. אלוני, פ. גורפר, ש. ארבל-אלמוזי לינו, א. לבנבראון, ב. מואב, א. אפרת, ד. קורן.

ישיבה רע"ה (ז' באדר ב' תשל"ו — 9 במארס 1976):

היו"ר — א. גיבלבר; ש. ז. אברמוב; י. ישעיהו.

א. סגן מוזכיר הכנסת ש. יעקבסון הודיע על המסכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ב. א. אנקוריון (יו"ר ועדת הכנסת) הודיע על העברת הצעה לסדר-היום לוועדה המתאימה.

ג. י. הורביץ (יו"ר ועדת הכלכלה) הביא לקריאה שנייה חוק המועצה לייצור ושיווק של ירקות (תיקון מס' 2), תשל"ו-1976. בוויכוח השתתפו: ש. ארבל-אלמוזי לינו, י. הורביץ, ש. לוי.

הוחלט: לקבל את החוק.

ד. י. קרגמן (יו"ר ועדת הכספים) הביא לקריאה שנייה חוק מס שירותים (מוסדות בנקאיים וחברות ביטוח) (תיקון מס' 4), תשל"ו-1976. בוויכוח השתתפו: י. פלומין, א. לבנבראון, מ. פעיל, י. קר-גמן השיב למתווכחים.

הוחלט: לקבל את החוק.

ה. בהמשך הדיון על חוק התקציב לשנת הכספים 1976, תשל"ו-1976, וחוק תקציב הביניים לשנת הכספים 1976, תשל"ו-1976, קריאה ראשונה, השיב שר-האוצר י. רבינוביץ למתווכחים.

- השיב להצעה. י. הורביץ הציע להעביר את הנד"ש לועדה.
- הוחלט: לא לכלול את הנושא בסדר-היום.
- ג. תמיר הגיש הצעה לסדר-היום על תכונה מל-חמתית של שכנינו; א. לין הגיש הצעה לסדר-היום בדבר הצורך בקביעת יעדים מדיניים של ישראל נוכח אפשרות של פריצת מלחמה. ראש-המשלה י. רבין השיב להצעות. א. לבנבראון הציע לא לכלול את ההצעות בסדר-היום.
- הוחלט: להעביר את שני הנושאים לוועדת החוץ והבטחון.
- ד. קורפו הגיש הצעה לסדר-היום בדבר תקינות הניהול במשרד האוצר. שר-האוצר י. רבינוביץ השיב להצעה.
- ה. יושב-ראש הישיבה מ. שחל קידם בדברי ברכה את חברי המשלחת המסחרית מרומניה.
- ו. בהמשך הדיון בהצעה לסדר-היום שהגיש חבר-הכנסת ח. קורפו בנושא תקינות הניהול במשרד האוצר הציע ש. י. גרוס להעביר את הנושא לועדת הכספים.
- הוחלט: לא לכלול את הנושא בסדר-היום.
- ז. ש. ארבל-אלמוזלינו הגישה הצעה לסדר-היום בדבר הרחבתו והעמקתו של החינוך המקצועי. שר-החינוך והתרבות א. ידלין השיב להצעה.
- הוחלט: להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות.
- ח. א. גיבלר הגיש הצעה לסדר-היום (משותפת עם י. שריד) בדבר הצורך בפיתוחם ובהרחבתם של שדות התעופה בצפון הארץ. שר-התחבורה ג. יע"קבי השיב להצעה.
- הוחלט: להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.
- ט. פ. גרופר הגיש הצעה לסדר-היום בדבר היצוא החקלאי ומדיניות התובלה האווירית של משרד התחבורה. שר-התחבורה ג. יעקבי השיב להצעה.
- מ. נסים הציע להעביר את הנושא לוועדה.
- הוחלט: לקיים דיון על הנושא במליאה.
- י. ח. שמעוני הגיש הצעה לסדר-היום בדבר השוואת מחיר המים בבירה ליתר הרשויות המקומיות. שר-הפנים י. בורג השיב להצעה.
- הוחלט: להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואי-כות הסביבה.